

*A*DMINISTRAREA *P*UBLICĂ

Revistă metodico-științifică
trimestrială

fondată în noiembrie 1993

ianuarie - martie 2005

nr. 1 (45)

**CHIȘINĂU,
2005**

ADMINISTRAREA PUBLICĂ

**Revistă metodică-științifică
trimestrială**

Fondată on noiembrie 1993 de Academia de Administrare Publică

pe longă Președintele Republicii Moldova

**Revista este onregistrată la Ministerul Justiției al Republicii Moldova
cu nr. 172 din 15 septembrie 2004.**

Nr. 1 (45), ianuarie - martie 2005

Colegiul redacțional

Ala MIRONIC,

doctor on științe pedagogice, rector

al Academiei de Administrare Publică, redactor-șef

**Eduard MELNIC– doctor on
științe tehnice, conferențiar uni-
versitar, vicerector al Academiei de
Admini-strare Publică**

Oleg BALAN,
**doctor on drept, conferențiar uni-
versitar, director al Departamentu-
lui administrare publică**

Oleg CASIADI,
**doctor on filozofie, director interi-
mar al Departamentului relații
interna-ționale și politică externă**
Nicolae FEDOREȚ,

**doctor on științe pedagogice, confe-
rențiar universitar, director al De-
partamentului management public**
Eugenia GONCEAR,

**șefa Direcției pentru Politica de
Cadre a Aparatului Guvernului**
Svetlana GOROBIEVSCHI,

**doctor on științe economice, confe-
rențiar universitar, șefa catedrei
economie și management public**
Vasile IOVV ,

doctor on științe economice, prim-

**viceprim-ministru al Republicii
Moldova**

Tatiana MANOLE,
**doctor habilitat on științe economice,
profesor universitar**

Tatiana MLECICO,
**doctor on științe pedagogice, confe-
rențiar universitar, șefa catedrei
comu-nicare și limbi moderne**

Mihail PLATON,
**doctor habilitat on științe economice,
profesor universitar, consilier al
Preșe-dintelui Republicii Moldova**

Corneliu POPOVICI,
**doctor on filozofie, conferențiar uni-
versitar, șef al catedrei administrare
de stat și municipală**

Alexandru ROMAN,
**doctor habilitat on științe istorice,
profe-sor universitar**

Otilia STAMATIN,
**doctor on psihologie, conferențiar
uni-versitar**

Orest TĂROȚĂ,
doctor on științe politice, șef al cat-

SUMAR

ADMINISTRAREA PUBLICĂ: TEORIE ȘI PRACTICĂ

Ala MIRONIC, <i>IMPLICĂRI MAJORE PENTRU VIITOR</i>	8
--	---

Andrei TIMUȘ, <i>СОВЕРШЕНСТВОВАТЬ МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ АПК.....</i>	17
--	----

REPUBLICA MOLDOVA PE CALEA INTEGRĂRII EUROPENE

Ludmila PAVLOV, <i>PE CALEA INTEGRĂRII EUROPENE UN PAS IMPORTANT SPRE ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ.....</i>	28
--	----

PROGRAMUL NAȚIONAL “SATUL MOLDOVENESC”

Veaceslav AFANASIEV, <i>UN DOCUMENT DE PLANIFICARE STRATEGICĂ DE IMPORTANȚĂ MAJORĂ</i>	34
--	----

SOCIETATEA CIVILĂ ȘI STATUL DE DREPT

Victor PUȘCAȘ, <i>APĂRAREA DEMNITĂȚII UMANE ON PRACTICA CURȚII CONSTITUȚIONALE.....</i>	44
---	----

ECONOMIE ȘI FINANȚE PUBLICE

Andrei BLANOVSCI, <i>ECONOMIA SOCIALĂ DE PIAȚĂ: EVOLUȚIE, REALIZĂRI, PERSPECTIVE.....</i>	52
---	----

Svetlana GOROBIEVSCHI, <i>EVAZIUNEA FISCALĂ ȘI FORMELE DE COMBATERE</i>	60
---	----

SISTEME INSTITUȚIONALE ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Oleg CASIADI, Sergiu PORCESCU, <i>MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ – UN FENOMEN INTERNAȚIONAL.</i>	69
---	----

60 DE ANI AI VICTORIEI

Iacov GUȘILOV, <i>МУЖЕСТВО И ГЕРОИЗМ</i>	80
--	----

POLITICA SOCIAL-UMANĂ

Dumitru PATRAȘCU, <i>MANAGEMENTUL CATEDREI UNIVERSITARE</i>	85
---	----

Maria COJOCARU, <i>L'IMPORTANCE DE LA DECISION MANAGERIALE.....</i>	90
---	----

ANUL COMUNITĂȚILOR RURALE

Alexandru FURTUNĂ, <i>SĂ NE CUNOAȘTEM ISTORIA LOCALITĂȚILOR DIN MOLDOVA.....</i>	98
--	----

PROMOVAREA LIMBILOR MODERNE

ÎN REPUBLICA MOLDOVA - UN PAS SPRE EUROPA

Ludmila ZDERCIUC, <i>ROLUL LIMBILOR DE CIRCULAȚIE INTERNAȚIONALĂ ON PROCESUL INTEGRĂRII EUROPENE.....</i>	105
---	-----

TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR

Ion CIOCHINĂ, <i>CONSIDERAȚII ASUPRA PRINCIPIULUI LIBERTĂȚII CONTRACTUALE ȘI AUTONOMIEI PĂRȚILOR.....</i>	110
---	-----

Elena COȘCODAN, <i>CENTRUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ – O NOUĂ SUBDIVIZIUNE A ACADEMIEI DE ADMINISTRARE PUBLICĂ.....</i>	115
--	-----

Eugenia CEBOTARU, <i>LIBERTATEA ACCESULUI LA INFORMAȚIE ȘI STAREA CONFIDENȚIALITĂȚII ON REPUBLICA MOLDOVA.....</i>	123
--	-----

Aurelia ȚEPORDEI, <i>PERFEȚIONAREA FUNCȚIONARILOR PUBLICI: STUDIU COMPARAT.....</i>	130
---	-----

SUMMARY

PUBLIC ADMINISTRATION: THEORY AND PRACTICE

Ala MIRONIC, <i>"MAJOR IMPLICATIONS IN FUTURE"</i>	8
--	---

Andrei TIMUŞ, <i>"IMPROVEMENT OF ADMINISTRATION MECHANISM OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX"</i>	17
---	----

THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE WAY OF EUROPEAN INTEGRATION

Ludmila PAVLOV, <i>"AN IMPORTANT STEP TOWARDS ADHERING TO THE EUROPEAN UNION"</i>	28
---	----

HUMAN SOCIAL POLICY

Veaceslav AFANASIEV, <i>"A STRATEGIC PLANNING DOCUMENT OF A MAJOR IMPORTANCE"</i>	34
---	----

THE CIVIL SOCIETY AND THE LAW STATE

Victor PUŞCAŞ, <i>"THE DEFENCE OF HUMAN DIGNITY FROM PRACTICE OF THE CONSTITUTIONAL COURT"</i>	44
--	----

ECONOMY AND PUBLIC FINANCE

Andrei BLANOVSCI, <i>"SOCIAL MARKET ECONOMY: EVOLUTION, REALISATIONS, PERSPECTIVES"</i>	52
---	----

Svetlana GOROBIEVSCI, <i>"FISCAL DODGE AND CONTROL FORMS"</i>	60
---	----

INSTITUTIONAL SYSTEMS AND INTERNATIONAL AFFAIRS

Oleg CASIADI, Sergiu PORCESCU, <i>"LABOUR MIGRATION – INTERNATIONAL PHENOMENON"</i>	69
---	----

60 YEARS OF VICTORY

Iacov GUŞILOV, <i>"MANHOOD AND HEROISM"</i>	80
---	----

SOCIAL – HUMAN POLITICS

Dumitru PATRAŞCU, <i>"UNIVERSITY DEPARTMENT MANAGEMENT"</i>	85
---	----

Maria COJOCARU, <i>"IMPORTANCE OF MANAGERIAL DECISION"</i>	90
--	----

THE YEAR OF RURAL COMMUNITY

Alexandru FURTUNĂ, <i>"LET GET FAMILIAR WITH THE HISTORY OF MOLDAVIAN LOCALITIES"</i>	98
---	----

PROMOTING FOREIGN LANGUAGES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA – A STEP TOWARDS EUROPE

Ludmila ZDERCIUC, <i>"THE ROLE OF INTERNATIONAL LANGUAGES IN THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION"</i>	105
---	-----

THE TRIBUNE OF YOUNG INVESTIGATORS

Ion CIOCHINĂ, <i>"CONSIDERATIONS ON PRINCIPLE OF THE LIBERTY STIPULATED BY CONTRACT AND AUTONOMY"</i>	110
---	-----

Elena COȘCODAN, <i>"THE CENTER OF THE EUROPEAN INTEGRATION – A NEW SUBDIVISION OF THE ACADEMY OF PUBLIC ADMINISTRATION"</i>	115
---	-----

Eugenia CEBOTARU, <i>"THE LIBERTY OF ACCESS TO THE INFORMATION AND THE CONFIDENTIAL STATE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA"</i>	123
---	-----

Aurelia ȚEPORDEI, <i>"TRAINING OF PUBLIC SERVANTS: COMPARATIVE STUDY"</i>	130
---	-----

Administrarea publică: teorie și practică

IMPLICĂRI MAJORE PENTRU VIITOR

Ala MIRONIC,

doctor on pedagogie, rectorul Academiei de Administrare Publică pe longă
Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The Plan of Actions European Union - Republic of Moldova is a political document, to which accomplishment the Academy of Public Administration, Office of the President of the Republic of Moldova has its important role. The Academy has already established fruitful cooperation with similar institutions from different European countries and non-governmental organizations.

The experience of last years shows the high role of the Academy of Public Administration in the accomplishment of Local Government Reform Project / USAID by offering to the mayors the possibility to learn more about the information regarding the successful practices from local public authorities experience, and about the strategic planning implementation within the Project partner

Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Moldova este un document politic care stabilește obiectivele strategice ale cooperării dintre Moldova și UE. Prin acest document Moldova este invitată să stabilească cu UE relații politice, de securitate, economice și culturale mai intense, se prevede, de asemenea, consolidarea participării Moldovei la programele de studii internaționale, promovarea participării savanților Moldovei la dezbateri și foruri internaționale, implicarea reprezentanților societății civile și a partenerilor sociali în reformarea învățământului secundar profesional și a celui superior, intensificarea cooperării în domeniul educației, instruirii și tineretului.

În realizarea acestor deziderate un rol deosebit îi revine și Academiei de Administrare Publică, care a stabilit de

acum relații de colaborare fructuoasă cu instituții similare dintr-un șir de țări ale Europei, cu diverse organizații nonguvernamentale de peste hotarele țării.

Experiența din ultimii ani ne demonstrează rolul crescând al Academiei de Administrare Publică, bunăoară, în realizarea Proiectului USAID Reforma Autorităților Publice Locale, proiect care prevede, printre altele, și desfășurarea întrunirilor trimestriale ale primarilor în incinta Academiei, oferindu-le posibilități de a audia informațiile cu privire la practicile de succes din experiența autorităților publice locale și la implementarea planurilor strategice în comunitățile partenere ale Proiectului.

Desfășurarea Ontrunirii trimestriale ale primarilor în incinta Academiei

prezintă un argument în plus privind relațiile strânse de colaborare dintre Proiectul USAID Reforma Autorităților Publice Locale și Academia de Administrare Publică, precum și despre rolul major al instituției noastre în colaborarea cu organele administrației publice locale. Totodată, asemenea întruniri sunt importante în contextul politicii de integrare europeană, promovată activ în ultimii ani de conducerea statului nostru.

Vorbind despre Proiectul USAID, trebuie de remarcat că acesta îndeplinește anumite sarcini care au tangențe cu misiunea și scopurile Academiei de Administrare Publică. Astfel, proiectul prevede colaborarea directă și concretă cu autoritățile publice de primul nivel – primăriile.

Relațiile de colaborare dintre Academia de Administrare Publică și Proiectul USAID au fost confirmate prin semnarea la 30 iulie 2002 a Declarației „Eficientizarea procesului de informare și comunicare la nivelul administrației publice locale bazate pe sponsorizarea în comun a activităților Internet”. În baza acestei Declarații, în cadrul Academiei se desfășoară un șir de seminare, întruniri, mese rotunde cu reprezentanții administrației publice locale, oficialii aleși și funcționarii publici în următoarele domenii:

- instruirea în utilizarea calculatorului;
- procesul bugetar;
- exploatarea eficientă a sistemelor de apă;
- instruirea formatorilor cu privire la planificarea strategică;
- seminare de orientare pentru consilierii nou-aleși de primul nivel.

Este foarte important suportul teh-

nic și financiar al Proiectului USAID Reforma Autorităților Publice Locale în elaborarea paginii Web a Academiei și în desfășurarea training-urilor în problemele cele mai importante din comunitățile locale. Totodată, cu sprijinul Proiectului USAID au fost desfășurate întrunirile trimestriale ale utilizatorilor aplicațiilor financiare și întrunirile trimestriale ale primarilor din localitățile partenere ale Proiectului Reforma Autorităților Publice Locale.

Ideea organizării întrunirilor trimestriale ale primarilor din comunitățile partenere ale Proiectului USAID Reforma Autorităților Publice Locale a fost lansată chiar de primarii care colaborează cu Proiectul USAID. Prima întrunire de acest gen a avut loc în luna iulie 2003. Întrunirile au fost concepute ca foruri de abordare a problemelor de interes comun și ca mijloc de împărtășire a experienței vizavi de implementarea planurilor strategice în Moldova, un alt obiectiv important fiind oferirea de noi informații de ordin general și tehnic, utile în activitatea cotidiană.

În cadrul întrunirilor primarii și-au împărtășit experiențele de implementare a planurilor strategice și succesele obținute în edificarea capacităților profesionale proprii și ale angajaților primăriilor, s-au deplasat în vizite de lucru la cele mai active și accesibile primării pentru a se familiariza cu exemple de implementare a proiectelor mici din planurile strategice ale comunităților.

Referenții invitați de la diferite organizații internaționale și lectorii universităților din Moldova au conferit o valoare și mai mare acestor întruniri prin prezentările făcute, înalt apreciate

de primarii-participanți.

În condițiile economiei de piață, începând cu anii 90, era necesar ca procesul de democratizare în toate domeniile vieții tonărului stat moldovenesc să fie dirijat de o administrație publică competentă, cu spiritul inițiativei, investită cu drepturi decizionale, capabilă să facă față noilor rigori.

Destrămarea vechilor structuri social-politice și economice nu a condus imediat la crearea celor noi. Constituirea unei societăți democratice, bazate pe statul de drept, pluralismul politic și economia de piață a unei societăți deschise este o activitate dificilă și de durată. Rolul principal în realizarea acestor obiective revine, în mare măsură, statului, adică puterii publice, care trebuie să creeze mecanismele necesare în vederea constituirii unei asemenea societăți. Eforturile depuse în perioada dată au avut drept scop îmbunătățirea capacității de administrare a autorităților publice de toate nivelurile, lucru care a putut fi realizat prin organizarea training-urilor, efectuarea unor schimbări operaționale prin efectuarea modificărilor în politicile publice.

Începând cu anul 1991, autoritățile centrale ale Republicii Moldova au întreprins numeroase eforturi în vederea implementării unui nou model de autoadministrare publică locală. Acest model era chemat să răspundă cerințelor insistente de modernizare și dezvoltare locală, de apropiere a mecanismelor decizionale de cetățean și aducerii legislației naționale în corespundere cu normele europene. În proiectul reformei administrației publice, înaintat de Guvern spre discuție

în Parlament în a doua jumătate a anului 1997, se prevedea, în primul rând, crearea cadrului legal necesar pentru a transfera o parte a puterii de la organele administrative centrale la autoritățile locale. După discuții și căutări îndelungate problemele autonomiei locale, descentralizării, desconcentrării și-au găsit oglindire în Legea privind administrația publică locală din 6 noiembrie 1998. Această lege stabilea și reglementa modul de organizare și funcționare a autorităților publice locale, bazat pe principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, alegerii de către cetățeni a autorităților locale.

Reforma administrației publice locale, realizată pe parcursul anului 2003, a avut loc concomitent cu modificarea organizării teritorial-administrative a Republicii Moldova. Unul din rezultatele perceptibile ale reformei a fost formarea a 32 raioane ca unități administrativ-teritoriale de nivelul doi și 903 unități teritorial-administrative de nivelul întâi. Obiectivele de bază ale reformei le-au constituit promovarea mecanismelor economice, financiare și administrative, care să identifice rolul autorităților administrației publice centrale și locale și să consolideze relațiile dintre autoritățile centrale și locale. Odată cu intrarea în vigoare a Legii privind administrația publică locală (18 martie 2003) și desfășurarea alegerilor locale generale s-au creat premisele unei administrări locale eficiente, prin optimizarea structurii subdiviziunilor consiliilor locale și raionale. În momentul inovativ a fost atribuită în competența Aparatului Guvernului a controlului administrativ asupra

actelor autorităților locale. Analiza transformărilor în administrația publică din ultimii ani demonstrează că reforma se concentra, deosebi, pe adaptarea structurală și funcțională la noile condiții politice și economice. În acest sens, viitorul Moldovei depinde de modul cum autoritățile publice vor gestiona eficient unele domenii esențiale ale administrației publice.

Anul curent este un an semnificativ atât pentru Academia de Administrare Publică, cât și pentru Proiectul Reforma Autorităților Publice Locale, întrucât o atenție majoră în republică se va acorda comunităților locale. Astfel, în conformitate cu Decretul Președintelui Republicii Moldova anul 2005 a fost declarat Anul Colectivităților Locale din Republica Moldova. Decretul a fost emis, având în vedere importanța deosebită pe care o au autoritățile administrației publice locale în administrarea treburilor publice, necesitatea realizării principiilor constituționale privind autonomia locală și antrenării maselor largi ale populației în activități publice. Guvernul a aprobat Programul Național de acțiuni pentru desfășurarea Anului Colectivităților Locale din Republica Moldova, orientat spre dezvoltarea social-economică a localităților din țară, consolidarea bazei lor tehnico-materiale, intensificarea activității obștești a populației și soluționarea altor probleme de importanță vitală la nivel local. De asemenea, Cabinetul de miniștri va stabili sursele de finanțare a acțiunilor desfășurate în cadrul Anului Colectivităților Locale, va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea lor, va contribui la dezvoltarea inițiativelor locale în diferite domenii. Autoritățile administrației publice locale urmează

să elaboreze și să realizeze programe proprii de acțiuni pentru desfășurarea Anului Colectivităților Locale din Republica Moldova. Conform Decretului, la desfășurarea acțiunilor în cadrul Anului Colectivităților Locale, Guvernul și autoritățile administrației publice locale vor colabora cu asociațiile obștești și formațiunile de inițiativă obștească. Mijloacelor de informare în masă li se recomandă să reflecte pe larg acțiunile desfășurate în cadrul Anului Colectivităților Locale din Republica Moldova.

Oportunitatea elaborării unui program național de dezvoltare social-economică a satelor a fost examinată în cursul ședinței de lucru cu conducătorii raioanelor, desfășurată în incinta Casei Guvernului la 10 noiembrie 2004. În cadrul acestei întruniri a fost lansată propunerea ca Programul Național „Satul Moldovenesc” să fie elaborat pentru perioada 2005-2015, în corelație cu Strategia Națională de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei. Elaborarea și realizarea Programului nominalizat este dictată atât de necesitatea accelerării procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, cât și de situația de criză în care s-a pomenit majoritatea localităților rurale după 1991. Europa democratică, dezvoltată urmează a fi construită în fiecare colțisor, localitate a Moldovei, în fiecare familie. Dezvoltarea complexă a satelor moldovenesti este un imperativ al timpului și o condiție pentru relansarea economică și socială a țării. Elaborarea și implementarea Programului Național de dezvoltare a localităților rurale urmărește scopul de a rezolva un complex multitudinile probleme cu care se confruntă astăzi

satele republicii.

Programul include aspecte concrete vizond perspectiva dezvoltării bazei de producție a satelor prin crearea unor noi întreprinderi, precum și a unor filiale ale întreprinderilor din alte state, achizițiile producției agricole, implementarea tehnologiilor avansate de creștere a culturilor agricole și extinderea suprafețelor de viță-de-vie. S-a accentuat importanța includerii la compartimentul sfera socială a unor asemenea acțiuni prioritare cum sunt asigurarea satelor cu gaze naturale, apă potabilă, reparația drumurilor de acces, reparația obiectivelor de menire socială și telefonizare a localităților. Un alt aspect important este necesitatea asigurării satelor cu cadre calificate, inclusiv prin crearea unor condiții atractive pentru tinerii specialiști. Conform analizei sociologice onfăptuite de dl Andrei Timuș, membru-correspondent al Academiei de Științe din Moldova, doar 26 la sută din numărul primarilor anchetați au menționat că au reușit să implice tinerii specialiști on administrarea treburilor publice.

Un alt aspect de importanță majoră ol reprezintă complexul agroindustrial al republicii, unde este antrenată circa o treime din toată populația aptă de muncă a Republicii Moldova și producția căruia depășește 63 la sută din exportul țării. On condițiile formării relațiilor de piață, sectorul agrar a suferit cele mai radicale transformări. Totodată, conform cercetărilor sociologice recente doar o treime din cei chestionați apreciază reformele din sectorul agrar drept pozitive, 69 la sută – negativ. Mai mult de 90 procente din țărani anchetați au menționat că

organele administrației publice locale nu oi susțin suficient.

Colaboratorii Academiei de Administrare Publică, oncepond cu finele lunii octombrie 2004, au participat activ la elaborarea propunerilor concrete vizond Programul Național de acțiuni pentru desfășurarea Anului Colectivităților Locale din Republica Moldova, precum și a Programului Național „Satul Moldovenesc”.

Inițial, a fost constituit grupul de lucru on frunte cu dl Corneliu Popovici, șeful Catedrei administrare de stat și municipală, care a elaborat un șir de propuneri vizond Programul Național de acțiuni pentru desfășurarea Anului Colectivităților Locale. Activitățile au fost grupate on trei categorii:

I. Activități cu caracter științifico-practic la nivel național: Conferința republicană științifico-practică cu genericul „Colectivitățile locale ale Republicii Moldova din perspectiva integrării europene”.

II. Organizarea și desfășurarea seminarelor, meselor rotunde, ședințelor, training-urilor la nivel național și local, cele mai importante fiind: 1. Masa rotundă cu tema „Optimizarea sistemului de relații ontre administrația publică centrală și locală”. 2. Ședința on deplasare a specialiștilor Centrului de integrare europeană cu genericul „Standardele europene ale vieții rurale”. 3. Seminarul tematic on raionul Orhei „Atragerea investițiilor străine on comunitățile locale rurale”. 4. Seminarul tematic on raionul Cahul „Rolul comunităților locale on procesul de integrare europeană a Republicii Moldova.”

III. Activități cu caracter organiza-

torico-practic, printre care: 1. Elaborarea proiectului „Sistemul de instruire la distanță a funcționarilor administrației publice locale”. 2. Organizarea Centrului de consultații juridice în domeniul administrației publice locale.

Ulterior, prin Dispoziția rectorului au fost constituite patru grupuri de lucru în vederea elaborării Planului de activitate a Academiei de Administrare Publică ce ține de organizarea și desfășurarea Anului Colectivităților Locale și a Programului Național „Satul Moldovenesc”. Primul grup de lucru avea drept scop elaborarea activităților privind desfășurarea Anului Colectivităților Locale din Republica Moldova. Acest grup de lucru urma să elaboreze tematica lecțiilor și seminarelor, precum și recomandările metodice la problema în cauză, cu menirea de a direcționa activitatea autorităților publice locale. Al doilea grup de lucru avea drept scop elaborarea planului de activități referitor la Programul Național „Satul Moldovenesc”. Competența celui de-al treilea grup constă în organizarea și realizarea sondajelor și cercetărilor sociologice pe problemele vizate. Celui de al patrulea grup i s-a încredințat elaborarea planului de activități pe problema dată, ținând cont de cursul politic al statului cu privire la integrarea europeană.

În planul de activitate elaborat s-a prevăzut că dezvoltarea social-economică locală presupune o conlucrare directă a actorilor comunitari întru sporirea capacității economice și social-culturale a localității.

Pentru a crea o economie competitivă și un socium cultural fiecare comunitate trebuie să inițieze un proces colaborativ, ce i-ar permite să întreprindă acțiuni

reieșind din oportunitățile locale, propunându-li-se următoarele direcții strategice de activitate:

- atragerea investițiilor străine în sectorul agrar;
- dezvoltarea infrastructurii sectorului rural în scopul extinderii micului business;
- îmbunătățirea calității educaționale ca factor al creșterii economice;
- raționalizarea bazei fiscale a comunităților locale și revederea Legii finanțelor publice locale în direcția asigurării autonomiei financiare locale;
- extinderea activităților Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova în direcția constituirii centrului de parteneriat în egalitate, care va avea drept scop realizarea activității de colaborare dintre sectorul public, sectorul de antreprenariat și societatea civilă.

În acest context, un rol major revine Academiei de Administrare Publică care oși asumă responsabilitatea pentru formarea, perfecționarea și dezvoltarea cadrelor administrației locale în direcția eficientizării activității de parteneriat dintre organele administrației publice locale și agenții din teritoriu.

În vederea realizării celor expuse au fost programate un șir de acțiuni concrete, grupate în cinci categorii de bază:

I. Formarea cadrelor pentru specialitățile noi. Urmează a fi introduse cîteva discipline noi: Pedagogia în vîrstă înaltă; Finanțe; Managementul informațional; Managementul educațional.

II. Perfecționarea cadrelor. La acest capitol se preconizează cursuri pentru un cerc mai larg de funcționari publici

din republică pe temele: gestionarea finanțelor publice; tehnologii și sisteme informaționale pentru colaboratorii primăriilor; rolul administrației publice locale în dezvoltarea durabilă a comunităților; forme și metode de antrenare a cetățenilor în dezvoltarea comunitară; politici de dezvoltare comunitară; mandatul și misiunea comunității.

III. Acest capitol vizează elaborarea și implementarea proiectelor: 1. „Centrul pentru parteneriat în egalitate dintre administrația publică, societatea civilă și sectorul privat”; 2. „Centrul managerial de parteneriat cu expoziția permanentă a agenților economici din diferite localități ale Moldovei”.

IV. Elaborarea diferitelor publicații, printre care putem menționa:

1. Onceput și aprofundare în domeniul standardizării învățământului (în ajutorul administrației publice locale, directorilor de școli și cadrelor didactice). 2. Sociologia și psihologia conducerii și administrării. 3. Teoria și practica dezvoltării durabile a comunităților. 4. Implicarea cetățenilor în soluționarea problemelor comunității.

V. Cursul politic al statului privind integrarea europeană, una din cele mai importante direcții fiind elaborarea recomandărilor metodice pentru cursurile de perfecționare cu genericul „Comunitățile locale în contextul Uniunii Europene”. Totodată, urmează a fi stabilite relații de colaborare cu reprezentanții organizațiilor nonguvernamentale internaționale cu sediul în Republica Moldova în scopul studierii și utilizării experienței acestora.

Printre activitățile de promovare a imaginii colectivităților locale din Re-

publica Moldova desfășurate în cadrul Academiei încă la finele anului 2004, poate fi menționată și introducerea unor noi aspecte ale colaborării dintre instituția noastră și Sfatul Primarilor. Sfatul Primarilor pe lângă Academia de Administrare Publică reprezintă o asociație democratică ce reunește, în baza liberului consimțământ, profesioniști în domeniul administrației publice din opt primării.

Obiectivul principal al Sfatului Primarilor este studierea experienței avansate în elaborarea și promovarea tehnicilor noi de administrare publică reușită în condițiile satelor și orașelor mici ale țării.

Întru realizarea obiectivului menționat au fost stabilite următoarele scopuri:

- studiul problemelor primordiale ce se atribuie administrării publice;

- prezentarea, promovarea și apărarea principiilor și standardelor internaționale unanim recunoscute în domeniul administrației publice locale;

- expertiza proiectelor și actelor normative ce vizează probleme de interes național major;

- studierea obligatorie a tehnologiilor informaționale de către funcționarii publici din cele opt primării;

- proiectarea și elaborarea rețelei computerizate între Academia de Administrare Publică și primăriile menționate pentru schimbul de informații și documente electronice;

- crearea condițiilor favorabile pentru înmatricularea la studii în cadrul Academiei a funcționarilor primăriilor în cauză.

La sfârșitul lunii ianuarie curentă a

fost inaugurată „Expoziția Permanentă a Centrului Managerial de Parteneriat” din cadrul Departamentului management public, la care participă douăzeci și unu de agenți economici din întreaga republică.

Printre întreprinderile din orașe mici și sate putem menționa: Societatea pe Acțiuni „Fabrica de conserve din Călărași”; S.R.L. „Fortuna Plus” din satul Budești; Societatea pe Acțiuni „Orhei-VIT”; Societatea pe Acțiuni „Fabrica de conserve din Coșnița”, satul Coșnița, raionul Dubăsari;

Din municipiul Chișinău participă: Întreprinderea Mixtă „Alimcom”, Întreprinderea de Stat „Fabrica de sticlă”, Societățile pe Acțiuni „Bucuria”, „Viorica-cosmetic”, „Lapte”, „Sigma”, S.R.L. „Vector V-N”.

Din municipiul Bălți: Societățile pe Acțiuni „Floarea soarelui”, „BASARABIA-NORD”, „INCOMLAC”.

Totodată, în anul curent, în Academie urmează să se implementeze noi direcții de activitate, care vor contribui la intensificarea colaborării dintre instituția noastră și colectivitățile locale din Republica Moldova.

Unul din obiectivele majore ale Academiei este elaborarea în baza experienței inovative autohtone și din străinătate și promovarea consecventă în activitatea organelor administrației publice a unor componente culturale specifice:

- cultura organizațională în conformitate cu standardele și tradițiile europene;
- cultura managerială în baza competenței științifice și tehnologice, precum și a competenței cetățenești;
- cultura integrării, globalizării și

parteneriatului;

- cultura informatizării;
- cultura genderului;
- cultura ecologică;
- cultura învățării continue și inovatoare;
- cultura dezvoltării și autorealizării personale.

Printre cele mai importante obiective strategice pentru perioada 2005-2007 se numără:

1. Ajustarea sistemului de studii al Academiei la standardele europene prin aderarea la Spațiul European al Învățământului Superior (Declarația de la Bologna).

2. Asigurarea calității onalte a procesului de instruire la toate specialitățile prin ajustarea planurilor de studii la Planul-cadru, formarea corpului profesoral-didactic titular.

3. Crearea centrelor regionale de perfecționare.

4. Promovarea activității de cercetare științifică și aplicativă în domeniile respective (crearea Centrului de cercetări științifice și aplicative).

5. Desfășurarea activităților de asistență și prestare a serviciilor în domeniile respective (crearea Centrului sociologic, Serviciului de consultanță în domeniul administrației publice).

6. Studiarea experienței instituțiilor similare de peste hotare, stabilirea relațiilor de colaborare cu acestea, organizarea schimbului de experiență.

7. Perfecționarea sistemului de administrare internă a Academiei în conformitate cu principiile managementului contemporan participativ în vederea dezvoltării și utilizării raționale a resurselor umane și materiale (oper-

BIBLIOGRAFIE

1. Planul de Acțiuni UE – Moldova. “Moldova Suverană”, nr. 33-34, 25 februarie 2005.
2. Discursul Președintelui Republicii Moldova Vladimir Voronin cu ocazia onțolnirii cu Corpul Diplomatic acreditat on Republica Moldova. “Moldova Suverană”, nr. 11-12, 25 ianuarie 2005.
3. Programul Național “Satul Moldovenesc”. “Moldova Suverană”, nr. 11-12, 25 ianuarie 2005.
4. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 2044-III. 15 octombrie 2004.
5. Program de formare continuă on domeniul managementului educațional. Chișinău, 2004.

Recenzent: Orest TĂROȚĂ, doctor on științe politice.
Prezentat on februarie 2005.

СОВЕРШЕНСТВОВАТЬ МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ АПК

Андреи ТИМУШ,
член-корреспондент АН РМ

SUMMARY

The article shows the analyze of yield relations in villages. What is the situation in agrarian sector of the country? What do the sociological investigations made by researchers of Science Academy demonstrate? What measures have to be taken to provide a good development of agriculture in the Republic of Moldova?

Аграрно-промышленный комплекс республики призван кормить все население страны и обеспечить продовольственную безопасность государства. Сегодня в этом стратегическом секторе нашей экономики занято около треть трудоспособного населения Молдовы, а его продукция составляет свыше 63 процента молдавского экспорта.

В аграрном секторе в условиях формирования рыночных отношений за последние 13 лет произошли и самые радикальные преобразования производственных и социальных отношений прежде всего, связанные с изменениями в отношениях собственности и методов хозяйствования на земле. Около 85 процентов земель ныне обрабатывают индивидуальные крестьянские хозяйства и общества с ограниченной ответственности, которые арендуют ее у

частных землевладельцев и только около 11% обрабатывают землю на коллективных, кооперативных началах. В этой связи важнейшими звеньями в механизме управления стали требования к руководителям любого ранга чтобы элементы социальной организации всегда «знали, могли, хотели и успевали» вовремя правильно реагировать на события.

Социально-психологический механизм управления призван дополнять организационные усилия, идущие «сверху», согласованной и заинтересованной активностью всех участвующих в созидательном труде «снизу». Эффективность управленческой и исполнительской деятельности организации обеспечивается лишь тогда, когда каждый работник на своем рабочем месте четко знает цели

управления, может, хочет, успевает выполнять свои обязанности, использовать предоставленные ему права и полномочия.

Социологические исследования, проведенные недавно социологами Академии Наук показывают, что лишь около треть опрошенных (из выборки в 935 человек в возрасте свыше 18 лет) полагают, что реформы в аграрном секторе могут быть оценены положительно, 69 процентов оценивают их негативно или не определились в этом. На селе ныне самые распространенные отношения стали арендные отношения между крестьянами, наделенными земельными квотами и различными экономическими агентами. Эти отношения отражают сегодня реальное состояние: около 70 процентов всех сельскохозяйственных земель в Молдове (свыше 750 тысяч арендодателей) обрабатываются на базе арендных договоров. Арендные отношения привели в абсолютном большинстве случаев к ухудшению обработки земли, отсутствия севооборотов, современных технологий, плохого ухода за землей, растениями, животными. Все это сегодня не позволяет обеспечить должным образом техническое и технологическое, научное обслуживание сельскохозяйственного производства, применять в требуемом объеме минеральные и органические удобрения, средства защиты растений и животных, использовать системы орошения и агрохимические службы, создания в целом должной инфраструктуры сельскохозяйственного производства для повышения ее

эффективности.

Сравнительный анализ производства основной продукции сельского хозяйства за 1990–2002 годы показывает снижение производства сахарной свеклы, овощей, винограда, табака, продукции животноводства и что разрозненные индивидуальные крестьянские хозяйства с земельными квотами в 1,4–1,5 гектара, полученные в результате проведенной приватизации, навязанной на подобие «Prgmont», не в состоянии даже прокормить свои семьи, а не то чтобы обеспечить продовольственную безопасность населения страны. Ведь в течении многих лет, за исключением последних 2–3 года, после парламентских выборов 2001 года, десятки тысяч гектаров плодороднейшей земли не обрабатывались, а арендные сделки, договора, кроме около 200 хозяйств в основном коллективной ориентации, порождают лишь постоянные конфликты, споры, из-за несправедливой оценке, организации учета и распределения результатов хозяйствования и труда.

На селе сегодня, при всем старании большинства властных структур в центре и на местах, происходит отчуждение людей от слагающихся отношениях в распределении доходов, участия в разработке и принятии важных решений, затрагивающих жизненные интересы и потребности людей.

Исследования свидетельствуют, что у значительной части крестьянских хозяйств земельные участки находятся в 3–6 и больше местах, закрепленных за ними в натуре, что затрудняет их обработку, внедрения севооборотов,

современных технологий и особенно усложняет продвижение перспективы укрупнения и консолидации земельных угодий на базе кооперирования и интеграции сельскохозяйственного производства и промышленной переработки продукции и ее реализации. Данные исследования подтверждают, что и крестьяне и эксперты осознают усложнение в эффективной организации земледелия в сложившихся условиях приватизации

и разделения земельных массивов, что не позволяет внедрение современных технологий ведения сельского хозяйства и получения должной эффективности. Почти каждый третий участвовавший в опросе крестьянин предпочитает в ближайшей перспективе обрабатывать землю в условиях кооперирования, с таким предпочтением согласны каждый третий примар села, участвовавший в опросе,

Таблица 1

Реально функционирующие и предпочитаемые в перспективе формы организации хозяйствования на земле (в % от числа опрошенных крестьян и экспертов)

ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ ХОЗЯЙСТВА	КРЕСТЬЯНЕ		ЭКСПЕРТЫ	
	ФУНКЦИОНИРУЮЩАЯ	ПРЕДПОЧТАЕМАЯ	ФУНКЦИОНИРУЮЩАЯ	ПРЕДПОЧТАЕМАЯ
Индивидуальное хозяйство	29	11	16	11
Семейное хозяйство	16	10	13	11
Совместное хозяйство	3	10	1	11
Совместное хозяйство с участием государства	13	19	16	
Совместное хозяйство с участием государства	-	1	1	-
Совместное хозяйство с участием государства и кооперации				
Совместное хозяйство с участием государства и кооперации			1	11
Совместное хозяйство с участием государства и кооперации	1	1	1	11

* процент функционирующих форм сельхозпроизводства больше ста в связи с тем, что эксперты определили одни и те же крестьянские хозяйства к различным формам.

**в анкете крестьян данная форма хозяйствования отсутствует

а каждый пятый примар, эксперт считает перспективной интеграция предприятий сельхозпроизводства с предприятиями промышленной переработки и реализации конечной продукции (см. табл. 1).

Проблемы эффективного управления в системе агропромышленного комплекса, как показывает опыт развитых стран, наиболее успешно решаются:

- когда агропромышленные пред-

приятия имеют возможности, не дожидаясь банковских кредитов, самим из своих доходов инвестировать определенные суммы на развитии производства;

- когда проблемы повышения качества продукции (особенно сельскохозяйственного сырья) ее конкурентоспособности решаются во взаимовыгодном согласии как в аграрном, так и в промышленном

секторах;

- когда организация и оплата труда, создание рабочих мест, ликвидация сезонности в применении рабочей силы, обеспечение перемены труда персонала решаются с учетом соблюдения интересов работающих в интегрированных секторах производства;

- когда управленцы, менеджеры умеют создавать способные, взаимосогласованные команды на всех уровнях, из числа неутомимых профессионалов, напористых в достижении эффективных результатов работы, умеющих сочетать в своей работе осуществление целей организации, хозяйств с интересами работающих, улучшения как экономических так и социальных показателей.

Данные исследования убеждают, что лишь 18% удовлетворены условиями труда, две трети не удовлетворены, лишь каждому четвертому респонденту на селе удастся использовать технику в обработке земли и уборке урожая, ... опрошенных совершенно не используют орошение растений, минеральные удобрения. Из-за высоких процентных ставок и отсутствия долгосрочных кредитов на 2-3 года, более 80% крестьян не используют вообще банковские кредиты чтобы не иметь долгов. К сожалению, лишь 8% считают, что местные органы власти — примэрии поддерживают в определенной мере крестьян в решении своих забот, более 90% отметили, что очень мало или совсем они не помогают особенно в реализации своей продукции. Вызывает озабоченность тот факт, что около 35% из числа опрошенных указали, что в их селах имеются

значительные площади пахотной земли, которые не обрабатываются от одного до двух лет, а 37% указали, что в их селах имеются такие площади земли, которые пустуют уже в течение 3-5 и больше лет и никто этим не интересуется, хотя наносится большой ущерб обществу.

Более 70% респондентов отмечают наличие конфликтных ситуаций в селах, особенно в тех, где хозяйствами руководят не очень заботливые лидеры. Основные мотивы конфликтов — около 70 процентов респондентов считают, что их не информируют о собранных урожаях, о ценах и результатах реализации продукции, о полученных доходах и их распределении, об организации и условиях оплаты труда крестьян-арендодателей со стороны лидеров-арендаторов. Следует отметить и то, что мало кто из лидеров арендаторов, да и хозяйств-обществ с ограниченной ответственностью занимаются животноводством, табаководством из-за их убыточности, а теперь в связи со сложными взаимоотношениями между монополистами сахаропроизводства и свеклосеющими хозяйствами и свекло-производство становится убыточным.

* * *

Социологические исследования показывают, что местные, публичные административные инстанции больше всего устремлены на эффективное использование своих крайне ограниченных финансовых средств, на рациональное использование земли и трудовых ресурсов, хотя именно в этих направлениях больше недоработок и упущений. Более

70% примарей сел отмечают, что крестьяне не знают законы, которые касаются их труда и социальной жизни, что экономические агенты, особенно крестьянские хозяйства, у которых участки земли находятся в 3-6 местах, по существу ничего не предпринимают для роста продуктивности земли. На своих территориях публичные местные власти особенно не удовлетворены состоянием дорог (84%), ремонтом жилищного фонда, состоянием питьевой воды, отсутствием мало-мальски удовлетворительного тепла в домах в зимнее время. Экологическим состоянием в целом не удовлетворены 70% опрошенных, 2/3 из них оценивают неудовлетворительно деятельность потребко-операции, культурное и коммунальное обслуживание.

Из материалов социологического исследования вытекает, что и опрошенные крестьянские хозяйства, и экономические агенты других форм собственности в основном едины во мнениях с инстанциями местного публичного управления, с примарами сел, участвовавших в опросе в том, что приоритетные проблемы, которые требуют постоянного внимания и принятия мер для реализации в первую очередь являются:

эффективное управление в рациональном использовании ресурсов — земли, машин, передовых технологий, потенциала людей, специалистов, менеджеров для устойчивого роста экономических показателей, доходов населения, для снижения уровня бедности, повышения уровня жизни населения;

организация образцовых

акционерных агроиндустриальных комбинатов, обществ и стимулирование их деятельность выгодными кредитами на первые 2-3 года работы (позднее они в состоянии будут сами из собственных доходов выделить инвестиции для устойчивого развития), которые создадут много рабочих мест, обеспечат ликвидацию сезонности труда на селе, создадут условия для перемены труда работников в сельскохозяйственном и промышленном производстве;

стимулирование со стороны государства и банковского капитала организации и создания в агрокооперативах и акционерных сельскохозяйственных обществах цехов по промышленной переработке собственной сельскохозяйственной продукции, повышения ее конкурентноспособности и реализации на внутренних и внешних рынках. Именно это будет способствовать закреплению молодежи и специалистов на селе, будет содействовать повышению доходов и оплаты труда сельских тружеников; усиление борьбы с коррупцией, взяточничеством и преступностью, вовлечение сельчан, особенно молодежи в добровольных дружинах и активизации всего населения на борьбу с этими социальными патологиями; повышение регулирующей роли государства через налоговую систему в ограждении подразделений АПК (и не только) от всяких претендентов на алчную наживу и стяжательства без труда — перекупщиков, посредников, мошенников всех мастей, регулирование цен на продукты, товары, медикаменты,

услуги первой необходимости для населения и производства; установление через рыночных механизмов предметного контроля со стороны государства и профсоюзов за мерой труда и потребления, за тем, чтобы агенты всех форм собственности справедливо оценили и стимулировали труд работающих, заботились о создании надлежащих условий и охране их труда.

В течении более десяти лет, до марта 2001 года, сменяющие друг друга семь правительств в Молдове больше всего были заняты приватизацией народного достояния, своими интересами и пассивно смотрели на тяжелейшие социальные последствия всего происходящего в обществе: угрожающая безработица, беспросветная бедность и миграция квалифицированных кадров за границу в поисках средств для существования. К сожалению, в течении этого тяжелого кризиса властные структуры больше уповали на автоматические действия «невидимой руки» стихийного рынка.

После парламентских выборов 2001 года именно за счет улучшения управления, приближения властных структур к социальным процессам, реальных жизненных ситуаций и их оперативного изменения на макро – и микро – уровне, за счет государственного регулирования возрождаются десятки крупных предприятий промышленности, транспорта, коммуникаций и агрохозяйств без получения внешних кредитов. Именно человеческий фактор, его неиссякаемые возможности,

инициатива и решительность умелых и энергичных менеджеров, привлечение компетентных администраторов из динамичной талантливой молодежи и опытных зрелых кадров новые власти, опираясь на действия принципа социальной справедливости и инициативе людей, добиваются решительного поворота к лучшему в развитии промышленности и социальной сферы, в газификации сел, в решении социальных вопросов – повышение средней заработной платы, пенсий, особенно наиболее уязвимым слоям населения.

Сегодня ключ к успеху – в людях, в кадрах добросовестных, компетентных, энергичных, напористых руководителей и менеджеров на всех уровнях управления, умеющих вдохновлять людей на успешные дела, выявлять «узкие» места и определять приоритетные задачи, требующих первоочередного решения. Первейшей в высшей степени социальной задачей является обеспечение занятости работой способного к труду населения, ибо чем больше людей вносят свои усилия в устойчивом росте производства, тем больше растет национальный доход, тем больше создаются ценности общества, создаются условия для укрепления положения главных инвесторов – отечественных товаропроизводителей. В этом плане государство, включая свои механизмы и рычаги рыночного регулирования цен, тарифов и доходов с помощью гибкого воздействия через денежно-кредитной, фискальной политики и прямого жесткого управления призвано реализовать стратегически намеченных целей, строить прозрачную

рыночную инфра-структуру, добиться притока иностран-ных инвестиций в производстве, в противном случае любители наживы, олигархи, всякого рода посредники займут этот вакуум и через теневые структуры создадут свою инфра-структуру, многоэтажные виллы, роскоши и демонстративное потребление, которые ведут общество в тупик и бедности.

Сегодня теневая экономика, олигархи, посредники и просто мошенники, спекулянты в купе с бюрократией, согласно данных специалистов, контролируют примерно свыше 60% финансового капитала и ВВП республики. В то же время хотят эти новоявленные собственники и их покровители или нет, но они концентрируют на себе законную классовую ненависть активного населения, особенно вынужденных работать за границей в поисках средств существования, а также населения, которое находится за чертой бедности.

* * *

Многие менеджеры и крестьяне считают, что при нынешних ценах на энергетические ресурсы, да и на промышленные товары продукция сельского хозяйства всегда будет убыточной, а следовательно мало кто останется работать в деревню. Ведь ценообразование никто не контролирует, создались такие ножницы между ценами на промышленные товары и сельскохозяйственную продукцию что последняя не способна выжить даже если сельчане получают самую мизерную оплату своего труда, не то чтобы содержать социальную сферу — школы, клубы, детсады,

амбулатории, дороги и прочие объекты социального назначения. Значительные расходы, связанные с содержанием и ремонтом машинно-тракторного парка, удорожанием минеральных удобрений, химикатов, оборудования, требуют большие инвестиции. Крупные агрохозяйства, имеющие 2,5-3 тыс. гектар пахотной земли, например, тратят только на ремонт техники ежегодно от 700 тыс. до 1 миллиона леев. Проще было бы приобрести несколько тракторов, но банки не дают кредиты на 3-5 лет со ставкой хотя бы до 10%. Ныне консервные, сахарные, табачные, молочные предприятия устанавливают низкие цены на продукции сельского хозяйства, скажем за 1 кг яблок — 40 бануц (0,4 лея), а литр яблочного сока продается за 12 леев.

Социологические исследования выявили, что лишь 16% крестьян удовлетворены своим трудом и его результатами. Мотивация этого заключается в том, что арендные отношения плохо согласуются между арендодателями и арендаторами. Далее, ручной труд, отсутствие необходимых удобрений, орошения земель, севооборотов, прогрессивных технологий пагубно отражаются на плодородии земли и доходы в сельском хозяйстве, а посредники, да и многие лидеры не считаются с интересами крестьян — производителей продукции, удушают внутренний и внешний рынок своими сговорами, поэтому свыше 65% экспертов считают, что имеющиеся ресурсы используются не эффективно.

Следует отметить, что 74% примарей, публичных структур местной власти выразили свое неудовлетворение

результатами формирования сельских бюджетов, которые очень лимитированы со стороны районных финансовых инстанций, налоги на прибыль плохо аккумулируются, ибо экономические агенты, как правило, их скрывают как в аграрном, так и в коммерческих секторах экономики, отсутствует финансовая автономия, самостоятельность местных администраций, видимо поэтому они мало заинтересованы в создании налоговой базы на местах. Лишь около 26% из числа опрошенных примарей указали, что им удастся вовлечь крестьян, особенно молодежь в управлении общественными делами, свыше 2/3 менеджеров местных публичных администраций отметили, что им не удалось создать сплоченных команд энергичных, инициативных консилиеров, работникам которых было бы по плечу решать многогранные проблемы социально-экономического развития села, а многие советники проявляют пассивность в работе, индифферентность к нуждам крестьян. Хотя в республике за последние 3 года много сделано в газификации сел, в обеспечении качественной питьевой водой, однако эти проблемы на селе еще далеки от их полного решения. Свыше 46% примарей имеют серьезные претензии к лидерам-арендаторам земли, которые плохо относятся к соблюдению арендных отношений, несвоевременно и не полностью рассчитываются с крестьянами – квотчиками. Более 40% экспертов крайне озабочены безработицей на селе, отсутствием рабочих мест, отсутствием возможностей открытия новых предприятий бытового обслуживания, а также

промышленных предприятий по переработке сельскохозяйственной продукции на селе, которые бы во многом способствовали решению проблем консолидации земель и их механизированной обработки с применением прогрессивных технологий.

* * *

В селах республики проживает около 55% населения, а после приватизации и ликвидации эффективного экономического потенциала сельчане усиленно мигрируют в поисках средств существования. На селе сегодня значительное число – более 60% безработных, 2/3 опрошенных не удовлетворены состоянием коммунально-бытового и медицинского обслуживания.

В процессе разработке программы развития села предусматривается три этапа: во-первых, на уровне каждого населенного пункта, во-вторых, на уровне района, в-третьих, на уровне республики. Главное – обеспечить чтобы эффективно возросла производственная база в перспективе за счет рационального использования основного богатства страны – земли и неиссякаемого человеческого потенциала, консолидации земель и внедрения современных технологий, интеграции сельскохозяйственного производства с промышленной переработкой его продукции. Особо важное значение придается ускоренному созданию рабочих мест на селе за счет размещения в крупных селах филиалов промышленных предприятий легкой, пищевой, местной промышленности, создания агрокомбинатов, подготовки кадров массовых профессий на местах.

Важно также возродить социально-бытовую сферу на селе – ремонт жилья, строительство бань, ремонт дорог, обеспечение сёл питьевой водой, природным газом и в целом улучшением деятельности объектов социальной сферы: потребкооперации, школ, домов культуры, библиотек, больниц, детских учреждений, спортивных комплексов. На районном уровне особое внимание будет уделено укреплению социально-экономической базы, развитию интеграционных процессов в промышленности и сельском хозяйстве с учетом традиций, опыта работы, созданию инфраструктуры социального развития села, туризма, спорта. На республиканском уровне будут обобщены все рекомендации и предложения районов по устойчивому развитию экономики и социально-бытовой сферы села.

Успешное выполнение менеджерами любого ранга своих организационно-мобилизующих функций предполагает наличие у них потребность учитывать и умело сочетать интересы, мысли, чувства и волю работающих, использовать эти социально-психологические факторы для активизации подчиненных в достижении единых целей личности и коллективов. Американские исследователи пришли к выводам, утверждающим, что люди в своих действиях больше всего ждут прочные мотивации своего труда и для того, чтобы возбудить активность в рационализации труда, инициативность в улучшении качества продукции, повышения производительность труда, снижения себестоимости продукции необходимо умело сочетать материальные и моральные стимулы труда. Очень

важно, чтобы все без исключения работники были полностью информированы о состоянии осуществления целей и проблем предприятия, отрасли, в которых они трудятся, какие имеются узкие места и какими путями их можно реализовать. Частенько руководители, менеджеры не учитывают, что все мы продукты своей среды и что опыт, социальная практика являются превосходными учителями, но большинство бизнесменов недооценивают этого феномена. Менеджеры часто уверены, что их громогласные заявления, убеждения решают успех дела, но зря полагаются на это, ведь реальные их поступки говорят громче слов. Людей удастся иногда подвести, но невозможно их обманывать, у них достаёт мудрость не доверять словам и декларациям, которые в чем-то, в каких-либо отношениях находятся в явном противоречии с реальными делами.

Данные социологических исследований демонстрируют, что более 70% респондентов очень желают, чтобы им были созданы необходимые условия для самоутверждения в работе и творчестве, особенно молодые люди, очень нуждаются в осознании смысла жизни и будут благодарны всем менеджерам, организациям, инстанциям, которые будут способствовать достижению этого социально значимого смысла. Вместе с тем люди хотят чувствовать определенную независимость, в смысле чувства хозяина своей судьбы, предоставления возможности проявить себя, ведь все мы в каком-то плане эгоцентричны, любим похвалу и справедливой оценки своей деятельности, хотя «ни

один из нас вовсе не так хорош (как отмечают американские исследователи Т.Питерс и Р.Уотермен) как хотелось бы думать». Частенько любой успех воспринимаем его как сотворенный нами, а вот, что касается неудач, мы, как правило, относим за счет промахов системы или кого-то! – или как «это все они».

Ряд исследователей, изучающие положительную мотивацию, пришли к выводу, что ее основным аргументом является самоощущение людей, вроде того, что у них все получается, как задумали. Большую роль в достижении лучших результатов в работе, как показывает опыт японских компаний, выполняют активно и постоянно работающие кружки качества. В них люди совместно коллективно обсуждают вопросы повышения качества продукции и своей работы, благодаря

им продукция становится конкурентноспособной, работники более активно участвуют в рационализации труда и решении узких мест предприятия, в управлении производством и вообще в усилении демократических начал в управленческих процессах. Следует осознать, что сегодня приобретает большую социальную значимость устранения параллелизма в управлении, необходимость сосредоточить внимания на максимальное сокращение админуправленческого персонала, устранения излишнего бумаготворчества и осознания необходимости, чтобы каждый аппаратчик, чиновник добросовестно зарабатывал свою зарплату. Отчет каждого управленца, администратора о своей работе за определенный период должен размещаться на одной – две страницы, с указанием конкретно, какие

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Денисов В. Мотивационные механизмы интенсификации использования производственно-ресурсного потенциала в АПК. Международный журнал «Общество и экономика», □ 5-6, 2004.
2. Гримак Л. Резервы человеческой психики, М. 1987.
3. **Timuş A. Perfecţionarea politicii sociale –imperativul timpului. Chişinău, 2001.**
Рецензент: Виктор ЖУК, доктор философии.
Материал представлен 20 февраля 2005 года.

Republica Moldova pe calea integrării europene

UN PAS IMPORTANT SPRE ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Ludmila PAVLOV,
șef Direcție colaborare internațională, Ministerul Educației
al Republicii Moldova

SUMMARY

The establishment of Moldavian state, the creation of civil society and the reform of economy are impossible without solving the challenges regarding the education development, especially the higher education in accordance with times requests of global knowledge. The Declaration of Bologna isn't only a political declaration, but this is also an engagement that obliges to adopt a concrete program of actions that will be an important step to policy promotion of European Integration.

“Viitorul unei națiuni este hotărât de modul în care aceasta își pregătește tineretul”, afirma odată din secolul al XVII-lea marele umanist olandez Erasmus.

Sforșitul secolului XX și începutul mileniului III se caracterizează prin intensificarea proceselor de globalizare economică, financiară, tehnică, științifică, informațională, de modernizare a tehnologiilor și a managementului, toate acestea amplificând cerințele societății față de învățământ.

Mediul social și economic contemporan, complex și global, așa cum se prezintă astăzi impune o abordare generală și, totodată, extinsă a învățământului, în special, a celui universitar.

Stabilirea statalității moldovenești, formarea societății civile și refor-

marea economiei sunt imposibile fără soluționarea problemelor ce țin de dezvoltarea învățământului și, în special, a învățământului superior în conformitate cu cerințele epocii cunoștințelor globale. Epoca contemporană impune necesitatea formării unei personalități noi cu o viziune nouă, fapt ce condiționează creșterea interesului față de învățământ și, în special, față de învățământul superior și impulsionează procesele de internaționalizare în acest domeniu. Învățământul superior din Republica Moldova are drept scop:

- formarea unei personalități multilateral dezvoltate și creative, pregătirea, perfecționarea și recalificarea, la nivel superior, a specialiștilor și cadrelor științifice din diverse domenii;

- asigurarea aspirațiilor personalității de a-și aprofunda și extinde studiile; - promovarea cercetării științifice și implementarea rezultatelor ei;

- păstrarea, îmbogățirea și propagarea patrimoniului științific, tehnic, artistic și cultural al Republicii Moldova în lume;

- racordarea învățământului superior din Republica Moldova la standardele și exigențele europene, sporirea competitivității învățământului superior din Republica Moldova pe arena internațională.

În vederea realizării acestui ultim deziderat Ministerul Educației, mediul academic din Republica Moldova realizează o serie de activități în vederea aderării Republicii Moldova la Declarația de la Bologna (semnată la 19 iulie 1999 de miniștrii a 29 de țări europene). Declarația prezintă o chemare la o reformă convergentă a structurilor sistemelor de învățământ superior și îmbunătățirea calității învățământului din Europa.

Discuțiile în jurul Declarației de la Bologna au purtat și mai poartă un caracter controversat, în pofida acestui fapt, mediul academic din Republica Moldova remarcă necesitatea și oportunitatea aderării la acest proces de restructurare a învățământului superior, fapt ce va constitui o nouă deschidere pentru învățământul din Republica Moldova și un pas important în promovarea politicii de aderare la Uniunea Europeană.

Astfel, Declarația de la Bologna prezintă pentru învățământul superior universitar din Republica Moldova:

- un document cheie, care marchează o cotitură în dezvoltarea învățământului

superior european;

- un angajament liber asumat de fiecare țară semnatară, care vizează restructurarea sistemului propriu de învățământ superior în vederea unei convergențe la nivel european; ea nu este o reformă impusă guvernelor naționale sau instituțiilor de învățământ superior; orice interpretare a acestui document ca fiind o presiune asupra țărilor sau instituțiilor de învățământ superior rezultă din ignorarea tendințelor crescânde de dezvoltare a unor valori comune sau din dorința de a sta în afara procesului actual al schimbării;

- un cadru de evoluție în perspectivă a învățământului superior universitar care va exclude tendința de standardizare sau uniformizare în învățământ;

- un răspuns comun european la probleme comune europene: extinderea și diversificarea învățământului superior, încadrarea absolvenților pe piața muncii, educația de tip privat sau transnațional;

- în ultimă instanță, Declarația reflectă dorința de a avea reforme coordonate, sisteme comparabile și acțiuni comune.

Conștientizând faptul că Declarația de la Bologna nu este numai o declarație politică, dar și un angajament care obligă la adoptarea unui program de acțiune, în viziunea noastră acest program se axează pe:

- crearea unui spațiu comun european care să consolideze mobilitatea, ocuparea forței de muncă și compatibilizarea învățământului superior european;

- fixarea unui termen pentru realizarea obiectivului-2010;

- elaborarea și implementarea unui

set de obiective specifice. Printre aceste obiective specifice enumerăm:

1. Adoptarea unui cadru comun care să permită acordarea unor titluri lizibile și comparabile (inclusiv prin implementarea Anexei la Diplomă - Diploma Supplement), astfel încât să poată fi asigurată integrarea cetățenilor europeni pe piața muncii și să poată fi îmbunătățită competitivitatea sistemului de învățământ superior european la scară mondială.

2. Adoptarea de către toate țările europene a unui sistem bazat pe două trepte (cursus), pre și post licență; accesul la treapta (nivel, fază) a doua fiind condiționat de absolvirea primei trepte, cu o durată minimă de trei ani; diplomele obținute la sfârșitul primei trepte vor corespunde unui nivel de calificare adecvat.

3. Implementarea sistemului de credite de tip ECTS (European Transfer Credit System) ca mijloc de promovare a mobilității studenților. Creditele ar putea să fie obținute și în afara sistemului de învățământ superior, inclusiv în sistemul educației terțiare, în măsura în care ele sunt recunoscute de instituțiile de învățământ superior implicate.

4. Promovarea mobilității și înlăturarea obstacolelor în calea liberei circulații a studenților (din perspectiva accesului la studii, la formare și la serviciile aferente) și a cadrelor didactice, cercetătorilor și personalului administrativ (prin recunoașterea perioadelor de cercetare, de predare și formare într-un context european, fără să se aducă prejudicii dreptului lor statuar).

5. Promovarea unei dimensiuni europene a asigurării calității prin

elaborarea unor criterii și metodologii comparabile de acreditare, evaluare, elaborarea unor programe și cursuri în conformitate cu necesitățile evoluției societății.

6. Promovarea prin mijloace specifice a unei dimensiuni europene a învățământului superior.

7. Învățământul pe parcursul întregii vieți, care prevede perfecționarea continuă și obținerea noilor calificări pe tot parcursul vieții.

Considerăm că spațiul european al învățământului superior ar putea fi construit în viitorul apropiat în funcție de anumiți parametri-directive. În viziunea noastră acești parametri ar fi : calitate, mobilitate, diversitate, deschidere.

Calitate: reformele care vizează sistemul de credite sau structura diplomelor nu pot înlocui eforturile în direcția ameliorării calității programelor, predării și însușirii cunoștințelor.

Mobilitate: se prezintă ca locomotivă cea mai puternică a schimbării și reformei în învățământul superior european și provine din conștientizarea necesității unor abordări alternative și a faptului că există practici mai bune în alte țări.

Diversitate: măsurile care nu respectă diversitatea fundamentală din punct de vedere cultural, lingvistic și educativ din Europa ar putea compromite nu numai progresele deja realizate, dar și perspectiva unei convergențe viitoare.

Deschidere: învățământul superior european poate să-și asume misiunea numai dintr-o perspectivă globală și cooperare cu alte regiuni ale lumii.

Dacă purcedem la o analiză a situației din învățământul superior

universitar din Republica Moldova în raport cu obiectivele specifice menționate am putea spune că realitatea academică din țara deja, de mai mult timp, înregistrează o contribuție însemnată la procesul Bologna prin reforme, modernizare, elaborări și alte acțiuni importante în acest sens.

Spre exemplu, menționăm faptul, că începând cu promoția 2002, absolvenților instituțiilor de învățământ superior universitar din țară li s-a eliberat concomitent cu diploma de licență sau diploma de studii superioare universitare Suplimentul (Anexa) la diplomă, conform modelului elaborat de Comisia Europeană, Consiliul European și UNESCO/CEPES. Suntem ferm convinși că eliberarea Suplimentului la diplomă va contribui la facilitarea procesului de echivalare și recunoaștere a actelor de studii în condițiile creșterii mobilității studențești în cadrul instituțiilor de învățământ din țară, precum și peste hotarele ei.

Un instrument ideal de racordare a învățământului universitar din republică la exigențele internaționale și de promovare a mobilității academice a studenților pe arena internațională este utilizarea creditelor academice transferabile (ECTS). Concomitent, Sistemul de Credite reprezintă o componentă importantă a reformei învățământului universitar, inclusiv și la capitolul "calitate". În acest context, pe parcursul ultimilor ani au fost întreprinse măsuri concrete privind implementarea Sistemului European de Credite Academice (ECTS), acestea utilizându-se inițial în formă de experiment la Universitatea de Stat din Moldova, apoi și într-un șir de alte instituții

de învățământ superior universitar - Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Universitatea Tehnică a Moldovei în cadrul a trei facultăți, Academia de Studii Economice din Moldova. Un șir de instituții de învățământ superior universitar sunt la etapa de documentare în problema implementării creditelor. De rând cu alte priorități fundamentale în vederea racordării sistemului de învățământ superior din Republica Moldova la spațiul european, un efort considerabil îl reprezintă realizarea procesului evaluării academice și acreditării instituțiilor didactice în baza standardelor educaționale de stat.

Asigurarea calității învățământului, implementarea diplomei supliment și a creditelor transferabile nu epuizează spectrul de obiective specifice a Declarației de la Bologna ca preocupare a învățământului superior din Republica Moldova. Problema cea mai actuală pentru noi la moment este structurarea învățământului superior din Republica Moldova în baza a două cicluri/nivele:

- ciclu cu o durată de cel puțin 3 ani, care se finalizează în cele mai dese cazuri cu Diploma de Bacelar sau în unele cazuri Diploma de Licență;

- ciclul al doilea cu o durată de 1-3 ani, care se finalizează cu obținerea Diplomei de Master.

Conform Declarației, prima treaptă prezintă pregătirea academică profesională generală, iar cea de-a doua treaptă, pregătirea profesională specializată. La prima vedere situația pare a fi simplă prin transformarea studiilor de masterat (care la moment constituie I treaptă a învățământului postuniversitar) în cel de-al doilea ciclu

al învățământului superior universitar (etapă de după licență). O analiză mai profundă a acestei situații însă denotă o serie ontregă de probleme financiare și probleme ce țin de determinarea calificărilor după prima și cea de-a doua treaptă, compatibilizarea calificărilor cu necesitățile și cerințele dinamice ale pieții muncii.

Aș menționa în final unele acțiuni concrete realizate de Ministerul Educației în vederea aderării la Procesul de la Bologna.

Primul pas în direcția respectivă a fost realizat deja în septembrie 2003, când delegația Republicii Moldova a fost acceptată și a participat, în calitate de observator la Conferința Miniștrilor Educației din țările europene.

Urmare a acestei participări și a deciziei ferme, confirmată de mediul academic din Republica Moldova de a adera la Procesul de la Bologna, în vara anului 2004, Ministerul Educației a înaintat Comitetului organizatoric al Procesului o cerere de aderare. Printr-o Hotărâre a Guvernului Republicii Moldova a fost creată Comisia Națională și

coteva grupuri de lucru, care vor elabora setul de documente necesar aderării - Strategia Națională de aderare, un nou cod de legi în învățământ.

Actualmente, până la elaborarea și aprobarea documentelor respective se operează o serie de modificări la actuala Lege a învățământului. Modificările respective țin, în special, de noua arhitectură a învățământului superior universitar - organizarea acestuia în două cicluri.

În luna noiembrie 2004, la Chișinău a avut loc o Conferință internațională, organizată de Ministerul Educației cu susținerea Consiliului Europei și cu participarea experților, miniștrilor educației din mai multe țări europene, care au analizat starea actuală și perspectivele de dezvoltare a învățământului superior din Republica Moldova în vederea acceptării acesteia la Declarația de la Bologna la următoarea Conferință a miniștrilor educației din Europa care va avea loc în anul 2005.

Desigur, urmează a fi realizate o serie de reforme atât pe orizontală, cât

BIBLIOGRAFIE

1. Materialele Conferinței internaționale, noiembrie, 2004.
1. Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană. “Moldova Suverană”, nr. 33-34, 25 februarie 2005.
2. Program de formare continuă în domeniul managementului educațional. Chișinău 2004.

Recenzent: Vasile GRÎU, șef Direcție învățământ universitar, cercetare și doctorat, doctor în economie.

Prezentat în ianuarie 2005.

Programul Național “Satul Moldovenesc”

UN DOCUMENT DE PLANIFICARE STRATEGICĂ DE IMPORTANȚĂ MAJORĂ

Veaceslav AFANASIEV,
doctor on agricultură, academician al Academiei
Internaționale de Științe Ecologice și Protecție a Vieții

SUMMARY

The national program “Moldavian Village” is a strategic planning document of great importance. The lamentable state of villages is caused most of all by economic features: degradation of techniquo-material basis, ignorance of advanced modern technologies, limited access to equipment and production means, the high installment of credits interest, the inefficiency of commercial channels.

The national program “Moldavian Village” was elaborated by following the next steps: 1. Program elaboration for each locality. 2. Program elaboration for rayon on the basis of local programs. 3. National program elaboration on the basis of rayon program.

Programul Național „Satul Moldove- nesc”, aprobat prin Hotărâre de Gu- vern, reprezintă cadrul politic suprem pentru dezvoltarea rurală durabilă a Republicii Moldova pentru o perioadă ondelungată de timp, care cuprinde anii 2005-2015. Pe parcursul acestor ani țara noastră intenționează să devină membru cu drepturi depline al Uniunii Europene, să modernizeze sistemul său social-economic și să edifice o soci- etate informațională, asigurând astfel condiții favorabile pentru dezvoltarea democrației și atingerea unui nivel onalt al calității vieții populației.

Actualitatea acestui program este

determinată de faptul că declinul eco- nomic din perioada de tranziție a avut drept consecință reducerea volumului producției agricole globale cu circa 35% on prima jumătate a anilor 90 și cu 20% - on a doua jumătate, constituind actual- mente mai puțin de jumătate din nivelul anilor 1989-1991. On urma reducerii locurilor de muncă, a inflației onalte și a micșorării on termeni reali a volumului cheltuielilor de stat pentru nevoile so- ciale s-au redus atot sursele de venit ale populației rurale, capacitatea acestea de cumpărare, cot și posibilitățile de obținere a ajutorului social din partea statului sub formă de prestații și servicii

sociale fără plată.

Sărăcia la sat este cu mult mai pronunțată decot la oraș. Peste jumătate din populația rurală se află sub pragul absolut al sărăciei, patru din zece copii sub vârsta de zece ani trăiesc on sărăcie extremă. S-a observat tendința ombătronirii populației, iar procesul migrațional a determinat ontr-o oarecare măsură depopularea satelor. On multe zone rurale sporul natural este mai redus on comparație cu rata emigrărilor. Se estimează că on unele sate circa 40 la sută din populația activă a plecat peste hotare sau on localitățile urbane. A continuat să crească numărul populației inactive.

Infrastructura la sate este la un nivel critic. Peste 40 de localități nu au drumuri, care le-ar permite accesul la rețeaua publică de transporturi și on condiții atmosferice dificile devin, practic, izolate. Numai 17 la sută din locuitorii rurali dispun de sisteme centralizate de aprovizionare cu apă, majoritatea apeductelor necorespunzond cerințelor igienice. Instalațiile de epurare a apelor reziduale din localitățile rurale nu funcționează on urma deconectării lor de la sistemul de aprovizionare cu energie electrică, a distrugerii sau sustragerii echipamentului. On mediul rural nivelul de acces la rețeaua telefonică constituie doar 12,6%.

Această stare deplorabilă este cauzată preponderent de factorii economici, principalii fiind următorii:

1. On procesul privatizării, on multe cazuri, s-a produs o puternică făromițare a exploatațiilor agricole. Actualmente, doar circa jumătate din suprafețele agricole sont cultivate de ontreprinderi medii și mari, deseori

apărținond unui număr mic de proprietari care consolidează terenurile micilor proprietari prin contracte de arendă de diferit tip, iar a doua jumătate din suprafețe se află on proprietatea micilor fermieri independenți, fapt ce nu permite de a utiliza tehnologii contemporane avansate on creșterea producției agricole.

2. On primii zece ani de tranziție a avut loc o puternică degradare a bazei tehnico-materiale a ramurii, a sistemelor de management, financiare, de resurse umane și a celor de integrare orizontală și verticală ontre verigile complexului agroalimentar.

3. On mediul rural există probleme acute ce țin de: accesul limitat la echipament și mijloace de producție; rata onaltă a dobonzii la credite și accesul limitat al acestora pe termen lung; lipsa experienței de planificare a afacerilor; insuficiența canalelor de comercializare, precum și a serviciilor de păstrare și transportare a produselor; insuficiențele considerabile ale sistemului de transfer tehnologic, implementare a tehnologiilor moderne și realizărilor științei, de extensiune a cunoștințelor, precum și a serviciilor de marketing, informaționale și de consultanță.

Mediul natural din arealul rural se află ontr-o degradare continuă din cauza utilizării neraționale a resurselor naturale, exploatării intensive a terenurilor agricole, utilizării on agricultură a tehnologiilor nocive din punct de vedere ecologic, poluării apei și a aerului. On rezultat, s-a redus productivitatea potențialului natural și au avut de suferit resursele acvatice, solurile și biodiversitatea. Peste jumătate din populația rurală consumă apă ce nu

corespunde standardelor, ceea ce conduce la un nivel onalt de morbiditate. Continuă, on ritm accelerat, procesul de degradare a solurilor, ceea ce diminuează considerabil oportunitățile de dezvoltare a agriculturii, deoarece bonitatea terenurilor agricole este on descreștere.

On anii 2001-2004 au fost onregistrate ombunătățiri substanțiale ale indicatorilor economici și sociali, inclusiv on mediul rural. On această perioadă, on termeni reali, Produsul Intern Brut a crescut anual cu media 6-7%, volumul producției agricole comparativ cu cel al anului 2000 a crescut de aproape 1,5 ori. Aceasta a permis soluționarea multor probleme sociale, inclusiv on domeniile prioritare cum ar fi gazificarea (on ultimii 4 ani au fost gazificate 256 localități comparativ cu 127 gazificate on perioada 1991-2000), aprovizionarea cu apă potabilă, reparația și construcția drumurilor, reparația și construcția școlilor, spitalelor, caselor de cultură etc.

Ameliorarea situației social-economice on mediul rural are loc on urma implementării concepțiilor și programelor guvernamentale respective, adoptate on anii 2001-2004: de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației, de producere și comercializare a tutunului și produselor din tutun, de dezvoltare durabilă a localităților Republicii Moldova privind monitoringul socio-igienic, de politică națională on domeniul resurselor de apă, de alimentare cu apă și canalizare, de gazificare etc.

On ultimii 4 ani au fost elaborate și strategii de nivel național, care conțin elemente destul de pronunțate de dez-

voltare regională și rurală, inclusiv documente ale căror autor de bază a fost subsemnatul: Strategia de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova pe termen mediu (ponă on 2005); Strategia Investițională a Republicii Moldova; Strategia de ameliorare a sistemului de cercetare-dezvoltare agroalimentară a Republicii Moldova Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei.

Dar aceste documente de planificare strategică sub aspectul dezvoltării rurale au fost insuficient de corelate ontre ele și nu conțin o abordare sistematizată a problemelor regionale și ale satului, care concomitent ar ține cont de imperativele sociale, economice și ecologice și ar formula o paradigmă atotcuprinzătoare de dezvoltare a spațiului rural.

Programul Național „Satul Moldovenesc” este chemat să asigure o coordonare dintre toate concepțiile, strategiile și programele existente și viitoare on domeniul dezvoltării agriculturii și altor domenii economice nonagricole de la sat, a sferei sociale din mediul rural, a problemelor de protecție și dezvoltare a mediului și valorilor cultural-istorice și utilizării raționale a resurselor naturale.

Domeniile agroalimentare și cele nonagricole din spațiul rural au o mare onsemnătate pentru economia Republicii Moldova, deoarece: actualmente și on viitorul previzibil sectorul productiv al economiei naționale va avea un caracter preponderent agroalimentar, iar pentru o bună parte din populația țării activitatea agricolă reprezintă principala sursă de existență, majoritatea locuitorilor fiind amplasați on mediul rural; ponderea agriculturii ompreună

cu industria prelucrătoare de materie primă agricolă constituie circa 33% din PIB și 65% din volumul total al exporturilor; în mediul rural sunt peisaje naturale și cultural-istorice atractive, favorabile unui agroturism modern, ce ar putea fi dezvoltat până la proporțiile unei importante ramuri economice.

Promovarea unei politici realiste de modernizare a agriculturii și mediului rural, de redobândire a importanței sociale cuvenite a populației de la sate, de creștere autentică a prestigiului agricultorului este absolut necesară și constituie un factor puternic pentru redresarea social-economică și culturală a Republicii Moldova, pentru accelerarea proceselor de integrare europeană.

Necesitatea elaborării și implementării Programului Național „Satul Moldovenesc” este condiționată și de considerentul consolidării societății în vederea implementării măsurilor și acțiunilor preconizate prin participarea la acestea a comunităților locale, a cercurilor de afaceri, a structurilor administrației publice centrale și locale, a țărilor donatoare și a organizațiilor financiare internaționale.

Programul Național „Satul Moldovenesc” reprezintă un instrument de planificare strategică continuă, inclusiv financiară, armonizată cu obiectivele și prioritățile expuse în Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei, cu principiile dezvoltării durabile și parametrii Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.

La baza elaborării Programului a fost pus un sistem de principii care sunt compatibile cu modelele de dezvoltare acceptate la nivel mondial și, în primul rând, cu modelul de dezvoltare

durabilă. Republica Moldova, alături de 140 de state ale lumii, și-a exprimat voința de a se integra în procesul global de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă prin semnarea Declarației Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro (iunie 1992). Esența dezvoltării durabile constă în asigurarea bunăstării, sănătății și educației societății în corelare cu cerințele de conservare și regenerare a resurselor naturale, precum și cu garanțiile pentru generațiile viitoare. Dat fiind că sfera agroalimentară, comparativ cu celelalte activități economice, exercită cel mai puternic impact asupra mediului ambiant, incluzând cea mai considerabilă parte a populației economic active, principiile dezvoltării durabile constituie una din bazele metodologice principale utilizate la identificarea obiectivelor și priorităților Programului Național „Satul Moldovenesc”.

Guvernul Republicii Moldova consideră că: elaborarea și implementarea Programului Național „Satul Moldovenesc” constituie o prioritate fundamentală a dezvoltării țării pe termen lung (până în anul 2015); soluționarea problemelor sociale în mediul rural și reducerea sărăciei la sat sunt posibile doar în condițiile unei creșteri economice durabile în sfera agroalimentară și în domeniile economice nonagricole cu șanse onalte de dezvoltare în spațiul rural; revitalizarea satelor urmează să fie efectuată în conformitate cu principiile dezvoltării durabile și luând în considerație cerințele de integrare europeană.

Elaborarea Programului Național „Satul Moldovenesc” a avut loc cu

respectarea următoarelor etape: elaborarea programelor pentru fiecare localitate rurală și aprobarea acestora de către consiliile locale; elaborarea, on baza programelor locale, a programelor raionale și aprobarea lor de către consiliile raionale; elaborarea Programului Național on baza programelor raionale și a programelor elaborate de ministerele și departamentele responsabile de domeniile sectoriale de dezvoltare.

Crearea on spațiul rural a unei economii moderne (competitive, non-discriminatorii; cu o concurență loială, bazate pe echitate socială) va necesita consolidarea și conștientizarea drepturilor de proprietate dezvoltarea inițiativei și spiritului antreprenorial; reformarea organelor publice locale on conformitate cu standardele europene; dezvoltarea, on cadrul comunităților rurale, a dialogului și parteneriatului social cu grupurile importante de interese (patronat, sindicate, asociații profesionale, ONG-uri etc.); asigurarea coeziunii și solidarității sociale, evitarea fenomenelor de sărăcie și excludere socială; formarea unei numeroase clase mijlocii ca condiție absolut necesară pentru stabilitatea socială.

Analiza situației social-economice actuale on mediul rural și a tendințelor de dezvoltare pe plan european și mondial impun următoarele obiective fundamentale, care urmează a fi realizate on cadrul Programului Național „Satul Moldovenesc”:

(i) asigurarea creșterii economice durabile atot on sectorul agroalimentar, cot și on sferile economice nonagricole, astfel oncot de această creștere să beneficieze toate categoriile de populație rurală;

(ii) reducerea sărăciei, inechității și a excluziunii sociale la sat, extinderea participării celor săraci la activitățile economice;

(iii) restabilirea și dezvoltarea infrastructurii (gazificarea, ameliorarea și extinderea rețelilor de aprovizionare cu apă, reparația și construirea drumurilor, dezvoltarea telecomunicațiilor etc.);

(iv) asigurarea dezvoltării umane și protecției sociale (sporirea accesului la serviciile medicale și educaționale, ombunătățirea calității acestora și eficientizarea sistemului de protecție socială);

(v) continuarea proceselor de reformare a sectorului agroalimentar;

(vi) edificarea unui cadru comercial și instituțional durabil conform principiilor economiei de piață;

(vii) asigurarea și direcționarea preponderent on mediul rural a suportului tehnic și financiar din partea donatorilor internaționali;

(viii) protecția și ameliorarea mediului, menținerea peisajului rural, a valorilor cultural-istorice și utilizarea rațională a resurselor naturale;

(ix) eficientizarea managementului resurselor financiare, umane și materiale la nivelul administrației publice locale (inclusiv la sat).

Luond on considerare austeritatea resurselor financiare ale țării și primatul dezvoltării economice ca condiție fundamentală pentru soluționarea problemelor sociale, precum și faptul că drepturile de proprietate asupra pământului și mijloacelor de producție aparțin absolutei majorității a populației de la sate, acțiunile Programului Național „Satul Moldovenesc” sunt focalizate pe următoarele domenii

prioritare:

(i) protecția socială (sistemul de asistență socială și sistemul de asigurare socială, inclusiv sistemul de asigurare cu pensii);

(ii) ocrotirea sănătății (puncte medicale, spitale etc.) și educația (grădinițe, școli, instituții ale onvățământului superior etc.);

(iii) infrastructura (rețelele de gaze, de aprovizionare cu apă, drumuri, linii de legătură telefonică etc.);

(iv) localitățile dezavantajate și deprivat;

(v) mediul ambiant și valorile cultural-istorice;

(vi) sectorul privat și promovarea acțiunilor de informare a populației privind drepturile sale de proprietate;

(vii) administrația publică și promovarea valorilor democratice.

Pornind de la existența condițiilor pedo-climatice favorabile și de la necesitatea majorării veniturilor bănești de la o unitate de suprafață de teren agricol, a gradului de ocupare on compul muncii, prelucrării maxime a materiei prime produse on țară la ontreprinderile autohtone, vor fi stimulate prioritar următoarele subcomplexe agroalimentare, bazate pe culturile intensive:

(i) viticultura și vinificația;

(ii) pomicultura și legumicultura și produsele din legume și fructe (conservele, sucurile etc);

(iii) tutunăritul și industria tutunului;

(iv) culturile furajere și complexul zootehnic, on special, producerea cârnii de bovină, de porcină și de pasăre;

(v) producerea plantelor medicinale și eterooleginoase și industria de prelucrare a acestora;

(vi) pepinieritul vinicol și pomicol și producerea semințelor cu calități sporite.

Dezvoltarea și modernizarea prioritară a subcomplexelor enumerate va aduce beneficii considerabile tuturor participanților la proces: pentru populație va fi asigurată creșterea locurilor de muncă și majorarea continuă a salariilor; pentru antreprenori va fi posibilă o creștere reală a profiturilor și sporirea competitivității pe piețele externe; statul va avea venituri cresconde on bugetele de stat și locale, astfel aparond posibilități sporite de soluționare a problemelor sociale. Se va pune accent deosebit pe dezvoltarea on mediile rurale a activităților economice nonagricole, ondeosebi a celor care necesită un volum sporit de forță de muncă ca mijloc de combatere a șomajului rural, inclusiv: a producerii materialelor de construcție on baza materiei prime locale, a dezvoltării turismului, a activităților de prestare a serviciilor, de administrare publică, instruire, ocrotire a sănătății, cultural-sportive, construcție a drumurilor și locuințelor, meșteșugurilor (inclusiv popular-artistice), transporturi on comun etc.

Obținerea on perspectiva de termen mediu de către Republica Moldova a calității de membru asociat a Uniunii Europene va deschide posibilități majore de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, inclusiv on cadrul Programului SAPARD, pe care Guvernul intenționează să le utilizeze cu maximă eficiență.

Vor fi elaborate și implementate programe investiționale ramurale și interramurale, proiecte investiționale,

vor fi create zone economice libere de producție, parcuri și incubatoare ale business-ului mic și mijlociu în localitățile rurale.

Vor fi dezvoltate serviciile de informare și consultanță, dezvoltarea inițiativei antreprenoriale și promovarea schimbului de experiență, prin crearea la nivel local a centrelor informațional-consultative, business-incubatoarelor, dezvoltarea parcurilor industriale, care vor coordona activitățile sale în cadrul unei rețele unice.

Accelerarea dezvoltării economice a țării poate fi obținută prin creșterea fluxului de investiții. Pentru aceasta vor fi create condițiile favorabile pentru dezvoltarea activității investiționale pentru toți subiecții din activitatea antreprenorială; elaborate și realizate programe ramurale de stat de atragere a investițiilor capitale, precum și stabilirea priorităților în economia națională; va fi dezvoltată rețeaua de centre informaționale și analitice, în funcția cărora va fi monitorizarea desfășurării și publicarea informației referitoare la activitatea investițională pe teritoriul Republicii Moldova.

În sfera de comerț, inclusiv în sistemul cooperăției de consum va fi extinsă aria de acoperire cu activități comerciale a localităților din țară, se va majora spectrul sortimental și a serviciilor oferite prin rețeaua comercială, aplicarea formelor și metodelor moderne de vânzări și de deservire a clientelei comerciale, vor fi promovate cercetările de marketing, studiul permanent al pieței de consum pentru a răspunde oportun la schimbările ei.

Măsurile de creștere economică, însă, nu vor fi un scop în sine, ci doar

un instrument de soluționare a problemelor sociale.

Unul din obiectivele prioritare ale activității Guvernului, care va rămâne și în viitorul apropiat este aprovizionarea fiabilă cu gaze naturale a consumatorilor. Până în anul 2015 se vor efectua acțiuni în vederea gazificării accelerate a țării, elaborării și implementării politicii energetice a țării în corespundere cu obiectivele politicii energetice ale Uniunii Europene, elaborării programului de liberalizare a pieței energetice în corespundere cu principiile pieței energetice ale Uniunii Europene, promovării politicii descentralizării sistemelor de termoficare în localitățile cu intensitatea sarcinii termice insuficiente.

Ondeosebi sînt de menționat măsurile întreprinse în domeniul telefonizării localităților țării. În anul 2003 volumul total al investițiilor în telefonie fixă a constituit o sumă considerabilă de 452 mln. lei. În anii 2005-2015 densitatea telefonică în rețelele de telefonie fixă va spori esențial, astfel încît către finele anului 2005 să se atingă nivelul de 26,2 telefoane la 100 de locuitori, inclusiv în localitatea rurală – 18,8, de 35,8 telefoane la 100 locuitori către finele anului 2010 (31,8 în localitatea rurală) și în 2015 – 42,6 telefoane la 100 de locuitori, inclusiv la sate – 34,1 telefoane.

Una din problemele majore ale Republicii Moldova este aprovizionarea cu apă potabilă a populației. În prezent serviciile de alimentare cu apă și de canalizare centralizate beneficiază 81% din populația urbană și doar 17% din locuitorii mediului rural. Sistemele comunale de alimentare cu apă funcționează

on 57 localități urbane și 77 localități rurale. Ceilalți consumatori utilizează apa on scopuri potabile și menajere din fontoni de mină on număr de circa 150 mii. On majoritatea cazurilor calitatea apei din aceste surse nu corespunde cerințelor Standardului de Stat „Apă potabilă”.

Pentru a asigura securitatea sănătății populației și viabilitatea economică a sistemelor de aprovizionare cu apă, sporirii accesului populației la resursele de apă potabilă calitativă se prevede: dezvoltarea și modernizarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare on 156 localități; amenajarea și restabilirea a 93,3 mii de fontoni on mediul rural; implementarea metodelor biologice de tratare a surselor de ape freactice cu eliminarea hidrogenului sulfurat și a azotului amoniacal; implementarea metodelor mecanice și biologice de epurare a apelor reziduale.

On scopul soluționării problemelor locale, pe prim plan va fi realizarea obiectivelor de sporire a accesibilității populației, on special, a grupurilor social vulnerabile, la locuințe; creșterea gradului de siguranță și confort al construcțiilor existente.

Pași importanți vor fi efectuați on dezvoltarea socială și on special este necesar de evidențiat necesitatea combaterii șomajului și a reducerii fluxurilor migraționale ale forței de muncă, ondeosebi prin: promovarea reformelor structurale on domeniul muncii, producerii și capitalului; susținerea creării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, intensificarea proceselor investiționale; organizarea pregătirii profesionale neinterupte.

On scopul îmbunătățirii protecției

sociale a categoriilor socialmente vulnerabile activitatea on domeniul asistenței sociale se va desfășura pe marginea reformării sistemului de asistență socială prin direcționarea surselor financiare către cei mai săraci și focalizarea acestora pe grupuri sociale aflate on situații de risc; dezvoltării sistemului de servicii sociale prin diversificarea și îmbunătățirea calității serviciilor sociale specializate; creșterii consecvente a nivelului și calității vieții populației, on special a celor săraci; depășirii rapide a diferențierii sociale nejustificate, inclusiv reducerea sărăciei.

On domeniul ocrotirii sănătății acțiunile vor fi direcționate spre obținerea următoarelor obiective: accesul universal și echitabil, on special, al populației social-vulnerabile, la serviciile calitative de sănătate prin dezvoltarea sectorului medicinei primare, de urgență și spitalicească; eficientizarea utilizării resurselor, asigurond echilibrul asistenței medicale ontre teritorii și ontre diferite niveluri de asistență medicală; îmbunătățirea sănătății materne și reducerea mortalității materne; diminuarea răspândirii bolilor infecțioase și eliminarea treptată a bolilor social determinate, on special, a tuberculozei, HIV/SIDA, a narcomaniei și alcoolismului.

Realizarea opțiunii strategice a Republicii Moldova de integrare europeană este de neconceput fără atingerea unor criterii social-economice și standardelor de viață comunitară, unde educația are un rol primordial. Programul Național prevede on domeniul educației: asigurarea accesului la educația preșcolară pentru toți copiii; școlarizarea tuturor elevilor din mediul rural; accesul deplin

la informare și comunicare; dezvoltarea aptitudinilor individuale ale elevilor; crearea condițiilor pentru promovarea unui parteneriat cu administrația publică locală și societatea civilă.

Ontru dezvoltarea instituțiilor de cultură de la sate se prevăd acțiuni esențiale, ondeosebi prin protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național ca esență a strategiei dezvoltării culturii; perfecționarea rețelei instituțiilor de cultură pentru crearea condițiilor egale de acces la valorile culturale și la procesul cultural; ameliorarea situației on domeniul bibliotecilor; menținerea și dezvoltarea instituțiilor de onvățământ artistic; impulsionarea activității muzeelor on diverse domenii specifice; dezvoltarea și reanimarea meșteșugurilor populare.

Succesul implementării Programului Național „Satul Moldovenesc” on măsură decisivă depinde de calitatea administrării locale. Actualmente, este necesar de constatat că din punct de vedere funcțional și instituțional, administrația publică locală oncă nu s-a adaptat suficient la condițiile economiei de piață și a unei societăți democratice. Principiile și metodele de selectare, instruire și perfecționare continuă a funcționarilor publici din mediul rural nu corespund pe deplin obiectivelor de asigurare a unei administrări eficiente, de elaborare și promovare a unor politici de calitate onaltă. Nivelul de pregătire a cadrelor din serviciul public este in-

suficient pentru utilizarea metodelor moderne de management financiar, informațional, educațional etc.

De aceea, un rol deosebit on realizarea Programului Național „Satul Moldovenesc” revine Academiei de Administrare Publică (AAP) pe longă Președintele Republicii Moldova, care oși desfășoară activitatea on calitate de centru național de promovare a politicii statului on domeniul formării și perfecționării cadrelor din serviciul public și asigurării metodic-științifice a activității organelor administrației publice.

On domeniul dezvoltării sistemului de administrare publică locală obiectivele prioritare sont următoarele: acoperirea deplină a necesităților Republicii Moldova on vederea formării și perfecționării continue a funcționarilor publici din mediul rural; ameliorarea calității procesului de instruire și ajustarea sistemului de studii din AAP pe longă Președintele Republicii Moldova la standardele și tradițiile europene; crearea sistemului de selectare și pregătire a rezervei cadrelor de conducere on domeniul administrării publice locale; asigurarea științifico-metodică a activității autorităților publice locale; studierea obligatorie a sistemelor și tehnologiilor informaționale, precum și a bazelor managementului modern de către funcționarii din localitățile rurale; implementarea tehnologiilor noi

Societatea civilă și statul de drept

APĂRAREA DEMNITĂȚII UMANE ON PRACTICA CURȚII CONSTITUȚIONALE

Victor PUȘCAȘ,
Președintele Curții Constituționale

SUMMARY

The Republic of Moldova proclaimed in the preamble of the Constitution the human dignity as supreme value of the state, and in Article 1.3 stated that the dignity of people represents one of supreme values of a state governed by the rule of law. Therefore, the dignity is considered the basic criterion in the concept of human rights, which is offered to people at birth.

In defining the juridical notion of human dignity, it is worth to take into consideration three criteria: human dignity as judicial institution, the inviolability's guarantee of human dignity, its observance and protection.

Basic human rights and liberties are considered guaranties that ensure the human dignity and the value of a right or liberty can be appreciated in the light of the human dignity.

The Constitutional Court justified its position on the necessity to protect the human dignity by public authorities in 18 decisions.

The grant of the right to direct access of citizens to the Constitutional Court through the constitutional application can play a major role in protecting the human dignity.

Regardless the person's relations with the state power, his dignity comes indisputably within the protection by the state.

Declarația Universală a Drepturilor Omului este primul act de valoare universală on domeniul drepturilor omului. „Datorită statutului său moral și importanței juridice și politice dobândite de-a lungul anilor, Declarația se află alături de Magna Carta, Declarația franceză a drepturilor omului și Declarația de independență a Americii, ca reper fundamental on lupta omeniirii pentru libertate și demnitate

umană”*.

Atot on preambulul Declarației, cot și on normele ei pentru prima dată s-a pus accentul pe necesitatea promovării drepturilor omului ontr-un mod care ar asigura conformitatea acestora cu principiul respectării demnității umane. Astfel, articolul ontoi din Declarație stipulează expres că „Toate ființele umane se nasc libere și egale on demnitate și on drepturi”. Această normă avond

conotație universală, a continuat gândul sofistului Protagoras despre aceea că „omul este măsura tuturor lucrurilor”, stabilind bazele unui nou concept on evoluția relațiilor ontre individ și stat, conform căruia omul este unicul scop al statului.

Republica Moldova, enunțând scopurile statalității, a proclamat on preambulul Constituției demnitatea umană ca valoare supremă on stat, iar on art.1 alin.(3) din Constituție a statuat că „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, on care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sont garantate”.

Luond on considerare valoarea universală a Declarației și importanța normelor citate, s-a stabilit cu certitudine că on conceptul drepturilor omului criteriul de bază ol constituie demnitatea omului, care, spre deosebire de alte valori, oi este dată omului de la naștere. Demnitatea omului izvorăște din esența omenirii. Ea aparține atot unui prunc, care n-a reușit să facă ceva on viață, cot și unui criminal onveterat.

Determinond conținutul conceptului juridic al demnității umane, este necesar să ne axăm atenția pe trei criterii: definirea demnității umane ca instituție juridică, garanția inviolabilității demnității umane, respectarea și protecția ei. Avond on vedere importanța demnității pentru ființa umană, majoritatea doctrinarilor constituționaliști au evitat să determine aspectele practice și normative ale acestui concept, operond numai cu aspectele lui abstracte.

Este pe deplin justificată această abordare ca urmare a sensului larg pe care l-au atribuit acestui concept indivizii sau comunitățile on diferite etape istorice ale evoluției societății umane. Astfel, dacă on faza incipientă a acestui concept era abordată numai problema protecției demnității umane de atitudinea umilitoare a societății și statului, punandu-se accentul pe inviolabilitatea fizică, on prezent se poate vorbi și de protecția identității persoanei și a inviolabilității psihice, prerogative nerecunoscute anterior.

Pentru elucidarea conținutului juridic al conceptului este necesar de a stabili locul acestei instituții on sistemul de drept. Una din probleme este de a determina dacă demnitatea omului este parte componentă a instituției drepturilor și libertăților fundamentale, adică este un drept sau este o instituție, care contribuie la garantarea drepturilor și libertăților fundamentale. Or, ontr-un sens mai larg, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului pot fi considerate niște garanții, prin intermediul cărora poate fi asigurată demnitatea umană. On această ordine de idei, ca o consecință a acestei afirmații, valoarea autentică a fiecărui drept sau libertăți poate fi apreciată numai prin prisma demnității umane. Ultima afirmație ne conduce la ideea că demnitatea omului este o valoare supremă, superioară drepturilor și libertăților fundamentale.

Constituția Republicii Moldova, on dispozițiile citate aici, statuează demnitatea omului ca o valoare supremă on stat, care necesită a fi garantată. Constituția a detașat demnitatea umană de drepturile și libertățile fundamentale

garantate cetățeanului, urcond-o pe cel mai onalt pedestal, plasond-o alături de instituția drepturilor și libertăților omului luate on ansamblu, de pacea civică, democrație, dreptate și pluralismul politic. Astfel, art. 9 alin. (2) din Constituție statuează că „proprietatea nu poate fi folosită” nu numai „on detrimentul drepturilor și libertăților”, ci „și al demnității omului”. Aceeași poziție se menține și on art.32 alin.(2) din Constituție, care reglementează libertatea exprimării și care nu poate prejudicia nu numai onoarea sau dreptul altei persoane la viziune proprie, ci și demnitatea acesteia.

Abordond demnitatea umană dintr-un astfel de unghi, se poate afirma că, indiferent de relațiile persoanei cu puterea de stat, demnitatea sa indiscutabil cade sub protecția statului, ultimul neavond dreptul să modifice conținutul ei după bunul său plac, cu atot mai mult să o restrongă on detrimentul persoanei. Guvernanții, on interesele societății, on circumstanțe concrete, pot limita unele drepturi și libertăți, dar numai on condițiile legii, fără a afecta demnitatea individului. Restricțiile respective sont stabilite pentru guvernanți on art.29 al Declarației, iar on Constituția Republicii Moldova - on art.54.

Din normele Declarației și Constituției rezultă că autoritățile publice la restrongerea unor drepturi și libertăți fundamentale au obligația să respecte următoarele condiții:

a) restrongerea poate fi exclusiv de natură excepțională;

b) restrongerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți poate avea loc numai prin adoptarea unei legi organice;

c) legea organică trebuie să corespundă normelor constituționale și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional;

d) restrongerea unor drepturi și libertăți trebuie să fie determinată de interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice;

e) restrongerea unor drepturi și libertăți poate avea loc on scopul prevenirii tulburărilor on masă și infrațiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, ompiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

Chiar dacă există aceste circumstanțe, legislativul are obligația de a ține cont de un factor foarte important – principiul proporționalității, restrongerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului, libertății și demnității omului.

Văzută on acest spectru, demnitatea umană poate fi considerată o instituție prin excelență constituțională, asupra căreia pot fi aplicate mecanismele de protecție constituțională, egală ca valoare cu drepturile și libertățile fundamentale ale omului luate on totalitate.

Unul din principalele mecanisme de protecție constituțională a demnității umane, care oi poate reda o interpretare mai practică on reglementarea relațiilor din societate, este justiția constituțională. Astfel, interpretarea demnității umane ontr-un sens mai larg devine o prioritate grație faptului că deschide teren pentru aplicarea acestui principiu on viața socială aflată on continuă transformare.

Abordarea flexibilă a acestei instituții constituționale permite reacționarea promptă la atentatele la demnitatea umană survenite în societate pe parcursul dezvoltării sale. Din alt aspect, există pericolul aplicării acestui principiu într-o sferă excesiv de extinsă a relațiilor și conflictelor sociale, generând riscul ca conceptul demnității umane să-și piardă sensul adevărat.

Conceptul demnității umane se află în vizorul majorității instituțiilor de justiție constituțională, undeosebi din statele europene. Curtea Constituțională a Germaniei, printre primele în Europa, a abordat în practica jurisdicțională instituția demnității umane, ridicând-o pe pedestalul unui principiu constituțional.

În practica sa jurisdicțională Curtea Constituțională a Germaniei s-a bazat pe definiția dată restrângerii demnității umane de către savantul G.Duerig, care consideră că încălcarea demnității umane are loc prin neglijarea evidentă a valorilor umane și devalorizarea individului, punând la transformarea acestuia într-o unealtă „goală” în mîinile statului.

În susținerea ideii necesității protecției demnității umane prin justiția constituțională vine și jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova. Astfel, Curtea Constituțională, în 18 hotărâri, și-a motivat poziția asupra unor sesizări pe necesitatea protecției de către autoritățile publice a demnității umane, ca valoare înedită și fundamentală a individului, protejată de normele constituționale.

Jurisdicția Curții Constituționale din Republica Moldova demonstrează actualitatea acestui principiu în statele

în care democrația și principiile statului de drept se află într-o fază incipientă. În aceste state, afectate grav de ideologia sovietică, bazată pe principiile priorității colectivității asupra individului, una din cele mai importante sarcini este promovarea personalității umane ca valoare supremă prin consacrarea principiului demnității umane. Instanțele și instituțiile publice care ignorează acest principiu aduc cele mai grave prejudicii individului.

Într-o primă fază în Republica Moldova s-a abordat aspectul demnității umane în cazul afectării lui prin intermediul promovării în societate a dreptului la informație și a libertății de exprimare. O ilustrație elocventă a disputelor referitoare la demnitatea umană constituie cele legate de operarea în 1991 în art. 7 din Codul civil a unor modificări, ca urmare devenind posibilă sancționarea persoanelor care răspundesc „afirmații care nu ponegresc onoarea și demnitatea...”.

Această prevedere, care permitea sancționarea civilă a furnizorilor de informații pentru opiniile personale și în cazul când aceste opinii nu lezau onoarea și demnitatea nimănui, a restrâns și mai mult libertatea de exprimare în comparație cu perioada sovietică. Cu toate că în 1999 aceste norme au fost modificate în sens pozitiv, controversa au continuat, fapt ce a generat un litigiu de constituționalitate.

Curtea Constituțională a fost antrenată în interpretarea acestui aspect al demnității individului, constatând în hotărârile sale că numai instanța de judecată are competența de a stabili în fiecare caz aparte tipul, forma, conținutul, volumul și consecințele

informației care lezează onoarea și demnitatea persoanei fizice sau juridice. Ulterior, aceste prevederi și-au găsit reflectare în noul Cod civil intrat în vigoare la 1 ianuarie 2003.

În același sens, Curtea Constituțională, expunându-și poziția referitor la protecția drepturilor și libertăților fundamentale prin intermediul contenciosului administrativ, a apreciat că prejudiciul nepatrimonial moral este o suferință morală sau fizică, cauzată de acțiuni care atentează la drepturile nepatrimoniale personale sau la bunurile nemateriale ale cetățeanului, inclusiv la demnitatea persoanei.

Ultimele afirmații sugerează concluzia că demnitatea, ca valoare inedită a ființei umane, poate fi asigurată prin implementarea unor mecanisme viabile de protecție a drepturilor și libertăților inalienabile ale omului. Ca prim mecanism, prin intermediul căruia individului i se poate garanta dreptul la demnitatea umană, potrivit interpretărilor Curții Constituționale, este realizarea deplină a dreptului general al accesului liber la justiție, proclamat și garantat de art. 20 din Constituție.

Pentru implementarea adecvată a acestui mecanism pe primul plan apare justiția, la care individul, conform dispozițiilor constituționale, trebuie să aibă acces necondiționat. Curtea Constituțională, în Hotărârea nr. 2 din 19 februarie 2004, prin care a declarat neconstituționale art. 416 alin. (3) și art. 444 alin. (3) din Codul de procedură civilă, a relevat, bunăoară, că interdicția impusă participanților la proces de a prezenta explicații în fața instanței de judecată nemijlocit restrânge neontemeiat dreptul cetățeanului la

apărare și la o justiție echitabilă.

Protejarea demnității umane prin accesul liber la justiție include și accesul liber și direct la justiția constituțională. Acesta, însă, este condiționat de prevederile constituționale despre subiecții cu drept de sesizare a Curții Constituționale și atribuțiile Curții, or în acest sens textul constituțional este limitativ.

În această ordine de idei e binevenit proiectul de lege prezentat de 35 de deputați în Parlament privind modificarea și completarea Constituției, avizat pozitiv de Curtea Constituțională la 16 decembrie anul trecut, potrivit căruia orice persoană, care se pretinde lezată într-un drept constituțional, poate să sesizeze Curtea Constituțională.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova a menționat că acesta prevede un mecanism subsidiar de protecție a drepturilor omului în Republica Moldova, permițând cetățenilor să sesizeze direct Curtea Constituțională atât pentru declanșarea procedurii de control al constituționalității legilor, cât și pentru soluționarea plungerilor în recurs constituțional. Actualul sistem de justiție constituțională nu stipulează accesul direct al cetățenilor la Curtea Constituțională. Procedura excepției de neconstituționalitate, prevăzută de jurisdicția constituțională, prin care cetățenii oși pot exercita dreptul de sesizare a Curții Constituționale pentru apărarea drepturilor și libertăților încălcate, este condiționată de intermedierea Curții Supreme de Justiție, de remarcat în context că nu a tuturor instanțelor de judecată, care, dacă ar fi antrenate în această procedură, ar putea contribui la eficientizarea

justiției.

Instituirea recursului constituțional la nivel național va contribui la protecția mai eficientă a drepturilor și libertăților statuate atot de Constituția Republicii Moldova, cot și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Prin examinarea recursurilor constituționale Curtea se va pronunța, on primă și ultimă instanță, asupra oncălcărilor comise on acest sens de autoritățile publice și instanțele de judecată.

Conform proiectului de lege, procedura de recurs constituțional este:

a) un mijloc constituțional și legal cu caracter subsidiar;

b) poate fi invocată numai on caz de violare a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora;

c) poate fi declanșată ompotriva oncălcării dreptului constituțional printr-o lege, act administrativ, decizie judiciară sau omisiune comisă de o autoritate publică;

d) poate fi inițiată de orice persoană care se pretinde a fi victima violării drepturilor și libertăților fundamentale sau a garanțiilor acestora.

Curtea Constituțională a considerat nefondat punctul de vedere al unor autorități publice, potrivit căruia instituirea unui nou „recurs național” ar onsemna o „imixtiune a autorității de jurisdicție constituțională

on onfăptuirea justiției”.

Recursul constituțional permite contestarea directă a actelor sau a acțiunilor (inațiunilor) autorităților publice care au oncălcat drepturile constituționale ale persoanei și nicidecum atacarea propriu-zisă a deciziilor irevocabile ale instanțelor judecătorești de drept comun.

Conform statutului său și rolului atribuit on sistemul de drept, Curtea Constituțională nu va putea casa sau modifica hotărorile și sentințele definitive ale instanțelor judecătorești on litigii concrete. Pentru comparație, nici Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (on continuare - CEDO), potrivit statutului său, nu este o instanță judecătorească supremă on raport cu sistemul judecătoresc național al țării aderente la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (on continuare – Convenția).

Persoana va putea exercita recursul constituțional numai după ce va epuiza toate căile de atac pentru restabilirea dreptului constituțional presupus a fi oncălcat de instituțiile statale. On condițiile on care Republica Moldova a permis cetățenilor săi accesul la CEDO, pentru protecția drepturilor statuate de Convenție și implicit de Constituția Republicii Moldova, nu poate fi considerată inacceptabilă depunerea unei astfel de ploneri inițial on instanța națională de jurisdicție constituțională. De remarcat că, potrivit

BIBLIOGRAFIE

1. Tomas Buergenthal, Renad Weber. Dreptul internațional al drepturilor omului. Ed. ALL, București, 1996.
2. Thomas Buergenthal și Renate Weber, “Dreptul internațional al drepturilor omului” ALL, București, 1995, p.23.
3. Valeriu Zubco. Curtea Constituțională – unica autoritate publică politico-jurisdicțională. Chișinău, 2000.
4. □. □□□□□□. □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□ие. Из. «Закон и право». М. 1998.
5. Ion Deleanu. Justiția constituțională. Ed. Lumina Lex. București, 1995.

Recenzent: Sergiu COBĂNEANU, doctor on drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.
Prezentat on martie, 2005.

Economie și finanțe pub-

ECONOMIA SOCIALĂ DE PIAȚĂ: EVOLUȚIE, REALIZĂRI, PERSPECTIVE

Andrei BLANOVSCI,

doctor on economie, conferențiar universitar,

Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The Constitution of the Republic of Moldova declared the economy of our country to be a “socially oriented market economy”. The author argues that the implementers of such economic system ought to study more profound an essence of social market economy, how it can be created and what it can assure. The author so far examines the essence and the evolution of the concept, practical implementation of the respective conception in economically advanced countries as well as some aspects of the transition of the R.Moldova to such an economic system.

Constituția Republicii Moldova (art. 126) a proclamat economia țării noastre „Economie de piață de orientare socială”. Considerăm că făuritorii acestui sistem economic trebuie mai profund să cunoască ce reprezintă economia socială de piață, cum poate fi creată și ce le poate asigura. Aceste și alte subiecte sunt examinate on cele ce urmează.

* * *

CE ESTE ECONOMIA SOCIALĂ DE PIAȚĂ? La prima vedere, denumirea de economie socială de piață pare o contradicție on termeni. A vorbi despre economia socială și a o raporta la principiile pieței onseamnă a pune aceleași ontrebări ca on cazul cînd utilizăm sintagma de socialism liberal.

Este la figurat spus, ca și cum am vorbi despre gheață fierbinte.

Și totuși, istoria dezvoltării activității economice a demonstrat că discordanța amintită nu este decît aparentă, că dirijismul se poate ompăca cu liberalismul, că socialismul poate apela la piață, piața se poate dezvolta on cadrul unui anumit gen de plan. Totul e o chestiune de proporții. Indiferent de sistemul economic, oamenii continuă să producă, să vîndă, să cumpere, să consume bunuri materiale și servicii, iar o autoritatea centrală unică va trebui să coordoneze toate activitățile umane.

Noțiunea de economico-social onseamnă o totalitate de elemente, un sistem organic. Aceste elemente nu pot fi decît interdependente, au roluri

diferite, determinate de ponderea lor specifică on total cbt și de tendința socio-politică căreia li se raportează.

Din asemenea considerente economia socială de piață poate fi definită ca o formă de activitate economică, a cărui scop este punerea on legătură pe baza concurenței a mecanismelor pieței libere cu progresul social al populației. On esență economia socială de piață reprezintă un sistem economic contemporan construit după principiile liberalismului economic clasic „omblanzit” și aplicat on varianta neoliberală. Valorile fundamentale ale doctrinei proprietatea privată, libertatea economică, profitul ca motivație esențială a oricărei activități economice, libera concurență, piața ca instrument principal prin care toate acestea se manifestă, se păstrează. Onsă la cele menționate s-a adăugat o nouă valoare fundamentală – progresul social ridicat la rangul de principiu.

Mecanismul funcționării economiei sociale de piață se bazează pe o dublă reglare:

1. Pe piață, cu pbrghiile ei autoreglatorii.

2. Pe intervenționism statal, ca suport și motivație on dublu sens:

a) de proprietar al sectorului public;

b) de factor al suprastructurii cu rolcheie on programarea macroeconomică. Rolul statului constă on asigurarea echilibrului global stabil, evitarea extrapolărilor on bogați și săraci, on asigurarea unei protecții sociale generale, raționale și permanente, unor condiții de muncă și viață decente și garantate.

Deci economia socială de piață demonstrează că intervenția statului on

economie nu contravine legilor pieței, că ea poate mări eficacitatea vieții economice, reduce risipa și riscurile, asigură securitatea socială.

Așadar, economia socială de piață este o variantă a economiei tradiționale de piață adaptată la cerințele noilor condiții de activitate umană.

La fondarea acestui tip de economie s-a ajuns ca urmare a unui ondelungat proces evolutiv și contradictoriu, de confruntare ontre teorie și practică. Ca teorie și sistem economic, ea are o anumită istorie și că numai onțelegerea la modul cel mai succint posibil a acestei istorii poate fi clarificat conceptul, cum și-a făcut apariția, a prins rădăcini și s-a integrat elementul social on tabloul jocului pieței libere.

PRECURSORI. Precursorii modelului economiei sociale de piață au fost economiștii liberali care, deși au ompărtășit ideile fundamentale ale doctrinei on care s-au manifestat, s-au văzut ondreptățiți să pună ontrebări și să facă disidență. Dintre aceștia sunt de reținut John Sturart Mill on interiorul doctrinei liberalismului economic clasic, Leon Walras și Vilfredo Pareto on cadrul doctrinei neoclasice.

JOHN STURART MILL (1806-1873) era convins că liberalismul constituie calea cea mai bună pentru progresul economic. Dar utilitarismul liberal din tinerețe devine, spre maturitate, deschis reformismului și căutării armoniei economico-sociale. El s-a declarat partizan al unor reforme viznd redistribuirea veniturilor, viața sindicală, democrația și justitia socială.

J.M. Mill nu se simte descumpănit și neputincios on fața mizeriei și inegalității sociale. On scopul ameliorării situației el

face apel nu la „măna invizibilă”, ci la stat, un care vede un pedagog onțelpt care poate onvăța pe ontreprinzători cum să-și utilizeze mai eficient resursele și care, prin impozite pe profit, pe rentă sau prin crearea cooperativelor de producție, ar putea reduce diferențierea pronunțată dintre clase, ceea ce ar diminua tensiunea socială.

J.S.Mill a pus on discuție onsuși fundamentul economiei de piață: proprietatea privată. Pentru prima dată on interiorul școlii liberale, disidentul Mill scrie că proprietatea este o instituție socială și nu un drept natural, că dreptul de proprietate poate fi modificat pe calea legislației. J.S.Mill s-a declarat dușman și al dreptului de moștenire. Moștenirea, considera el, este un stimul puternic pentru activitatea umană, dar, pentru moștenitori, fără nici un efort, ea le asigură o situație privilegiată on lupta pentru viață. Este necesară stabilirea „egalității la punctul de plecare” sau egalitatea șanselor prin reducerea dreptului la moștenire.

LEON WALRAS (1834-1910), deși rămbnea convins, că libera concurență este cea mai profitabilă pentru orice economie, a avut și o poziție reformatoare. On primul rënd, el a inspirat „teoria bunăstării economice” sugerënd calea, prin care poate fi ridicat standardul de viață și găsirea nivelului de preturi care să acopere cererea cu oferta și care, astfel, să-i ompace și pe producători și pe consumatori. Cel onsărcinat cu această dificilă misiune trebuie să fie statul.

L.Walras s-a manifestat ca reformator și on problemele justiției sociale. Apără și motivează participarea salariaților la capitalul ontreprinderilor,

pledează pentru onființarea cooperativelor și lărgirea justiției on repartitia veniturilor. Pentru L.Walras prosperitatea economică nu are valoare dacă nu este, on același timp, și prosperitate socială. „Trebuie, – scrie el, de elaborat o doctrină capabilă de a concilia liberalismul care asigură expansiunea producției cu socialismul care realizează mai multă justiție”. El argumentează că piața și concurența pot exista foarte bine și dincolo de capitalism, că drepturile de proprietate asociate pieței transcend capitalismul.

VILFREDO PARETO (1848-1923) a argumentat ideea, conform căreia eficacitatea și echitatea nu sunt unul și același lucru, că nu este suficient să produci bogăție pentru ca bunăstarea oamenilor să crească. Este nevoie ca acest belșug să fie și echitabil ompărtit printr-o decizie socială. Dacă la edificare nu se ajunge decbt prin concurență și sarcina de a produce revine ontreprinzătorilor, atunci cu repartitia trebuie să se ocupe puterea publică. Ea urmează să intervină și să opereze redistribuiri, compensații pentru a realiza minimul de justiție socială.

On favoarea completării economiei de piață cu elementul social s-au pronunțat reprezentanți și ai altor doctrine economice.

FONDATORI. Conceptul de „economie socială de piață” a fost generat de economiștii neoliberali Alfred Muller-Armack (1901-1978), Fridrich Buhm (1895-1977), Wilhelm Ropke (1899-1966), Walter Eucken (1891-1950), Ludwig Erhard (1897-1977), Von Hayek (1899-1992) etc.

On lucrările sale ei au disociat economia liberă de piață de capitalism,

legând-o, on plan teoretic și practic, de căi și modalități care privesc realizarea unui echilibru ontre profiturile stăpînilor mijloacelor de producție, pe de o parte, și veniturile, condițiile de muncă și de trai ale salariaților, pe de altă parte. Promotorii economiei sociale de piață au luat on considerare impopularitatea capitalismului și interesul pentru dezvoltarea economiei țării a unei mase mari de populație care trebuie cointereseată on mod corespunzător.

Alfred Muller-Armack considera că economia socială de piață nu ar fi altceva decît un liberalism, ale cărui disfuncții sunt corectate de intervenția statului on vederea păstrării valorilor civile. Wilhelm Ropke socotea că trebuie să ne amintim că capitalismul onseamnă nimic altceva decît o formă onrăutățită și deformată pe care a ombrăcat-o economia on ultimul secol. Adevărata economie de piață și ordinea bazată pe ontreccere sont acelea care n-au fost capitalism. Orice om este membru al unei societăți on care oși trăiește viața și oși desfășoară activitatea, cu roade mai bune sau mai rele, după cum și societatea se ongrijește de el. Deci economia, prin natura sa, este socială, iar guvernarea implică și aplicarea unor programe sociale.

Un alt neoliberal Fridrich Bohm contura conceptul de economie socială de piață cu un astfel de sistem economic, care este on stare să asigure maselor largi ale populației – inclusiv celor incapabile de muncă – o existență omenească, demnă și tuturor celor capabili de muncă-posibilități corespunzătoare de activitate on condiții onorabile pentru om.

Abordând conținutul economiei

sociale de piață prin prisma politicii neoliberale aplicate, ministrul federal de atunci al economiei și cancelarul de mai tîrziu al RFG, Ludwig Erhard explica că această politică tocmai de aceea este socială, deoarece se ongrijește on procesul progresului ondelungat să realizeze influența cea mai bună on plan social, economic și politic asupra poporului on totalitatea sa, asupra consumului, a ridicării nivelului de trai.

Ludwig Erhard cu iscusință a scos din centrul fenomenului economic pe producător și a pus on locul lui pe consumator. Pentru Ludwig Erhard, consumatorul – adică tot omul, de la cel mai sărac pînă la cel mai bogat – trebuie să fie servit on mod egal și eficient de economia socială de piață, considerată o economie a societății deschise, democratice care contribuie la asigurarea libertății bunăstării și demnității cetățenilor.

Oncadrarea principiilor teoretice a economiei sociale de piață on politica statului german a influențat pozitiv asupra atenuării tensiunilor sociale și a realizării miracolului economic german.

REALIZĂRI PRACTICE. După cel de-al doilea război mondial imaginea Germaniei devenise tragică: era o țară on ruine. Orașele ajunseseră niște grămezi de moloz, nu funcționau sistemele de transport on comun de aprovizionare cu apă, cu electricitate, Se instalase foametea. Totuși războiul nu a distrus tot. Orașelele mici și satele au fost on mare parte cruțate.

Sub presiunea foamei, muncitorii erau gata să lucreze mai mult decît on mod obișnuit. Se cerea numai ca forța de muncă și echipamentele să fie

puse on mișcare de un singur sistem de reglare: piața liberă; liberă, mai ales, de intervenția masivă a statului.

Din aceste considerente sistemul economic al Germaniei a evoluat după al doilea război mondial spre o economie socială de piață, care a renunțat on egală măsură atât la tradiționalul „laissez-faire”, cât și la dirijismul etatist. Acest model asociază libera inițiativă individuală cu principiile progresului social. Legea fundamentală, Constituția, care garantează libertatea inițiativei individului și proprietatea privată, subordonează aceste drepturi fundamentale unor obligații sociale.

On aceste condiții statul german oși asumă, on primul rând, o funcție ordonatoare. El stabilește cadrul on care se manifestă mecanismele pieței. Problema de a ști cât și ce fel de bunuri să fie produse, cine va beneficia de acestea și on ce proporție este, on mare măsură, hotărâtă de piață. Mecanismele pieței funcționează on condițiile concurenței loiale.

Motorul economiei sociale de piață rămâne obținerea profitului. Dar acesta eșuează on activități nerentabile, cum sunt agricultura, transporturile ș.a. De asemenea considerațiunile de ordin social împiedică ca agricultura să fie on ontregime supusă legilor pieței. Poșta federală și căile ferate fac parte din serviciile publice. Ele nu pot, prin urmare, să-și consacre activitatea numai obținerii profitului, ci trebuie să satisfacă interesul general. Căile ferate trebuie, de exemplu, să practice tarife sociale accesibile, iar poșta să funcționeze chiar și on satele ondepărtate, mai izolate.

Statul veghează asupra concurenței pentru ca aceasta să nu provoace distor-

siuni șocante din punct de vedere social. Principalele măsuri practice on acest domeniu urmăresc protecția chiriașului, plata unor alocații pentru chirii celor cu situație economică fragilă, oncurajarea construcției de locuințe și modernizarea acestora. On unele domenii profesionale, unde acționează libera concurență, legislatorul condiționează accesul la piață de anumite preocupări precise. Astfel, meseriași și micii comercianți trebuie să demonstreze on prealabil cunoștințe profesionale on domeniul dat onainte de a putea onființa o ontreprindere sau deschide o prăvălie. Pentru alte activități profesionale statul obligă la o pregătire specială și o anumită experiență (profesiuni medicale, juristconșulți etc.).

Eficacitatea economiei sociale de piață a permis lărgirea din ce on ce mai mult a sistemului de asigurări sociale care depășește cu mult simpla asigurare socială. El include sistemul de planificare, alocațiile familiare pentru fiecare copil, prime pentru economisiri, ajutor social pentru acei căroră acesta le este necesar, indemnizațiile acordate invalizilor etc. Ansamblul cheltuielilor publice și particulare consacrate prestațiilor sociale constituie on prezent circa 1/3 din valoarea produsului național brut.

Realizarea practică a principiilor economiei sociale de piață au transformat Germania, ontr-un timp istoric relativ scurt, on una din cele trei mari puteri economice ale lumii contemporane cu un confort social pronunțat și decent pentru cetățenii ei.

Datele statistice confirmă că on anul 2003 durata medie a vieții era on Germania la bărbați 75 ani, la femei – 81. Consumul de carne și produse din carne a constituit 89 kg, lapte și pro-

duse din lapte – 430 kg, pește – 14 kg, ouă – 320 buc., cartofi – 73 kg, poine și produse panificate – 76 kg, bomboane și ciocolată – 18 kg.

Modelul german al economiei sociale de piață nu este singurul caz on peisajul contemporaneității. De cealaltă parte a lumii, experiența Japoniei constituie, de asemenea, o situație reprezentativă. Lipsa acută a unor resurse economice, un trecut istoric on care educația de samurai și-a spus cuvântul, o concepție deosebită despre familie și relațiile acesteia cu întreprinderea au dezvoltat on japonezi un spirit competitiv desăvârșit. Demnitarii postbelici ai Japoniei au onțeles că succesul reușitei ține de utilizarea cu maxim de eficiență a singurei resurse de care dispune țara din abundență – forța de muncă. Calea parcursă de societatea japoneză demonstrează că accentul a fost pus tot timpul pe angajarea maximă a potențialului creator, cointerесarea materială, perfecționarea mecanismelor pieței, rezolvarea problemelor sociale. Rezultatele și aici sunt impunătoare. Ontreaga activitate economico-socială se desfășoară nu on afara statului, ci dimpotrivă.

On Japonia durata medie a vieții a constituit on 2003 la bărbați - 78, iar la femei - 85 de ani. Consumul mediu de carne și produse din carne – 44 kg, lapte și produse din lapte – 93 kg, pește – 57 kg, ouă – 225 buc., poine și produse panificate – 110 kg.

On aceeași direcție și cu aceeași semnificație pot fi exemplificate modelele economiei sociale de piață francez, scandinav, austriac, suedez. Dintre toate, experiența suedeză reține atenția nu numai prin reușita economică, dar

și sub aspect social. Aici, on cel mai reușit mod se ombină liberalismul on producție cu justiția socială. Apelarea la stat are loc nu din spirit etatisat ci din nevoia de a găsi operativitate și finalitate măsurilor de creștere economică și de satisfacere tot mai deplină a nevoilor sociale ale populației.

Durata medie a vieții a fost on Suedia on anul 2003 la bărbați 78 de ani, iar la femei – 82 de ani.

P O V A R A T R A N Z I Ț I E I .
Cunoașterea experienței țărilor cu economie socială de piață prezintă un interes deosebit pentru Republica Moldova care și-a propus să creeze și ea o asemenea economie.

Onsă făurirea noii economii ontr-o țară postsovietică se deosebește esențial de construirea acesteia on țările industrial avansate. De aceea, mai ontbi este necesară o mică precizare. Dacă on asemenea state economia tradițională de piață constituită pe parcursul secolelor funcționa integral și se cerea doar ca prin intervenționismul statal să i se dea o pronunțată prioritate socială, apoi cu totul on altă situație s-a pomenit Republica Moldova la debutul procesului de tranziție.

Printre numeroasele probleme menționăm pe cele mai esențiale: onlocuirea completă a relațiilor socialiste de proprietate cu relațiile capitaliste prin deetatzarea și privatizarea mijloacelor de producție; crearea noului stat de drept și democratic; elaborarea legislației privind constituirea fundamentelor economiei de piață de orientare socială; reformarea și restructurizarea ontregii economii naționale; cultivarea unei noi mentalități a populației etc.

Durata fondării noii economii de-

pinde, on cel mai direct mod, de eficacitatea transformărilor economice și sociale. Realitatea demonstrează, însă, că primii zece ani de tranziție spre economia socială de piață n-au adus cu sine careva progres, ci, dimpotrivă, un accentuat regres.

Sub aspect economic regresul s-a manifestat prin onchiderea sau schimbarea genului de activitate a sutelor dacă nu și a miilor de ontreprinderi industriale. Considerabil s-a redus suprafața culturilor agricole. On declin s-a pomenit sectorul zootehnic. Efectivul bovinelor s-a micșorat de 2,7 ori, a porcilor la ongrășat - de 4,2 ori, ovinelor și caprinelor - de 1,4 ori. Fără dificultăți s-au onrădăcinat economia tenebră, corupția și ilegalitatea.

On cele din urmă, volumul produsului intern brut s-a redus cu circa 50%, producția de cereale - cu 30%, zahăr - de 2,3 ori, fructe - 4 ori, struguri - 2,3 ori, lapte - 3 ori, carne - de 6 ori.

Scăderea producției de bunuri materiale a fost onsoțită de reducerea dimensiunilor venitului național cu circa 60 la sută - principala sursă de satisfacere a necesităților curente ale populației și dezvoltare de mai departe a bazei tehnico-materiale de producție.

Sub aspect social, insuccesul primelor zece ani de transformări s-a manifestat prin aprofundarea sărăciei și a mizeriei, onrăutățirii nivelului de trai al majorității populației. La finele anului 2000 - 40,8% din cetățenii Republicii Moldova se aflau sub pragul sărăciei,

iar on localitățile rurale - 61,2%. Circa 70% din totalitatea locuitorilor țării aveau venituri disponibile zilnice mai mici de 1 dolar SUA pe locuitor.

Veniturile mizerabile și inflația galopantă au influențat negativ puterea de cumpărare a produselor alimentare de primă necesitate. Consumul de carne și produse din carne pe locuitor a scăzut de la 58 kg on anul 1990 pbnă la 24 kg on anul 2000, lapte - corespunzător de la 303 la 154 kg, ouă - 203 la 120 buc., pește - 16 kg la 7 kg, ulei vegetal - 14,1 la 6,5 kg, cartofi - 69 la 53 kg, pbine și produse de panificație - 171 la 120 kg.

Considerabil s-au redus posibilitățile de satisfacere a nevoilor de asistență medicală, educație și cultură. Sute de mii de persoane apte de muncă, devenind șomeri, au plecat peste hotarele țării on căutarea mijloacelor de existență.

On Republica Moldova durata medie a vieții on 2003 a fost la bărbați 65 de ani, la femei - 72. Consumul de pește a constituit 6 kg.

Cele menționate au fost cauzate, după părerea noastră, nu atbt de omprejurări obiective, cbt de guvernarea insuficientă a realizării reformelor inițiate. Aceasta confirmă, că on perioade cruciale o putere publică slabă și nereușit ierarhizată este sortită la insucces, ca și una de natură anarhistă sau totalitară.

On ultimul timp, datorită activității mai justificate a autorităților publice de toate nivelurile, precum și a unităților economice, situația se ameliorează. Au loc fenomene de stabilitate și creștere

economică, de îmbunătățire a condițiilor de viață. În anul 2004 în comparație cu 2000 produsul global brut în formă valorică a crescut cu circa 30 la sută, salariul mediu lunar - cu 69%, pensiile - de 3,6 ori. Mai apropiată de om și mai eficientă devine asistența medicală. Continuă procesul de gazificare a localităților rurale. Ponderea cheltuielilor pentru sfera socială în ansamblul cheltuielilor bugetului consolidat s-a majorat de la 44,2% în 2000 până la 56,4 în anul 2004. Au fost create peste 100 de mii noi locuri de muncă.

Un fenomen pozitiv îl constituie și schimbarea raportului dintre industrie și agricultură în componența produsului global brut. Actualmente, ponderea producției industriale constituie 55 la sută, iar producția agricolă – 45, ceea ce demonstrează că Republica Moldova din nou devine o țară industrial-agrară și nu pur agrară, cum o numesc adversarii ei.

ÎN CONCLUZIE. Momentele de învioreare constituie doar mici cuceriri obținute cu mari eforturi în crearea noului sistem economico-social. Adevărata economie socială de piață va deveni o realitate în Republica Moldova numai în cazul corelării optime și permanente a mecanismelor pieței libere cu elementele dirijismului statal în asigurarea justiției sociale. Aceasta este, cum demonstrează și experiența țărilor industrial-dezvoltate, calea cea mai reușită și eficientă de

EVAZIUNEA FISCALĂ ȘI FORMELE DE COMBATERE

Svetlana GOROBIEVSCHI,
doctor on științe economice, conferențiar universitar, Academia de Adminis-
trare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The text describes the fiscal evasion and frauds. The reasons, which bring them out are determined in the article. The author evaluated the common aspects and the differences of these phenomenon and determined the directions of fighting against fiscal evasion in the Republic of Moldova.

On practica fiscală cunoașterea și înțelegerea necesității impozitelor și taxelor pentru formarea fondurilor bănești de utilizare publică presupune colaborarea loială dintre contribuabili și organele fiscale, care însă este “adeseori precară” datorită unor cazuri de fraudă la impozit, ce poartă denumirea de evaziune fiscală. Cercetările fenomenului evaziunilor fiscale arată că în Republica Moldova sunt condiții destul de favorabile pentru eschivarea de la onorarea obligațiilor față de buget.

Imprecizia cuvintelor care desemnează evaziunea fiscală provine de la diversitatea cuvintelor folosite pentru a desemna, mai mult sau mai puțin, același fenomen - neondeplinirea voită de către contribuabili a obligațiilor fiscale legale.

Spre deosebire de fraudă, evaziunea constă într-un mijloc legal, chiar legitim de a scăpa de impozit. În cadrul acesteia, nuanțele o pot separa în două forme. Prima, care este legitimă, constă în abținerea de a realiza actul generator al impozitului. A doua, mai aproape de abilitatea contribuabilului, - de a exploata lacunele legislației și care se situează la jumătatea drumului dintre evaziune legală și fraudă.

Trebuie de subliniat, că în literatura de specialitate, care tratează fenomenul “evaziunea fiscală”, cel mai frecvent utilizat sens dat evaziunii fiscale este al II-lea menționat aici ca evitarea câmpului de atracție al legii fiscale.

Evitarea impozitelor poate avea loc prin trei modalități:

- legea fiscală însăși provoacă eva-

ziunea printr-un regim fiscal de favoare. Aici este cazul, on special, al regimurilor de evaluare forfetară a materiei impozabile;

- abținerea contribuabilului de a ondeplini activitatea, operațiunea sau actul impozabil. Această modalitate este frecventă on cazul unei presiuni fiscale excesive, deoarece rata marginală de impozitare devine foarte ridicată și contribuabilul preferă să se abțină de a furniza o unitate suplimentară de muncă;

- folosirea imperfecțiunilor sistemului fiscal.

Din cele expuse rezultă că evaziunea fiscală poate fi posibilă grație abilității contribuabililor de a alege modalitățile de plată a mai puține impozite.

On afara celor trei modalități clasice de evitare a impozitelor, mai există și a patra modalitate: cunoscând sursele certe de venituri care pot fi atrase on bugetul de stat, fără repercusiuni negative asupra economiei, ele sunt deplasate pentru altă perioadă.

On această situație este vorba de o evaziune fiscală apriorică.

Apriorică, deoarece ea se realizează on afara realității economice, premergând-o, dar efectele ei se resimt din plin on conceptul economico-social. Aceasta exprimă starea specifică unor perioade de ruptură on cadrul unui sistem social sau cea a unor dezechilibre politice.

Există o psihologie a contribuabililor, amplificată de lipsa unei educații fiscale, la care se adaugă dimensiunea presiunii fiscale, deficiențele legislative și administrative ale gestionării impozitelor, care generează sustragerea parțială sau totală de la plata obligațiilor fiscale

care le revin contribuabililor. Aceasta are loc atunci când omul prin natura sa mentală, emoțională și educațională, este onclinat, on general, să pună interesul individual onaintea celui general al societății, acceptând existența impozitului.

Evaziunea fiscală este un fenomen tot atbt de vechi și omniprezent pe cbt de veche este existența statului și a legilor fiscale. Plătitorii de impozite au oncerat permanent să se sustragă de la obligațiile fiscale care le revin, mai ontbi prin forță, iar ulterior prin manevre active și ingenioase.

Se poate afirma că evaziunea fiscală constituie un fenomen social cu implicații financiare, care constă on sustragerea contribuabililor de dreptul de plată a obligațiilor fiscale care le revin, on mod parțial sau total, utilizând lacunele legislative sau recurgând la manevre ingenioase on scopul ascunderii materiei impozabile.

Domeniul de manifestare a acestui fenomen este tot atbt de ontins pe cbt este de larg și variat cμπul de aplicare a impozitelor.

Totuși este mult mai profund fenomenul on domeniul impozitelor directe, influențând asupra randamentului acestora, comparativ cu impozitele indirecte, deoarece:

- frecvența evaziunii fiscale este influențată de modalitățile de evaluare a veniturilor;

- evaluarea forfetară a veniturilor poate determina o mare evaziune fiscală legală sau ilegală.

Prima apare atunci, când administrația stabilește forfete inferioare realității.

A doua se datorează sustragerii de

către contribuabili a unei părți a materiei impozabile.

Virulența fenomenului evazionist în economia Republicii Moldova face ca dezbaterea asupra acestui fenomen economic și social să devină obligatorie și urgentă în scopul realizării anatomiei și fiziologiei fenomenului, care să ajute la identificarea și stabilirea modului de administrare a antidotului adecvat. Metafora biologică de mai sus nu este întâmplătoare, având în vedere faptul că fenomenul și comportamentul evazionist al subiecților economici a devenit structural, penetrând nu numai economia reală în sine, dar și normele, mentalitatea, instituțiile statului.

Evaziunea fiscală ca fenomen și evaziunea fiscală ca proces fac parte integrantă din comportamentul economic specific economiei de piață. Negarea lor este la fel lipsită de eficacitate ca și suprasolicitarea lor. În mediul și pe termen lung agentul economic recurge la acel "procent" de evaziune fiscală care îi optimizează criteriul pe care și l-a propus. Guvernul, respectiv politica fiscală trebuie să realizeze acea țesătură de porghii și restricții fiscale care, combinată cu o strategie și tactică adecvate controlului fiscal, să optimizeze comportamentul economic din perspectiva bugetului de stat. Deși guvernul și agenții economici nu trebuie considerați adversari pe câmpul de luptă economică, trebuie totuși acceptată ideea, că ei sunt actori care nu au același scop în jocul economic: agenții economici urmăresc maximizarea profitului net, pe când guvernul urmărește maximizarea veniturilor atrase la buget. Desigur, cele două scopuri nu sunt contradictorii decât

la o privire superficială: prosperitatea agentului economic atrage după sine prosperitatea bugetului, iar un buget relaxat poate antrena beneficii pentru agenții economici.

În continuare, vom prezenta exemple de evaziune fiscală dintre cele care se întâlnesc mai larg pe scara mondială.

În unele țări, de exemplu, în S.U.A. Legea oferă dreptul unui întreprinzător să-și constituie întreprinderea din membrii familiei sale, soția și fiii săi devin asociați oculti. O astfel de asociație permite ca veniturile să fie repartizate între membrii săi, iar impunerea să se facă separat. Dacă se aplică impunerea progresivă se ajunge, în acest fel, ca impozitul plătit statului să fie mai mic.

Legea permite, de asemenea, ca, în vederea impunerii, venitul total al soților să fie împărțit în mod egal între aceștia, indiferent de aportul concret al fiecăruia la realizarea lui. În acest mod se creează condiții ca impozitul datorat statului să fie diminuat.

În vederea impunerii, o persoană fizică poate opta fie pentru impunerea rezervată veniturilor persoanelor fizice, fie pentru cea care se aplică veniturilor societăților (corporațiilor). Optând pentru cel de-al doilea sistem de impunere, persoana fizică respectivă are posibilitatea de a sustrage de la impunere o parte din venit, deoarece cotele de impozit care se aplică asupra veniturilor corporațiilor sunt mai reduse (la același venit) decât cele care se aplică la impunerea veniturilor realizate de persoanele fizice.

O modalitate larg utilizată de companiile transnaționale, în vederea sustragerii de la impunere a unei părți

din profit, o constituie onființarea unor filiale on țări unde fiscalitatea este mai redusă și organizarea unor relații artificiale, frecvent doar scriptice, ontre acestea și unitățile producătoare aflate pe teritoriul altei țări, on care fiscalitatea este mai ridicată. Acest tip de relații se realizează pe teritoriul mai multor state. De exemplu, filiala din Germania a unei companii transnaționale cu bază on S.U.A. vinde piesele destinate fabricării unui produs on Marea Britanie, onșă nu direct, ci prin intermediul unei altei filiale situate on Elveția. Vonzarea se face la un preț minim pentru a se plăti impozite mai reduse fiscului din Germania. Firma elvețiană revinde aceste piese la un preț mai mare filialei din Marea Britanie, onșă va plăti impozite reduse, deoarece on Elveția fiscalitatea este mai redusă decot on celelalte țări menționate. Procedondu-se on acest fel, partea cea mai mare a profitului apare realizată scriptic on cadrul filialelor din țările cu un nivel redus al impozitelor, ceea ce onseamnă o diminuare a poverii fiscale pe ansamblul corporației.

On afară de Elveția, pe glob se mai găesc numeroase alte "oaze fiscale" sau "paradisuri fiscale", cum sunt: Liechtenștein, Luxemburg, Bahamas, Bermude, Panama, Insulele Cayman etc. Pe teritoriul acestor state sunt onființate numeroase firme străine care dirijează profiturile unităților productive aflate pe teritoriul altor țări, excluzondu-se astfel fiscul.

De exemplu, on Liechtenștein sunt onregistrate mai multe sedii sociale de firme industriale și comerciale, reale sau fictive, din ontreaga lume, de cot totalul populației sale: 40000 la 25000 de locuitori. Explicația constă on faptul

că orice firmă care oși stabilește sediul pe teritoriul acestui stat este eliberată de la impozitul pe beneficii.

De asemenea, on Insulele Cayman (teritoriu dependent de Marea Britanie, situat on Marea Caraibilor), cu o populație de numai 20000 de locuitori, sunt onregistrate 19000 de diferite companii, peste 500 bănci și 320 de firme de asigurări.

Frauda fiscală constituie un fenomen social cu implicații asupra finanțării obligațiilor publice și constă on ascunderea ilegală on mod parțial sau total a materiei impozabile de către contribuabili cu scopul de a reduce sau elimina obligațiile fiscale care le revin.

Se consideră că amploarea sa este mai mare on țările latine comparativ cu țările anglo-saxone și nordice. Amploarea fraudei este legată cu posibilitățile practice de a comite fraude, de imaginația contribuabililor și mai puțin de corectitudinea morală și nivelul de viață.

Este mai greu de comis o fraudă on cazul salariale care sunt declarate la fisc de societate on cazul impozitului pe venitul net global sau pentru care societatea calculează și virează impozitul ca on cazul impozitului prin stopaj la sursă, decbt atunci cbnd contribuabilii sunt implicați on diverse activități economice aducătoare de profit.

Evenimentul fraudei are loc on cazul calculelor incorecte a veniturilor obținute din plasamente on titluri financiare și depistate on mod indirect on rezultatul controlului fiscal, exercitat atbt asupra organismelor bancare care intermediază recompensarea titlurilor financiare, gestionarea portofoliilor, cbt și asupra contribuabililor investitori on

asemenea plasamente.

Frauda este frecventă în cazul:

- impozitului pe venit;
- impozitul pe vânzările de bunuri imobile ale fondurilor de comerț;
- calculului și achitării TVA.

Frauda fiscală este tot atât de veche ca și legislația fiscală, iar procedeele prin care cei interesați de a evita parțial sau total obligațiile fiscale stabilite, au devenit extrem de ingenioase și active,

evolubnd de la procedee empirice la procedee sofisticate și greu de identificat.

Perfecționarea sistemului fiscal - principala cale de combatere a evaziunii fiscale în Republica Moldova.

Conținutul de bază al dezvoltării economice în Republica Moldova atât în perioada actuală, cât și în perspectiva imediat următoare îl constituie tranziția la economia de piață. Una

dintre problemele importante ale trecerii la economia de piață este instituirea și aplicarea unui sistem de impunere eficient, întrucât în funcție de acest sistem

Indicatori economici	2002	2003
1. Numărul total de contribuabili în evidență	593481	618185
2. Numărul contribuabililor supuși controlului fiscal, inclusiv persoanelor juridice	14616	23151
3. Numărul contribuabililor la care au fost stabilite încălcări, inclusiv persoanelor juridice	7860	13230
	4137	6828

depinde, în mare măsură, formarea resurselor financiare ale statului și posibilitatea realizării programelor economice, administrative, sociale etc. Implementarea unui asemenea sistem fiscal este un proces dificil și o necesitate stringentă, ce trebuie înfăptuită pentru a nu compromite reforma economică. Rezultatele activității organelor de control fiscal în Republica Moldova pe anii 2002-2003 denotă situația reflectată în tabelul 1.

Tabelul 1
Rezultatele controlului fiscal în
anii 2002-2003*

În Sursa: Datele Inspectoratului Fiscal Principal de Stat:

Direcția metodologică a controlului fiscal și contestații fiscale.

Din numărul total al contribuabililor luați la evidență în anul 2003, au fost supuși controlului fiscal 23151 de agenți economici, încălcări fiscale fiind depistate la 57,1% din numărul lor,

înregistrând o creștere a încălcărilor față de perioada anului 2002 cu 3,3%.

Considerăm, că rezultatele expuse mai sus sunt departe de a ilustra imaginea reală privind depistarea activităților generatoare de evaziune fiscală. Lipsa de motivație materială a controlorilor fiscali și, în general, al tuturor funcționarilor publici din sistemul financiar-contabil mai crează și o altă stare deosebit de complexă în accepțiunea noastră, cu posibile implicații în proliferarea fenomenului de evaziune fiscală.

Proporțiile evaziunii fiscale în Republica Moldova au devenit esențiale, fapt ce impune determinarea unor măsuri concrete de prevenire și combat-

ere a acestui fenomen parazitar.

Conform titlului V al Codului Fiscal din 1 iulie 2002 tipurile de oncălcări ale legislației fiscale sunt:

- neondeplinirea obligațiilor prevăzute de legislație privind onregistrarea de stat a ontreprinderii;

- neprezentarea sau prezentarea organului fiscal a unor informații neveridice despre sediul sau despre schimbarea sediului ontreprinderii,

- neprezentarea organului fiscal on termene prevăzute de legislație a dărilor de seamă, declarațiilor cu privire la venituri, calculelor fiscale și a altor documente;

- colectarea ontoziată la buget a impozitelor pe veniturile persoanelor fizice și a altor plăți obligatorii prevăzute de legislație;

- vărsarea cu ontorziere la buget și on fondurile extrabugetare a impozitelor și a altor plăți obligatorii, precum și a sumelor sancțiunilor pecuniare și financiare aplicate, conform hotărârilor organelor fiscale și ale altor organe onvestite cu funcții de control fiscal (hotărâri necontestate on modul stabilit de legislație);

Pentru oncălcarea legislației fiscale sunt prevăzute următoarele măsuri:

- neplata on termen a impozitelor și taxelor, precum și nevirarea lor on termen de către persoanele care le-au oncasat sau reținut se sancționează cu amendă de 2% din suma impozitului sau taxei neplătite on termen dacă termenul neplății nu depășește o lună, majorându-se, on cazul neplății lor ulterioare, cu 2% pentru fiecare lună următoare, dar nu mai mult decot cu 24% on ansamblu;

- diminuarea impozitelor, taxelor

prin prezentarea către organul fiscal a unei dări de seamă fiscale cu informații sau date neveridice ori incomplete se sancționează cu o amendă de 20% din suma diminuării.

On cazurile, on care din lipsa sau neglijarea contabilității, nu este posibil a determina sumele impozitelor și ale altor plăți obligatorii care urmează a fi vărsate la buget și on fondurile extrabugetare, calcularea lor se face de organele fiscale și de alte organe abilitate cu funcții de control fiscal on temeiul estimării informației disponibile despre operațiunile contribuabilului (ținându-se cont de impunerea persoanelor care desfășoară o activitate similară și efectuându-se recalcularea ulterioară a sumelor după restabilirea evidenței).

On cazul necolectării on termenele stabilite de legislație a impozitelor și a altor plăți obligatorii la buget și fondurile extrabugetare, calculate de către contribuabil sau organul fiscal, inclusiv a sumelor adăugate conform rezultatelor controalelor, pentru fiecare zi de ontorziere a plății de la datornic se percepe penalitate on mărime de 0,05% din suma neachitată la timp.

Persoanele juridice și persoanele fizice care au oncălcat legislația fiscală sont trase la răspundere administrativă, penală și la altă răspundere juridică conform legislației.

On acest sens, promovarea unei reforme fiscale on Republica Moldova la onceputul anilor '90 era o prioritate logică, rațională, ontrucbt sistemul fiscal moștenit nu permitea, on general, introducerea unor reforme graduale prin care statul să-și poată asigura veniturile bugetare fără să afecteze la minimum

dezvoltarea inițiativei private.

Principalele obiective ale reformei fiscale ce s-au realizat (și vor continua) în Republica Moldova constau în sporirea oncasărilor bugetare necesare pentru finanțarea programelor de stat și dezvoltarea sferei sociale, în stimularea dezvoltării economice și redistribuirea veniturilor între diferite ramuri, sectoare, pături ale populației.

Necesitatea reformării sistemului fiscal a fost și rămâne a fi pe multe poziții condiționată de faptul că sistemul fiscal:

- este inechitabil, povara fiscală fiind repartizată neuniform între persoanele fizice și agenții economici aflați în condiții economice egale;

- contribuie insuficient la creșterea economică și crearea locurilor noi de muncă;

- slab contribuie la oncasarea eficientă a mijloacelor necesare pentru finanțarea programelor de stat și a sferei serviciilor.

Conform Concepției reformei fiscale, sistemul fiscal este menit să asigure o atitudine unică și echitabilă din partea statului față de toți contribuabilii, indiferent de tipul de proprietate și forma de gospodărire, să asigure crearea unei baze stabile pentru finanțarea programelor de stat și dezvoltarea sferei serviciilor. Structura acestui sistem trebuie să fie organizată astfel încât statul să poată garanta onlesniri sociale și economice unor pături ale populației și unor ramuri ale economiei.

Specialiștii teoreticieni și practicieni disting următoarele etape ale atestării și examinării cazurilor de combatere a delictelor fiscale:

- executarea pedepsei de către

onvinuiți, efectuarea controlului fiscal;

- expedierea în organele de drept a actelor necesare pentru examinarea cazului;

- examinarea nemijlocită a actelor de către organele de poliție, ce se efectuează în două etape: cercetarea penală și ancheta penală propriu-zisă;

- deferirea dosarului penal instanței de judecată, etapă oncheiată cu emiterea hotărârii de către instanța de judecată.

Scopul final poate fi atins doar atunci, când există o conlucrare eficientă între persoanele responsabile din organele de control implicate, care determină delictul fiscal. Onsă în acest proces pot fi antrenate de asemenea și cadre bine instruite din diverse ramuri ale economiei naționale.

Pentru dezvoltarea economică ulterioară a țării și oncurajarea respectării benevole de către contribuabili a legislației fiscale este necesar de a crea un sistem eficient și echitabil de administrare fiscală corelat cu noile relații de piață. De aceea este necesar de ontreprins diferite măsuri pentru a ombunătăți structura organizatorică a administrării fiscale, a perfecționa metodele de prelucrare și verificare a declarațiilor fiscale, de percepere a impozitelor, reducondu-se astfel obligațiile neonorate și remediindu-se modul de tratare a contribuabililor. Resurse financiare considerabile au fost alocate pentru achiziționarea computerelor și asigurarea cu programe în vederea administrării majorității funcțiilor Serviciului Fiscal de Stat.

Metodele pe care administrația

fiscală le aplică on vederea eficientizării colectării impozitelor sunt:

- restructurarea administrării fiscale;

- raționalizarea auditului;

- ombunătățirea instruirii profesionale;

- tratarea echitabilă a contribuabililor;

- perfectarea metodelor de percepere a impozitelor;

- prelucrarea declarațiilor fiscale;

- computerizarea sistemului fiscal.

A perfecționa administrarea fiscală onseamnă a schimba metodele și regulile de supunere controlului atot a contribuabililor care prezintă declarații fiscale, cot și a celor care nu le prezintă. Pentru a aplica metode noi, Serviciul Fiscal de Stat trebuie să fie gata să examineze un număr enorm de declarații fiscale. On acest sens on cadrul Serviciului Fiscal de Stat s-a introdus o teh-

nologie computerizată, care dispune de un sistem de computerizare centralizat cu capacitate tehnică de prelucrare a unui număr sporit de declarații fiscale. Aceasta s-a realizat prin implementarea serverului computerizat, conectat la alte centre informaționale mai mici și la alte computere cu o capacitate mai mică. Un astfel de sistem recepționează și transmite on mod automat informația altor beneficiari. Aplicond această metodă, Serviciul Fiscal de Stat poate crea un sistem integrat pentru păstrarea informației referitoare la contribuabili, fapt ce necesită folosirea unor sisteme cu capacități mari de păstrare a informației și cu o viteză mare de prelucrare a datelor.

Esența computerizării Serviciului Fiscal de Stat constă on crearea unui grup care elaborează metodele de computerizare. On decurs de doi ani, grupul de specialiști, alcătuit din 8-12

programatori și analiști, au elaborat programe pentru evidența documentară, calcularea obligațiilor fiscale, prelucrarea declarațiilor fiscale și controlul asupra circulației mijloacelor bănești. Acești specialiști au organizat și instruirea beneficiarilor din subdiviziunile teritoriale ale Serviciului Fiscal de Stat. Fiecărei metode oi este caracteristic un anumit complex de măsuri și efecte, pe care le prezentăm succint on continuare. Paleta măsurilor de reducere a presiunii fiscale asupra agenților economici este destul de vastă, dar on condițiile Republicii Moldova, pot fi enumerate următoarele:

- finanțarea deficitului bugetar din contul omprumuturilor suplimentare;

- obținerea veniturilor din emisiuni suplimentare de bani;

- reducerea cheltuielilor guvernamentale;

- elaborarea unei politici fiscale echilibrate.

On prezent Moldova evoluează către o structură de impozite proprie țărilor avansate, practic fără a ține cont de condițiile sociale și economice specifice etapei de tranziție a republicii. Rămone valabilă ontrebarea: urmează oare Moldova să copie sistemele fiscale caracteristice țărilor europene, dacă ele nu sunt efective din punct de vedere economic?

Sisteme instituționale și relații internaționale

MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ – FENOMEN INTERNAȚIONAL

Oleg CASIADI,

doctor on filozofie, director interimar al Departamentului relații internaționale
și politică externă

Sergiu PORCESCU, student, anul V, facultatea FRIȘPA,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

This article is about the efficient management of the labour force migration. Recouse of the Globalization process, we can speak now about the movement of people not only from poor countries to those developed, but also between those developing. Showing the successfully example of Phillipine, we want to point out the benefits of the labour force migration. Nowadays many developing countries consider migration of labour force as a problem, but if they will start to use this process as a part of international labour division, the remittances sent home by emigrants will help their economy. This article wants to prove that migration is no more a illegal process, blamed and interdicted by states, but a very important phenomenon for the world economy. Also it mention the efforts of Moldova in this field.

Migrația rămâne a fi un capitol important pe agenda internațională atât pentru țările de origine ale migranților, cât și pentru cele de destinație. Tot mai mult statele tind să treacă de la etapa combaterii acestui fenomen la cea de gestionare eficientă.¹ Privind migrația prin prisma definiției tradiționale a conceptului - este mișcarea generală a oamenilor care oși părăsesc locul de trai pentru a căuta o viață mai bună sau pentru că sunt forțați s-o facă - vom pune accentul pe migrația forței de muncă.² Acest fenomen afectează

direct și Republica Moldova, de aceea familiarizarea cu acest fenomen are un scop obiectiv – managementul eficient al migrației forței de muncă. În acest context, de menționat exemplul Filipinelor care au demonstrat rolul benefic al emigranților în dezvoltarea statului, exemplul filipinez fiind folosit de mai multe țări subdezvoltate “din lumea a III-ea”, inclusiv de pe continentul african.³

Potrivit Convenției Internaționale privind Protecția Drepturilor Tuturor Muncitorilor Migranți și ale Mem-

brilor Familiilor lor, adoptată de către Adunarea Generală a ONU în Rezoluția 45/158 din 18 decembrie 1990, "termenul muncitor migrant" se atribuie persoanei care nu deține cetățenia statului în care va fi angajată, este angajată sau a fost angajată pentru o activitate remunerată (United Nations, 1997, 33). Migrația forței de muncă este emigrarea temporară în altă țară cu scopul generării veniturilor și cu speranța ontoarcerii în țara de origine. Pe parcurs, muncitorii migranți pot decide să se stabilească permanent în țara de muncă. Totuși migrația forței de muncă nu vizează stabilirea unei reședințe noi, ci generarea veniturilor peste hotare. Aceasta este baza pentru definiția adoptată de Organizația Internațională a Muncii (OIM), conform căreia "muncitorii migranți sunt persoanele cărora le este permisă angajarea în activitatea economică în altă țară decât cea de origine".

OIM definește categorii separate ale muncitorilor migranți:

a) muncitori migranți sezonieri, muncesc în altă țară decât cea de origine numai o anumită perioadă a anului, deoarece munca prestată de ei depinde direct de condițiile sezoniere;

b) muncitori migranți ce activează în baza unui contract de angajare, muncesc în altă țară decât cea de origine în baza unui acord contractual care specifică limitările temporare de angajare și tipul muncii. După permisiunea de intrare în țară, muncitorilor migranți nu li se permite schimbarea tipului de muncă, fiind obligați să părăsească țara imediat după terminarea contractului, chiar dacă obiectul muncii nu este finisat;

c) muncitori migranți temporari sunt

admiși în altă țară decât cea de origine în scopul prestării anumitor munci sau desfășurării anumitor activități pe o anumită perioadă de timp. Muncitorii migranți temporari pot schimba patronii și extinde termenul de muncă fără părăsirea țării gazde. Această definiție a OIM este similară categoriei specificate în Convenția din anul 1990, unde muncitorii migranți sunt definiți ca "muncitori pe cont propriu". Acest termen se referă la muncitori migranți implicați într-o activitate remunerată ce diferă de cea stipulată în contractul de angajare și care își generează veniturile muncind independent sau cu membrii familiilor lor;

d) migranți navetiști, sunt comercianții, activitatea comercială a cărora constă în plecarea și ontoarcerea regulată în țara de reședință permanentă. Navetiștii beneficiază din diferența prețurilor la bunuri și disponibilitatea lor;

e) muncitori migranți stabiliți, beneficiari ai permiselor de aflare și de muncă în țară fără limită după ce s-au aflat în această țară pe parcursul mai multor ani. Muncitorilor migranți stabiliți nu li se impune părăsirea țării gazde când nu sunt angajați în compul muncii și, de regulă, au dreptul la reunire cu familiile lor, dacă le sunt asigurate locul de muncă și domiciliul.

Legislația internațională distinge migrația legală de cea ilegală a forței de muncă. Există concomitent și distincția între migranții ilegali și iregulari. Migrantul regulat este persoana străină cu permis legal de intrare și de aflare pe o anumită perioadă de timp și de muncă într-o altă țară. Dacă una din aceste cerințe nu este respectată, migrantul

este calificat ca iregular, iar migrantul care nu respectă nici una din aceste condiții este calificat ca migrant ilegal. Anual, milioane de femei și bărbați oși părăsesc țara în căutarea unor condiții economice mai bune pentru ei și pentru familiile lor, fiind conduși de dorința de a obține salarii mai mari sau posibilități mai favorabile. Unii sunt nevoiți să-și părăsească locul de trai din cauza foamei și a sărăciei, calamităților naturale, conflictelor armate și persecuțiilor. La etapa actuală, tot mai multe țări sunt implicate în migrație în calitate de țări de origine, de tranzit sau de destinație sau concomitent în toate cele trei ipostaze.⁴

Problema migrației a apărut odată cu apariția societății și factorii care au favorizat migrația în trecut persistă și astăzi, devenind mai acuti datorită unei noi ere tehnologice. Accentuarea deosebirilor economice și demografice dintre state în condițiile globalizării provoacă “o reacție firească” de deplasare a oamenilor peste hotarele țării. Comunitatea internațională se confruntă cu o provocare care constă în gestionarea procesului migrator spre a-l pune în serviciul dezvoltării economice, astfel stopând emigrarea ilegală. În scurt timp, după încetarea acțiunii acordurilor bilaterale pe problemele migrației, la mijlocul anilor ‘70, au fost întreprinse inițiative pentru a elabora un consens global în legătură cu regulile și principiile care reglementează procesul migrației. În anul 1994 la Cairo, în cadrul Conferinței cu privire la demografie și dezvoltare, a fost discutat un nou regim migrațional și adoptat un Program de acțiuni care condamnă țările de origine și de

destinație să coopereze spre a asigura protecția drepturilor migranților în scopul diminuării migrației ilegale și nereglementate. Problema migrațională a fost abordată și la întrunirile la nivel înalt pentru dezvoltare socială de la Copenhaga (1995) și Conferința a IV-a mondială de la Pekin (1995) cu privire la problemele femeilor. În anul 1998 la Haga a avut loc Simpozionul tehnic pe problemele migrației și dezvoltării. Dialogul la nivel regional pe problemele refugiaților și migrației contribuie la stabilirea unui dialog mai intens între state la acest capitol. Un loc aparte în acest sens revine Uniunii Europene. În luna ianuarie 2003, populația UE era de 456 milioane, inclusiv 1,8 milioane imigranți.⁵ Ca rezultat, Comisia Europeană a organizat un șir de conferințe, în special, în ceea ce privește experiența de coordonare a politicii în domeniul migrației și integrării sociale. La inițiativa Elveției și a Suediei, în luna decembrie 2003, a fost creată o Comisie globală pe problemele migrației. De revelat că toate aceste reglementări internaționale au apărut datorită mișcării crescânde a migranților atât din țările în curs de dezvoltare spre cele dezvoltate, cât și mai recent – între țările în dezvoltare, cu scopul angajării în compul muncii.

Migrația forței de muncă este, după cum am menționat, procesul de circulație a capitalului uman dintr-o țară în alta în scopul angajării în compul muncii în condiții mai avantajoase decât în țara de proveniență, însă, pe lângă motivele economice, migrația internațională poate avea la bază și temeiuri politice, culturale, familiale. În timp ce motivația de bază a

migrației – căutarea unor oportunități mai bune, sociale și economice, fuga de persecuție etc. - rămâne constantă, apar schimbări semnificative în direcția, dimensiunea, compoziția și impactul migrației. La începutul secolului XXI, la scară globală, fiecare al 35-lea cetățean este migrant. Se estimează că numărul migranților atinge cifra de 175 milioane sau 2,9 % din populația Terrei. Pe parcursul ultimilor 35 de ani numărul migranților în lume s-a dublat.

Migrația populației este, înaintea de orice, expresia disproporției dintre dezvoltarea economică și demografică la nivel de stat. Ritmul mai rapid de creștere a numărului populației în raport cu dezvoltarea economică a țării conduce la apariția surplusului forței de muncă, în consecință o parte din populație fiind nevoită să, emigreze pentru a-și găsi un loc de muncă.⁶ Când migrația atinge dimensiuni de masă aceasta indică nu doar necorespunderea dintre nivelul de dezvoltare și creștere numerică a populației, ci contradicțiile interne din societate, aprofundarea și perpetuarea situațiilor de criză dintr-o țară sau alta.

În plan economic, migrația este deplasarea propriu-zisă a forței de muncă în alte țări, adică se deplasează capitalul care nu a fost format și instruit prin investiții importante în țara de origine. Țările de destinație beneficiază de această forță ieftină de muncă dar care aparține altei țări. Așadar, peste hotare se deplasează un “produs” cu proprietăți deosebite – forța de muncă. Diferența principală de alt produs constă în faptul că forța de muncă este ea însăși un factor de producere. Țara ce exportă forță de muncă, adică

din care emigrează lucrătorii, este, de regulă, “plătită” prin transferul unei plăți din veniturile emigranților. În condițiile unui excedent de forță de muncă, în multe țări “exportatoare” aceasta contribuie la reducerea șomajului și asigură un flux important al mijloacelor valutare de peste hotare.⁷ Pe de altă parte, însă, emigrarea de calificare înaltă conduce la reducerea potențialului tehnologic al țărilor exportatoare de forță de muncă și a nivelului general științifico-cultural.

Migrarea forței de muncă, prin dimensiunile actuale, este nu doar o particularitate a pieței moderne a forței de muncă, ci și o caracteristică a economiei mondiale în ansamblu. Într-o lume aflată în proces de globalizare, ale cărei elemente fundamentale sunt circulația bunurilor și a capitalului, migrația forței de muncă rămâne cu mult în urmă față de primele două. Pe de altă parte, există o necesitate presantă de recunoaștere a migrației ca sursă de dezvoltare. Nivelul transferurilor bănești din migrație este de două ori mai mare decât ajutoarele financiare destinate țărilor în curs de dezvoltare. Este suficientă doar o privire superficială asupra piețelor mondiale de forță de muncă pentru a ne convinge că în țările din Orientul Apropiat, mai ales din Golful Persic, s-a creat o situație unică – muncitorii imigranți îi prevalează numeric pe cei băștinași. În Kuwait și Qatar, de exemplu, 85% din toți muncitorii sunt imigranți. OIM prezintă, într-un buletin consacrat, topul țărilor receptoare de migranți, în care SUA deține onoarea cu 35 mln migranți.⁸ Canadei și Australiei le revin 11% din numărul total. În Uniunea Europeană migrații sunt concentrați

on patru țări: Franța, Germania, Italia și Marea Britanie. Anual aproximativ 2 mln. de muncitori din Asia oși părăsesc țările on căutare de lucru on alte țări din regiune sau din lume.⁹

O tendință ce caracterizează evoluția actuală a migrației internaționale este creșterea nivelului migrației ilegale a forței de muncă, aceasta devenind o problemă mondială. Deși s-au intensificat măsurile guvernamentale de stopare a fluxului forței de muncă on străinătate, s-au onregistrat creșteri numerice semnificative a traversării ilegale a frontierei de către migranți. Important este faptul că muncitorii ce intră ilegal prezintă pentru antreprenori cea mai ieftină și fără drepturi forță de muncă. O trăsătură distinctă a migrației moderne este caracterul ei sezonier, ce se manifestă și la migranții moldoveni care muncesc on Rusia la construcții.

Cele mai principale direcții ale migrației internaționale sunt:

1. Ontre țările industriale dezvoltate. Migrația internațională a forței de muncă ontre țările industrializate este legată mai degrabă de factori neeconomici decot de cei economici. Fenomenul “scurgerii de creieri” este caracteristic și țărilor dezvoltate, spre exemplu, din Europa on SUA. De menționat migrația din cadrul statelor Uniunii Europene, ondeosebi după ultima extindere din anul 2003, on urma căreia s-a produs un proces migrator dinspre noii membri spre “vechea Europă”. On opinia unor specialiști, implementarea principiilor liberei mișcări on interiorul UE poate conduce la concentrarea resurselor umane onalt calificate on regiunile mai dezvoltate. Muncitorii mai puțin calificați vor fi limitați on mobilitate.

2. Din țările on dezvoltare on cele dezvoltate. Pentru țările dezvoltate forța de muncă din țările on dezvoltare onseamnă asigurarea unor domenii vaste sau servicii infrastructurale cu lucrătorii necesari fără de care este imposibilă desfășurarea normală a procesului de producție, spre exemplu, on construcții, minerit, construcția de mașini.

3. Ontre țările on dezvoltare. On ultimii ani migrația forței de muncă a crescut ontre țările on curs de dezvoltare, on special, ontre noile țări industriale și țările arabe, ontre țările OPEC, pe de o parte, și alte țări on dezvoltare, pe de altă parte. De exemplu, on anii 60-80 era pronunțat fluxul forței de muncă din China, Vietnam și alte țări din Asia de Sud-Est spre Hong-Kong. On Kuwait și Arabia Saudită au migrat ponă la un milion de muncitori din Iemen.

4. Din țările dezvoltate on cele on dezvoltare. On acest caz este vorba de un flux relativ nu prea mare de specialiști calificați din țările Europei și Americii de Nord spre țările on curs de dezvoltare. Este notabil faptul că acești specialiști, spre deosebire de migranții din țările on dezvoltare on cele dezvoltate, sunt retribuiți după schemele tarifare ale țărilor on care vin, beneficiind chiar de prime substanțiale pe fondul condițiilor de muncă din sistemul de origine calificate ca fiind dure și nefavorabile.

5. Migrația din cadrul CSI. Aici punctul de destinație al migranților este, fără ondoială, Rusia. On legătură cu aceasta, unii autori numesc fenomenul drept migrație de substituție, deoarece noii imigranți ocupă locurile de muncă eliberate de muncitorii ruși plecați on

Occident.

La etapa actuală, on procesul de gestionare a migrației s-au implicat atot statele, cot și organizațiile internaționale. Concluzia este că dacă este gestionată corect, migrația poate fi benefică pentru toate statele și societățile. Dacă nu este ținută sub control, poate conduce la exploatarea migranților, devenind chiar o sursă de tensiune socială și insecuritate ontre națiuni. Deci este necesar un management eficient pentru a consolida efectele pozitive ale migrației și a diminua consecințele ei negative. Este esențial de a stabili o migrație organizată și sigură concomitent cu asigurarea respectului pentru integritatea și suveranitatea teritoriului național. Managementul migrației trebuie să aibă drept rezultat implementarea politicilor, legilor, regulamentelor care să ia on considerare nu numai drepturile și obligațiile migranților, dar și interesele economice și sociale ale națiunii și responsabilitățile guvernelor.¹⁰ On decursul ultimelor decenii, guvernele au avut tendința să se concentreze asupra unor anumite elemente ale migrației, dezvoltand, astfel, strategii ad hoc doar pentru a-și realiza necesitățile și a-și proteja interesele, pentru unii predominand necesitățile migrației forței de muncă, pentru alții dreptul la azil. Majoritatea guvernelor abia acum oncep să-și formeze o strategie coerentă on domeniul managementului migrației. Este necesară o onțelegere mai profundă a procesului migrațional și a priorităților acestuia cu adoptarea unui limbaj migrațional comun,¹¹ migrația contribuind la dezvoltarea continuă a societăților de origine prin remitențe, investiții, transfer de

capacități, dezvoltarea abilităților intelectuale și a rețelei de diasporă. Există o discuție controversată on ceea ce privește impactul negativ al migrației asupra dezvoltării și viceversa. Pe de o parte, subdezvoltarea este o cauză a migrației, pe de altă parte, prin migrație țările on curs de dezvoltare oși pierd personalul calificat. Ambele afirmații sunt parțial adevărate. Onsă \$ 100 miliarde trimiși de migranți on țările de origine on anul 2003 și-au adus contribuția la dezvoltarea multor economii on curs de dezvoltare (cifra ar fi cu mult mai mare dacă am adăuga transferurile neoficiale).

Onainte de a accentua rolul statelor on reglarea procesului migrator, trebuie să ne referim la un flagel răspndit și on Republica Moldova – migrația ilegală. Muncitorii care intră ontr-o țară sau lucrează acolo fără permisiune legală sunt numiți on mod diferit: nelegali, persoane fără statut reglementat, migranți ilegali. La Conferința din anul 1994 referitor la demografie și dezvoltare a fost propus termenul “persoane fără acte”, care nu poate fi considerat absolut, deoarece nu cuprinde migranții care intră on țara de destinație legal, cu acte turistice, mai apoi oncălcond regimul de ședere și angajandu-se on muncă. De asemenea, migranții care traversează frontiera cu ajutorul călăuzelor pot avea acte false. Ca rezultat, la Simpozionul Internațional pe problemele migrației de la Bangkok (aprilie1999) a fost propus termenul “statut nereglementat”, care poate fi legat de diferite momente: plecarea, tranzitul, aflarea peste hotare sau ontoarcerea.

Aproximativ 10-15% din migranți se află ilegal on țara de reședință

(T. J. Hatton, J. G. Williamson). În statele UE a fost înfăptuită legalizarea migranților care formau 4% din migranți în Franța, 14% în Portugalia și Spania, 25% în Grecia și Italia. În 2002 în Europa occidentală locuiau 22 mln. de străini.¹²

Aceeași problemă persistă și în alte regiuni ale lumii. Statele se confruntă cu adevărate rețele ale forței de muncă, situația creată fiind reflectată în nenumăratele convenții și acorduri bilaterale pentru combaterea criminalității transfrontaliere. Din cauza necorespun-

derii necesității economice în forță de muncă cu posibilitatea acordurilor bilaterale (unde există) de suplینire a acestor necesități, eforturile statelor de a stopa migrația ilegală nu atinge rezultatul scontat.¹³

Statul se implică în gestionarea migrației prin regimul politic de angajare peste hotare:

1. Laissez-faire – regim deschis, fără instituții speciale ale pieței muncii pentru migranți. Statul lasă emigrarea pe seama pieței care determină locul și

Anul	Mijloace obținute de la migranți, muncitori prin contract, mld \$	Numărul angajaților	Cota din PNB %
1990	1,81	334883	2,7
1992	2,20	349655	4,5
1993	3,87	488621	6,4
1996	4,31	484653	5,0
1997	5,74	559227	6,6
1998	7,37	931643	7,2
1999	6,80	837020	8,4
2002	7,19	891908	3,2

condițiile de angajare.

2. Sistem de reglementare – statul de origine adoptă legi și instrucțiuni care reglementează recrutarea cetățenilor în scopul angajării peste hotare. Distribuția muncii este în mare parte rezervată pieței, dar statul încearcă să o influențeze prin examinarea ofertelor de muncă reglementând intermediarii prin agenții de recrut. Stabilirea unor contracte minime de angajare și verificarea unor categorii de imigranți (India).

3. Sistemul gestionării statale – statul creează instituții de stat de recrutare și plasare în compul muncii a cetățenilor peste hotare. Politica nu începe și nici nu se termină cu recrutarea, începând

cu intervenția la nivelul pieței muncii spre a spori oferta de calificări solicitată în străinătate și cu măsuri de ocupare a locurilor de muncă în țările cu condiții de muncă mai avantajoase.

4. Monopolul de stat – apare acolo unde statul își asumă responsabilitatea unică și deplină în organizarea migrațiilor de muncă. Statul, prin intermediul corporațiilor statale, acționează ca unic mediator al cetățenilor săi.¹⁴

Unul dintre cele mai reușite cazuri de gestionare a migrației este cel al filipinezilor. Experiența acestui stat în domeniul migrației a demarat încă la începutul secolului XX. Însă numai în

anii '70 migrația pe bază de contract a oncepe să se dezvolte vertiginos.

Sursa: Banca Centrală Filipineză, WTO

Politica de export a forței de muncă a fost instituționalizată prin decretul prezidențial 442 semnat on luna mai 1974, fiind, la momentul respectiv, o măsură temporară de depășire a problemelor economice ale țării prin intermediul folosirii eficiente a resurselor “firești”. O astfel de resursă pentru Filipine o constituia capitalul uman. Pentru angajarea migranților peste hotare au fost create trei organe: Colegiul pentru dezvoltarea migrației forței de muncă peste hotare, Colegiul național al marinarilor și Biroul de angajare on muncă. Chiar dacă de-a lungul timpului cadrul instituțional a suportat modificări, el a reușit să asigure muncitorilor migranți din această țară un grad onalt de securitate, statul bucurându-se, la rondul său, de veniturile trimise de aceștia on țară.¹⁵

De obicei, remitențele constituie o alternativă a investițiilor străine directe pentru țările exportatoare de forță de muncă. Pe longă remitențe migrația mai are și efecte. Chiar dacă există multe cauze obiective care conduc la declanșarea acestui proces, cauza principală este lipsa posibilităților on țara de origine. On țările on curs de dezvoltare locurile de muncă se creează cu ritmuri mai lente on raport cu creșterea numerică a populației. Conform cifrelor oferite de ILO (Organizația Mondială a Muncii), numărul persoanelor cu coștig de \$1 pe zi sau și mai puțin era on anul 2003 de 550 milioane. Prin aceasta se explică și faptul că oamenii emigrează fiind conștienți de riscuri și

daune personale, de condiții dificile și economisiri enorme. Mulți politicieni din țările on curs de dezvoltare văd doar efectele pozitive ale migrației, adică absorbirea surplusului forței de muncă de pe piața internă și sosirea transferurilor mari de bani. Migrația poate fi privită, de asemenea, ca mijloc de reducere a presiunilor demografice on țările de origine. Totodată, migrația influențează și rata șomajului.

Ontoarcerea bruscă a migranților on țara de origine ar conduce la declanșarea unei crize. O astfel de criză sa produs on anul 1990 on timpul războiului din golf, cond 2 mln. de muncitori străini au plecat din Kuwait și Irak oncercond să-și găsească un serviciu on țara de origine.

De procesul emigrațional este legat și un astfel de fenomen ca “exodul de creieri”, căpătond răspundire mai ales on anii '90. Specialiștii calificați emigrează din mai multe cauze: salarii mai mari, posibilități mai avantajoase, condiții mai favorabile pentru creație și carieră. Statele-gazdă facilitează exodul printr-o procedură de recrutare bine pusă la punct, dar acest proces poate conduce la stagnare on țările de origine. Acest tip de migrație are și unele efecte pozitive, deoarece persoanele aflate peste hotare obțin anumite cunoștințe și capacități pe care ulterior le aplică on țara de origine. De relevat că efectele sociale ale migrației se resimt la nivel de familie, comunitate, societate cu un efect degradant on țările on curs de dezvoltare, “sfoșiate” de probleme economice, sociale și politice.

La etapa actuală, unele state se confruntă cu migrația inversă. Acest fenomen are loc atunci cond țara de

origine se dezvoltă suficient ca să devină atractivă pentru emigranți. Spre exemplu, Italia de Nord s-a dezvoltat permițând ontoarcerea italienilor emigrați în Germania, în America de Nord și de Sud; la fel Federația Rusă - prin ontoarcerea etnicilor ruși din Caucaz și Asia Mijlocie. Un proces la o scară mai mică, dar permanent este ontoarcerea temporară a emigranților în țara lor.

Migrația influențează și țara de destinație a emigranților. Influența este benefică, în special, în statele cu probleme demografice (ombătronia populației), iar reversul negativ îl reprezintă problemele economice pe care le produc imigranții. Aici are importanță politica statului respectiv în domeniul migrației reieșind din necesități obiective. Republica Moldova este o țară exportatoare de forță de muncă, în majoritate ilegală.

Transferurile din străinătate depășesc cu mult volumul investițiilor străine directe. Conform datelor Programului Internațional cu privire

la migrație (MIGRANT) din cadrul OIM, în perioada ianuarie-septembrie 2003, aproape fiecare a treia familie avea membri plecați peste hotare cu scopul de a munci și a genera venituri. Principalele direcții de emigrare sunt CSI (57,7%, din care bărbați 76,7%), Italia, Portugalia, Spania (23,5%, din care femei 60%). În Franța, Germania, Marea Britanie, țările Benelux pleacă 5,5% din emigranți.

Principalele țări-gazdă în care emigrează cetățeni ai Republicii Moldova sunt Rusia și Italia. În Rusia, factorii ce determină orientarea migranților sunt:

- capacitatea enormă de absorbție a pieței forței de muncă;
- costurile de migrare reduse;
- regim transfrontalier permisiv între Republica Moldova și Rusia;
- proximitatea geografică și socioculturală.

Referindu-ne la calificarea emigranților, majoritatea au studii tehnice sau speciale, fiind urmași de cei

BIBLIOGRAFIE

¹ "Managing Migration", decembrie 2004. International Organisation for Migration.

[www.iom-int// Documents/Publication/](http://www.iom-int//Documents/Publication/).

² Programul internațional cu privire la migrație (MIGRANT). [www. ILO. org](http://www.ILO.org).

³ Statistics on International Migration 1999.

⁴ □□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □ □□□□□□□□□-□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□, □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□, 92 □□□□□□ 2004.

⁵ "Gazeta Românească", nr. II (2004).

⁶ Mondo I. Abella, "Cum să trimitem lucrători peste hotare/International Migration Programme (Migrant), 2004 ILO (traducele neoficială).

⁷ "Migration Trends in Eastern Europe and Central Asia", 2001-2002, Review

IOM.

⁸ “Migration Policy Issues”, no 2, march 2003, IOM.

⁹ M.I. Abella, “Driving forces of labour migration in Asia”, IOM Geneve, 2003.

¹⁰ “Managing Migration” December 2004, IOM. www.iom-int/Documents/Publication.

¹¹ International Migration Law. Glossary on Migration. 2004, Geneva. www.iom-int/Documents/Glossary.

¹² “Za spravdlivoi podhod s trudeavşăsea-migrantam i globalnoi ekonomiki”, Mejdunarodnaia Konferenţia Truda, 92 sesia, 2004.

¹³ P. Taran and G. Moreno – Fortes Chammartin, Getting at the roots: Stopping exploitation of migrant workers by organized crime Geneva ILO, MIGRANT, Paper nr.1E, 2002.

Prezentat on ianuarie 2005.

60

de ani ai Victoriei

МУЖЕСТВО И ГЕРОИЗМ

Яков ГУШИЛОВ,

майор в отставке, участник второй мировой войны,
«Om emerit» Республики Молдовы

SUMMARY

The article gives the description of military operations from 1944 in the battles for Moldova's release from fascist occupation during the operation Iasi-

В боях зимне-весеннего периода 1944 года немецко-фашистские оккупанты были изгнаны из северных районов Молдовы, была освобождена левобережная часть республики. Дивизии 8-й гвардейской армии в середине апреля вышли к днестровскому лиману, закрыв пути убегающему из южного края Украины врагу.

В ходе этих боев армии второго и третьего украинских фронтов сходу форсировали р.Днестр, создав ряд важных плацдармов на его правом берегу – Шерпенский, Кицканский, Раскаецкий и др., сыгравших большую роль в предстоящей операции.

Для солдат этих армий настали «мирные» дни, а для командования фронтов и Ставки ВК – разработка очередного масштабного наступления – Ясско-Кишиневской операции, значение которой было неопределимо для дальнейших решительных боев.

Задачи этой операции: войскам 2-го и 3-го Украинских фронтов,

во взаимодействии с Черноморским флотом и Дунайской военной флотилией, в срок 20-30 августа, разгромить ясско-кишиневскую группировку немецко-фашистских армий, завершить освобождение Молдавской ССР и вывести Румынию из войны на стороне фашистской Германии.

К началу операции войска 2-го Украинского фронта под командованием генерала Р.Я.Малиновского и 3-го фронта генерала армии Ф.И.Толбухина находились на рубеже Красноильска, Пашкан, севернее Ясс, далее по Днестру до Черного моря и занимали охватывающее положение по отношению к группировке противника. В районе Кицкан, южнее Тирасполя, советские войска удерживали важный плацдарм на правом берегу Днестра.

2-му и 3-му Украинским фронтам противостояла группа армий «Южная Украина» генерала Г.Фриснера в составе 8-й и 6-й

немецкой, 3-й и 4-й румынской армий и 17-го немецкого отряда армейского корпуса численностью в 900 тыс. человек, оснащенных 7,6 тыс. оружия и минометов, свыше 400 танков. Их поддерживали часть сил 4-го воздушного флота и румынский авиационный корпус, имеющие 810 боевых самолетов.

Противник, используя гористый рельеф местности и многочисленные реки, создал мощную глубококошелононированную (до 80 км) оборону с развитой системой инженерных сооружений. На Ясском направлении она включала четыре оборонительные полосы. В глубине были построены оборонительные рубежи по рекам Прут и Сирет. В центре группы армий «Южная Украина» на кицканском направлении занимала оборону наиболее боеспособная 6-я немецкая армия, а на флангах — в основном румынские войска.

Советское командование умело использовало выгодную конфигурацию линии фронта и слабое обеспечение флангов группировки противника. По замыслу операции, войска 2-го и 3-го Украинских фронтов ударами с севера и востока на двух, далеко отстоящих друг от друга участках северо-западнее Ясс и южнее Бендер, должны были прорвать оборону противника и, развивая наступление по сходящимся к району Хуш, Васлуй, Фэлчиу направлениям, окружить и уничтожить основные силы группы армий «Южная Украина», а затем в высоком темпе развивать наступление в глубь Румынии.

Второй Украинский фронт наносил главный удар силами 27-й, 5-й, 53-й и 6-й танковых армий из района

северо-западнее Ясс в направлении на Васлуй, Фэлчиу, отрезая пути отхода ясско-кишиневской группировки противника на запад.

После ее окружения главным силам 2-го Украинского фронта предстояло наступать на Фокшаны, образуя внешний фронт окружения, а войскам левого крыла — создать внутренний фронт окружения и совместно с войсками 3-го Украинского фронта уничтожить окруженную группировку.

3-й Украинский фронт наносил главный удар силами 57-ой, 37-ой и правого крыла 46-й армий с кицканского плацдарма в направлении г. Хуш, вспомогательный удар наносился частью сил 46-й армии во взаимодействии с Дунайской военной флотилией в направлении на Болград-Днестровск (Акерман). Дунайская военная флотилия (командир контр-адмирал С.Г.Горшков), должна была высадить десанты северо-западнее и южнее Диккермана, а с выходом войск 3-го Украинского фронта к Дунаю-содействовать в форсировании реки и обеспечить советским кораблям и судам беспрепятственное движение по ней.

После окружения ясско-кишиневской группировки противника перед войсками 3-го Украинского фронта ставилась задача развивать наступление в общем направлении на Измаил, не допуская отхода противника за реки Прут и Дунай.

Действия сухопутных войск поддерживали 5-я и 17-я воздушные армии, а Черноморский флот (командир Ф.С. Октябрьский) имел задачу поддерживать огнем войска приморского фланга 3-го Украинского

фронта, нарушать прибрежные морские коммуникации противника, наносить авиационные удары по его военно-морским базам.

Координацию действий фронтов осуществлял представитель Ставки ВГК Маршал Советского Союза С.Г. Тимошенко.

Для проведения операции привлекались : 1 миллион 250 тысяч человек, 16 тысяч орудий и миномётов, 1870 танков и САУ, 2200 самолётов. В составе советских войск находилась первая румынская добровольческая пехотная дивизия имени Тудора Владимиреску.

На направление главных ударов было сосредоточено 67-72% пехоты, до 61% артиллерии, 85% танков и САУ. Артиллерийская плотность на участках прорыва достигала 240-260 орудий и миномётов на один км фронта.

Благодаря этому, на участках прорыва фронты имели превосходства над противником в людях в четыре - восемь раз. Это обеспечивало им возможность непрерывно наращивать мощь ударов и поддерживать высокие темпы наступления.

Наступление обоих фронтов началось 20 августа после мощной артиллерийской подготовки, а на 3-м Украинском фронте - после авиационной подготовки.

Войска 2-го Украинского фронта, прорвали оборону противника на всю тактическую глубину и продвинулись на 16 км. В полосе 27-ой армии уже в середине дня в прорыв была введена 6-я танковая армия. К исходу дня ее соединения вышли к 3-й оборонительной полосе противника.

В высоком темпе развивалось и наступление 3-го Украинского фронта 37-я и 40-я армии в течение дня прорвали главную полосу обороны противника и, продвинувшись в глубину на 12 км, местами вклинились во вторую полосу.

На следующий день противник подтянул к району прорыва 2-го Украинского фронта части 12 дивизий, в том числе 2 танковые, и контратаками пытался остановить наступление наших войск. Однако ввод в сражение в полосе 52-й армии 18-го танкового корпуса, а на вспомогательном направлении - 7-й армии и частей под командованием С.И. Горшкова сорвали планы противника. К исходу второго дня войска фронта сокрушили оборону противника, преодолев его третью оборонительную полосу и продвинувшись до 40 км в глубину, овладели городами Яссы и Тыргу-Фрумос. Войска 3-го Украинского фронта в этот день также завершили прорыв обороны противника. Введенные в сражения 7-я и 4-я гвардейские механизированные корпуса продвинулись до 30 км в глубину и фактически отсекли 6-ю немецкую армию от 3-й румынской армии.

Большую помощь сухопутным войскам оказала авиация фронтов: за два дня 5-я и 17-я воздушные армии совершили около 6350 вылетов. Развивая наступление на внутреннем фронте окружения, 23 августа 18-й танковый корпус 2-го Украинского фронта вышел на р.Хуш, а 7-й и 4-й механизированные корпуса 3-го Украинского фронта - к переправам на р.Прут в районе Леушен и Леова. Оперативное окружение кишиневской

группировки противника (18-й немецкой дивизии) было завершено. В этот же день войска 46-й армии, во взаимодействии с Дунайской военной флотилией, окружили 3-ю румынскую армию, которая на следующий день прекратила сопротивление. 23 августа в Румынии началось антифашистское восстание.

24 августа войска 5-й армии освободили Кишинев. Так , на пятый день, как и предусматривалось планом, завершился первый этап операции, в ходе которого было достигнуто окружение главных сил группы армий «Южная Украина».

На втором этапе Ясско-Кишиневской операции советское командование, выделив 34 дивизии для ликвидации окруженной группировки противника использовало, основные силы 2-го и 3-го Украинских фронтов (более 50 дивизий), в том числе 6-ю танковую армию, для развития наступления на внешнем фронте - в глубь Румынии.

К исходу 27-го августа была ликвидирована окруженная группировка противника восточнее р.Прут, а 29 августа - части , которым удалось переправиться через р.Прут юго-западнее Хуш. В то же время войска 2-го Украинского фронта, развивая успех в сторону

северной Трансильвании и на фокшанском направлении, 27-го августа освободили г.Фокшаны, после чего вышли к г.Плоешти. Войска 3-го Украинского фронта, наступая на юг по обеим сторонам Дуная, отрезали пути разбитым войскам противника к Бухаресту.

Дунайская военная флотилия и Черноморский флот, содействуя наступлению сухопутных войск, обеспечивали переправы через Дунай, высаживали десанты, наносили удары морской авиацией. К 30 августа были освобождены города Тулча, Галац, Констанца и др.

Ясско-Кишиневская операция - одна из крупных и выдающихся по своему стратегическому и военно-политическому значению операций советских вооруженных сил.

Советские войска за короткий срок полностью разгромили группу армий «Южная Украина», уничтожили 22 немецких дивизии, разгромили почти все румынские дивизии, находившиеся на фронте. Такое решительное поражение противника привело к краху немецкой обороны, изменило всю военно-политическую обстановку на Балканах. Создались благоприятные условия антифашистского вооруженного восстания румынского народа.

Румыния вышла из войны на стороне фашистской Германии и 24 августа объявила ей войну. Дальнейшее стремительное наступление Советской Армии оказало непосредственную помощь болгарскому, венгерскому, югославскому и чехословацкому народам в их освобождении от фашистской оккупации.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Советская военная энциклопедия, том 8-й стр. 674,676.

Politica social-umană

MANAGEMENTUL CATEDREI UNIVERSITARE

Dumitru PATRAȘCU,
șef Catedra tehnologii noi și sisteme informaționale,
Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova,
doctor habilitat on pedagogie, profesor universitar

SUMMARY

This article deals with the management of the university department the approach of the structure planning, organization functions, motivation, co-ordination and staff's evaluation. To serve the purpose a catalogue was suggested for the purpose a catalogue was suggested for the department, a daily register of the load of the department, it is emphasized the staff's job assurance in accordance with ergonomics' requirements.

85

On ultimii ani, on presă tot mai insistent este pusă on discuție problema necesității formării competențelor on domeniul managementului, știința managerială fiind necesară nu numai conducătorilor din producere și din administrarea publică, dar și șefilor de catedre universitare pentru a eficientiza activitatea personalului catedrei. Succesul activității catedrei depinde nu numai de autoritatea pedagogică și științifică a șefului, ci și de planificarea, organizarea, motivarea, coordonarea și controlul muncii colectivului on ansamblu, de tact on conlucrarea cu subalternii, de stimularea obiectivă a muncii lor.

Dificultățile activității șefului de catedră nu rareori sunt cauzate de circumstanțe din exterior, de exemplu, creșterea numărului documentelor

de serviciu, onă mult depinde și de capacitățile lui. On primul rând, nu trebuie subevaluate sau ignorate problemele organizării muncii. Important este de a organiza munca astfel, ca fiecare membru al catedrei – profesor, conferențiar, lector, asistent, cercetător științific, laborant – să vadă clar locul său on cadrul general și particular, să onțeleagă responsabilitatea pentru cauza generală și activitatea profesională.

Una din condițiile de bază ale activității catedrei este crearea structurii funcționale de conducere on care sunt prevăzute următoarele compartimente: organizarea procesului de instruire, activitatea educativă, activitatea de cercetare științifică, activitatea metodică, activitatea de editare, activitatea extracurriculară,

asigurarea procesului instructiv on laboratoare, activitatea de ameliorare a bazei didactice și materiale, colaborarea cu personalul catedrei, evaluarea activității instructiv-educative de către șeful catedrei, planificarea ședințelor, activitatea sindicală și publică etc. On cadrul fiecărui compartiment sunt stipulate funcții și atribuții, de realizarea cărora răspund anumiți colaboratori ai catedrei.

Aplicarea schemei menționate la catedra tehnologii noi și sisteme informaționale a Academiei de Administrare Publică oi asigură ordinea și disciplina tehnologică. On afară de aceasta, fiecare membru al catedrei onțelege clar sarcinile și atribuțiile, mai eficient colaborează cu colegii. Schema a permis asigurarea unei alegeri mai adecvate a executanților pentru fiecare ondatorire de serviciu și a evidenței activității fiecărui colaborator reieșind din posibilitățile individuale și interese. Cu alte cuvinte, structura organizatorică a catedrei trebuie să “lucreze” pentru rezultatul final – eficientizarea pregătirii profesionale a specialiștilor din administrația publică. De relevat schema organizatorică trebuie să fie flexibilă și dinamică, sarcinile catedrei fiind ajustate la cerințele față de absolvenții Academiei. Dar pentru a face ca acest document să fie acțional, este necesar de a cunoaște și de a aplica corect principiile manageriale și regulile de lucru cu cadrele. On acest scop, on cadrul Academiei de Administrare Publică activează seminarul metodicostiințific “Eficientizarea onvățământului universitar”, unde se abordează și principiile managementului educațional. La acest seminar participă conducerea

Academiei, participă șefii de departamente și șefii de catedră, cadrele didactice. On cadrul seminarului se pun on discuție tematici ce țin de cerințele față de managerii universitari, stilurile și metodele manageriale, factori social-psihologici on conducere, organizarea muncii și a timpului șefilor de catedră, organizarea muncii la catedră, organizarea ontrunirilor și ședințelor de catedră, aspecte juridice ale activității managerilor universitari.

Analiza condițiilor care influențează negativ organizarea muncii șefului catedrei denotă că acesta nu apreciază la justa valoare problemele on planificarea activității sale, cunoaște insuficient tehnica planificării acesteea, conducând la amânarea unor sarcini importante din planul de activitate, mai ales atunci când apar momente “urgente”, la oncălcarea termenelor de executare, pentru unele sarcini și probleme șeful de catedră nedispunând de timp. De asemenea, nu-i ajunge timp pentru a-și perfecționa calificarea și, on fine, pentru a se pregăti de activitățile didactice.

Desigur, lista viitoarelor activități este mare, onșă un câștig esențial de timp nu se produce. Onainte de a aborda tehnica planificării, de menționat că activitatea șefului de catedră, evident, este specifică. On primul rând, șeful de catedră nu este numai manager, dar și cadru didactic, on al doilea rând, el muncește aflându-se on două dimensiuni – an calendaristic și an academic. Anume pe fonul acestor particularități șeful de catedră trebuie să-și organizeze activitatea. Planificarea timpului, definirea scopurilor și obiectivelor, a sarcinilor concrete și activităților de perspectivă este logic de a le realiza

on baza programului de dezvoltare a catedrei cu distribuirea acțiunilor și sarcinilor on termen, a planului anual de lucru, a graficului anual de organizare a procesului de onvățământ și activității științifice și a planului individual de lucru.

Planificarea activității personale poate fi realizată pe două niveluri: planificarea de perspectivă (anuală) și planificarea operativă (lunară, săptămânală, zilnică). De exemplu, on planificarea de perspectivă se onscrie planul-grafic al activităților anuale de bază, on cea operativă - lista tematică a activităților lunare, programul (plan-grafic) săptămânal și programele zilnice de activitate.

Planul-grafic al celor mai importante activități anuale include acțiuni ce țin de procesul de onvățământ și activități de cercetare științifică cu indicarea executanților, a termenelor de realizare și a chestiunilor problematice. Lista tematică a activităților se alcătuieste lunar și se includ acțiunile anuale, cele mai importante și chestiunile lunare curente. Trebuie de ținut cont și de activitățile ce apar pe parcurs. On baza listei tematice se alcătuiesc planul-grafic săptămânal și programele zilnice de activitate.

Sistemul de planificare a activității personale, este o activitate curentă, pe parcursul căreia se iau "la creion" problemele săptămânale, lunare, anuale și de perspectivă. Respectarea graficelor nominalizate nu este un scop on sine și dacă pot fi realizate 70-80%, deja este un rezultat considerabil. On afară de aceasta, dispare pericolul „pierderii” unor activități programate.

On fine, pentru planificarea și

analiza activității personale a șefului de catedră este necesară o bună evidență a activității catedrei. On acest scop, on Academia de Administrare Publică se aplică registrul zilnic al șefului de catedră on care activitatea colectivului catedrei se planifică și se supune evidenței zilnice pe parcursul anului calendaristic, ombinându-se cu darea de seamă anuală a catedrei, iar activitatea șefului de catedră on calitate de cadru didactic se apreciază și se programează pentru următorul an de onvățământ.

Zilnicul nominalizat este un document personal al șefului de catedră și nu este supus evaluării din partea administrației Academiei. Evidența activităților colaboratorilor catedrei se efectuează conform următoarelor compartimente: componența nominală a membrilor catedrei; graficul de pregătire a cadrelor didactico-științifice; planul-grafic de organizare a procesului de onvățământ; planul grafic al cercetărilor științifice; planul de perfecționare și stagii al cadrelor didactice; elaborarea documentației și materialelor instructiv-metodice; folosirea mijloacelor tehnice de instruire și a tehnicii computeriale; proiectarea tezelor anuale și de licență; mijloace de finanțare și sponsorizare a proiectelor cercetărilor științifice; publicațiile științifice ale membrilor catedrei; publicațiile științifice și lucrările studenților, audienților, masteranzilor și doctoranzilor catedrei expuse la expoziții; participarea membrilor catedrei la simpozioane și conferințe (interne, interuniversitare, republicane, internaționale); recenzarea lucrărilor științifice, manualelor, recomandărilor metodice; prelegerile susținute pe teren;

consultațiile; participarea membrilor catedrei la evaluarea subdiviziunilor Academiei; asistența membrilor catedrei la activități didactice; orientarea profesională și selectarea masteranzilor și doctoranzilor; activități extraprogram; inițiativele catedrei; problemele de perspectivă; activismul social al membrilor catedrei; activități curente și operative; programul de audiență a șefului catedră.

De menționat că majoritatea problemelor catedrei au un caracter specific, de aceea o parte considerabilă din timp șeful catedrei planifică pentru a lucra nemijlocit cu subalternii. Această activitate se realizează conform regulamentului catedrei care stipulează obligațiile de funcție, cerințele față de abilitățile, cunoștințele și deprinderile cadrelor didactice și ale laborantului superior. Tehnologia lucrului cu oamenii necesită formarea portofoliului pentru fiecare cadru didactic, specific pentru fiecare on parte, dar conținutul lui include următoarele componente obligatorii: fișa personală, copiile documentelor de studii, gradelor științifice și didactico-științifice, certificatelor de perfecționare; programele analitice ale cursurilor predate, proiecte didactice ale cursurilor, seminarelor, lucrărilor practice; casete video cu activități didactice; modele ale lucrărilor studenților, audienților (lucrări la ore, proiecte, referate etc.), lista lucrărilor științifice și metodice, referatele profesorului, referințe din mass-media (originalul, copia); date despre performanțele obținute de discipoli; mesajul personal al profesorului (scurt obiectiv); lista inițiativelor și activităților cu o scurtă descriere a rezultatelor, rezultatele evaluării calității

predării, fișe de asistență la activități didactice etc.

Un factor important on activitatea cadrelor didactice este asigurarea lor cu locuri de muncă on spațiul catedrei. Cu părere de rău, aceasta este o problemă cu care se confruntă aproape toate instituțiile universitare din republică. Se consideră că locul de muncă al muncitorului este important, dar locul de muncă al managerului și al cadrului didactic este secundar. Cerințele ergonomice față de locurile de muncă sunt deja cunoscute, și ele trebuie respectate la nivelul locului de muncă al studenților, cadrelor didactice și managerilor universitari (șefi de catedră, șefi de departament (decani), prorectori, rectori).

On scopul utilizării optime a documentației catedrei, on Academie este elaborat nomenclatorul dosarelor catedrei, care prevede ca fiecare dosar să aibă cifru numeric, denumire și termen de păstrare. Astfel, catedra tehnologii noi și sisteme informaționale dispune de următoarele dosare:

- regulamentul catedrei;
- acte normative și instructive ale organelor de resort referitor la organizarea instruirii;
- ordinele, dispozițiile rectorului, hotărârile Senatului, alte documente normative cu privire la activitatea de bază (copiile);
- standardul academic și profesional al specialității (pentru catedrele de profil);
- planurile anuale de activitate a catedrei;
- rapoartele privind rezultatele activității catedrei pe anii de onvățământ;
- planurile anuale de cercetare

științifică a catedrei;

- rapoartele anuale privind rezultatele cercetărilor științifice efectuate;
- planurile de studii la învățământul universitar și postuniversitar;
- programele analitice ale disciplinelor de studii în conformitate cu planurile de învățământ;
- planurile individuale ale cadrelor didactice pentru anii de studii;
- calculul anual al efectivului de ore pe catedră și pentru cadrele didactice;
- evidența îndeplinirii sarcii didactice pe semestre și anuală;
- procesele verbale ale ședințelor catedrei și documentele anexate;
- elaborări și îndrumări metodice ale cadrelor didactice privind activitatea de instruire;
- tematica tezelor anuale, de licență și de diplomă pentru studenți și audienți cu aprobarea conducătorilor științifici;
- seturi de bilete, teste pentru evaluarea cunoștințelor studenților și audienților (curente și de absolvire);

- registrul de evidență și tezele anuale ale studenților și audienților;
- registrul tezelor de licență și de diplomă;
- programele și planurile de desfășurare a stagiilor studenților și audienților în organele administrației publice (pentru catedrele de profil);
- dările de seamă ale studenților privind totalurile desfășurării stagiilor;
- orarul desfășurării procesului de instruire;
- graficul de serviciu la catedră a cadrelor didactice;
- registrul de evidență a frecvenței reciproce a activității didactice de către colaboratorii catedrei;
- registrul de evidență a recuperării orelor absente de studenți și audienți;
- registrul de evidență a consultațiilor individuale și de grup oferite de cadrele didactice;
- activitatea masteranzilor: tematica tezelor, materialele atestării;

conducătorul cheltuiește la finele zilei doar 10–15 minute pentru planificarea activităților sale, el câștigă considerabil în activitate. Aici atenționăm că trebuie să fim precauți față de avalanșa valului de hârtii, dar să nu diminuăm necesitatea și eficiența documentelor, metodele științifice de organizare și normare a muncii care contribuie la economisirea și utilizarea deplină a potențialului uman și a timpului.

Recenzenți: N. Fedoret, doctor în pedagogie, conferențiar

- activitatea doctoranzilor: planuri de studii, tematica tezelor, evaluări;
- corespondența întreținută de catedră;
- nomenclatorul dosarelor, listele documentelor transmise în arhivă, acte de lichidare a dosarelor, alte documente de secretariat.

Se poate produce impresia că autorul are intenția să complice activitatea șefului de catedră cu procedee, metode și tehnici de lucru care necesită timp suplimentar, deci să se ocupe de completarea „hârtiilor”. Experiența demonstrează că dacă

L'IMPORTANCE DE LA DECISION MANAGERIALE

Dr. Maria COJOCARU,

Département de Sociologie et Assistance sociale Faculté de Philosophie

Universit   Al.I.Cuza  - Iasi, Roumanie

SUMMARY

Le syst me manag rial de l'entreprise est constitué de l'ensemble des d cisions adoptées et appliquées, structur es d'une mani re correspondante au syst me suivi des objectives et à la configuration de l'hiérarchie manag riale. Le management de l'entreprise constitue un processus complexe de connaissance, juger et actionner qui s'exerce par des d cisions, en représentant l'action effectuée par le sujet (le manager) sur son objet (l'entreprise) pour lui garder l'état de fonctionnalit  dans une telle structure, l'adapter aux changements des conditions de son existence et de le faire passer de l'état existente à l'autre d sir .

Dans le cadre du syst me de management qui évolue au pr sent sous l'influence du progrès scientifique et technologique qui se développe très rapidement, le sous-syst me d cisionnel détient une position privilégiée parce que ceci doit assurer la solution des problèmes complexes de l'entreprise à temps et dans des conditions optimales. Le syst me manag rial de l'entreprise est constitué de l'ensemble des d cisions adoptées et appliquées, structur es d'une mani re correspondante au syst me suivi des objectives et à la configuration de l'hiérarchie manag riale. Le management de l'entreprise constitue un processus complexe de connaissance, juger et actionner qui s'exerce par des d cisions, en représentant l'action

effectuée par le sujet (le manager) sur son objet (l'entreprise) pour lui garder l'état de fonctionnalit  dans une telle structure, l'adapter aux changements des conditions de son existence et de le faire passer de l'état existente à l'autre qui est d sir .

L'activit  de management est étroitement liée au processus de prendre les d cisions. Herbert Simon, lauréat du Prix Nobel pour l'économie en 1978, considère que le processus entier du management est synonyme en fait avec le processus d' laboration des d cisions.   son tour, le processus d cisionnel peut être abordé de la perspective  conomique, financière, écologique, mais pas de ceux-ci sociologique et psychologique au dernier tour, parce que c'est une activit  mentale

complexe qui prîncide et configure l'action rîelle. "La dîcision est le programme mental de l'action ou l'action est la modalitî de rîaliser (de passer du possible au rîel) du programme dîcisionnel. La dîcision est en corrîlation indissociable avec la responsabilitî, et la derniere constitue un phînomîne humain, spîcifique humain et parmi les plus humains. L'homme, a la diffîrence d'autres ktres de la nature, est agrandis et en mkme temps accablî par la rîsponsabilitî des dîcisions prises. En celle-ci consiste peut-ktre un aspect de sa grandeur et aussi une limite de sa libertî". (Moraru, I., 1997, p. 215)

Comme l'îlîment essentiel de l'activitî managîriale, la dîcision reprîsente "un acte social, dîlibîrî d'ne personne ou d'un groupe de personnes par lequel se sont îtablis le but et les objectives d'une action, les directions et les modalitîs de la rîaliser, tous ceux dîterminîs en fonction d'une certaine nîcessitî sur le fondement d'un processus d'information, reflexion et îvaluation des moyens et des consîquences du dîveloppement de l'action respective". (Russu, C., 1993, p. 76), elle est "un îvînement psychique crîateur qui fusionne et transforme les connaissances, la pensîr, les sentiments et l'imagination en action" (Lange, O., 1970, p. 53).

Dans l'architecture, la fonctionnalitî et les performances du systîme de management, la dîcision constitue une action d'une grande responsabilitî sociale qui reflîte d'une part un besoin de la vie social-îconomique et les modalitîs prîconisîes pour satisfaire celle-la, et de l'autre part la volontî du dîcident (le manager). La dîcision se retrouve dans toutes les fonctions du management (la prîvision, l'organisation, la coordination,

l'entrenement, le contrîfle), en constituant le produit le plus reprîsentatif et l'instrument le plus efficace du ceci, et la qualitî de la dîcision influence aussi l'întîgration l'entreprise dans un milieu ou actionnent en permanence de facteurs troublants (exogînes et endogînes) qui s'opposent ou font difficile la rîalisation des objectifs prîîtablis.

Comme "un acte rationnel de choisir d'un ligne d'action d'entre plus possibles par lesquels on suit la rîalisation des objectifs, en tenant compte de ressources disponibles et de conditions concrîtes" (Nica, P., 1994, p. 152), la dîcision matîrialise une idîe, une intention ou un projet, rîpond a un certain "problîme", reprîsente une forme de validation sociale d'une action par la position en mouvement des ressources humaines, matîriaux et financiaries. Au niveau du systîme managîrial, la nîcessitî d'une dîcision apparaot au moment ou dans le sous-systîme dirigî est identifiî un problîme qui atteint une solution (si la situation a îtî prîvue, les variantes de solutions sont prîparîes; si elle n'a pas îtî prîvue, s'împose de trouver des solutions et de les appliquer en temps utile).

Une importance spîciale pour l'activitî dîcisionnelle des managers prîsente la modalitî de formuler et rîsoudre le problîme, aprîs qu'il suit prendre et appliquer la dîcision. Le problîme doit ktre formulî d'une maniîre adîquate parce que "peu de choses sont assez inutiles – si mkme pas dangereux – comme est celle-la de donner une bonne rîponse pour une question formulîe îronnîe" (Brucker, P., 1954, p. 353), et "la formulation du problîme dîcisionnel est en mkme temps un rîsumî, une dîfinition et une dînomination de celle-ci, en ayant le rîle

de concentrer en quelques mots ses traits principaux” (Boldur, G., 1973, p. 47). “Le problème” parait pour le manager dans le cadre du système managérial des agents économiques est le résultat de l’interaction des facteurs internes (la clarté des objectifs de performance, la difficulté des responsabilités à réaliser, les connaissances et l’expérience des salariés, la motivation du personnel, les possibilités d’information et documentation, les ressources humaines existantes, les conditions de travail) et des facteurs extérieurs (les changements dans le domaine d’activité, l’apparition des dysfonctionnalités sur les marchés de vente des produits, les restrictions législatives, fonctionnelles ou de structure). Le problème décisionnel est résolu par identifier les alternatives de le solutionner parce qu’il représente le besoin perçu de diminuer ou d’annuler la déviation de la situation existante de celle-là désirée. Il suit d’adopter la décision après l’analyse des alternatives, la sélection de la meilleure-ci et la disposition de l’action destinée à résoudre le problème. Dans les étapes mentionnées, une série de facteurs qui peuvent influencer négativement ou positivement la rationalité du démarche agissent dont il suit: facteurs rationnels (des éléments quantifiables, rigoureusement mesurables, utilisés pour établir les alternatives possibles, leur évaluation et la désignation du meilleur cours d’actionner); cognitifs (le niveau des connaissances professionnelles du décideur, le degré de connaître les méthodes, techniques et procédés managériaux et décisionnels par celui-ci); psychologiques (la personnalité, l’intérêt, la motivation, le profil attitudinal et de comportement du décideur); sociaux (les relations entre le décideur et ses

subordonnés); juridiques (l’ensemble des réglementations d’un caractère législatif-normatif).

L’action complexe de ces facteurs fait que le décideur prend des décisions sans toujours connaître toutes les alternatives pour résoudre les problèmes et les conséquences possibles (il agit dans le cadre de la “rationalité limitée”, comment l’appelait H. Simon), ainsi que dans une situation donnée il ne va pas prendre une décision optimale, mais une satisfaisante-ci, à cause de la limitation des informations partielles de lesquelles il dispose et de son habileté imparfaite dans les utiliser (Russu, C., 1993).

La mise en valeur des décisions constitue le critère qualitatif le plus relevant d’évaluer l’activité managériale. Le succès ou l’échec de l’activité managériale, ainsi que les performances d’un manager dépendent pour la plupart de la qualité des décisions prises, et elles sont analysées par rapport à la capacité du décideur de prendre des décisions efficaces.

La décision managériale représente le processus de choisir une modalité d’action en vue de réaliser des objectifs, et qui a des conséquences directes sur les décisions et sur les actions d’une autre personne au moins. C’est une solution choisie par le manager, des plusieurs variantes possibles, au fond des informations significatives dans le but de pourvoir l’organisation, la coordination et le contrôle des activités subordonnées. La réalisation de la décision managériale constitue un processus de changement dans le cadre du potentiel matériel, financier, humain de l’entreprise, contribue au changement du système objectif des besoins et à la réalisation du optimum économique-social de celle-ci. Le spécifique de la décision managériale

consiste dans le fait que: il implique toujours au moins deux personnes (le manager qui décide et une ou plusieurs personnes exécutantes ou cadres de management qui participent à l'application de la décision); il a une influence directe au niveau du groupe (pour formuler la décision managériale il est nécessaire d'avoir en vue les intérêts, la motivation, la formation, le comportement, les actions, le potentiel des membres de groupe respectif); il détermine les effets directs économiques, techniques, humaines, éducationnels, au moins au niveau d'un

$$D = f(F_c, F_{ir}) : (V, M, R)$$

où:

F_c = les facteurs connus (informations, restrictions, influences)

F_{ir} = les facteurs d'incertitude et risque

V = la valeur du facteur humain

C = les connaissances et expériences du décideur

Q = la capacité de s'adapter

M = la motivation du décideur

R = la responsabilité (la corrélation de la décision avec ses conséquences).

La valeur de l'élément humain peut être redimensionnée par une formation et un perfectionnement qui confèrent au manager des connaissances pour: avoir une image d'ensemble sur les problèmes à résoudre; résoudre ces problèmes en déterminant les éléments caractéristiques et en les mesurant leur importance par des méthodes scientifiques; prendre des décisions qui supposent un raisonnement sûr et beaucoup de courage; collaborer avec les supérieurs et les subordonnés dans des conditions favorables.

compartiment de l'entreprise.

La décision managériale a comme but principal l'harmonisation des objectifs proposés avec les ressources, dans les conditions d'obtenir une efficacité maximale dans le plan social et économique. La qualité de la décision managériale dépend de la précision d'interpréter les éléments informationnels, du degré dont les méthodes modernes de calculer sont utilisées, du niveau de formation des décideurs, et elle est influencée par une série de facteurs (Rusu, C., 1995):

$$V = f(C, Q)$$

L'activité d'adopter une décision a été et reste encore une mission difficile qui devient aiguë dans les conditions de changement accéléré. La vitesse de prendre la décision doit croître elle-même aussi dans les conditions où est enregistré un développement accentué de la complexité des décisions. Dans le cadre du système décisionnel managérial des entreprises roumaines soumis aux processus complexes de la transition vers l'économie de marché, les décisions sont élaborées par des managers professionnels qui peuvent appeler aussi aux services des conseillers en management. Ceux-ci, sur le fond du know-how managérial obtenu et de l'expérience obtenue par les interventions répétées dans la solution des mêmes types de situations décisionnelles, contribuent à adopter et appliquer les décisions efficaces du point de vue social et économique. En même temps, le processus décisionnel (l'identification et le choix des possibilités d'actionner d'une manière correspondante aux demandes imposées d'un tel contexte) se con-

fronte avec toute une série de problèmes gñññs par: l'approfondissement de la division sociale (au niveau national au'international), la diminution du cycle de vie des produits, technologies et connaissances (l'accñññration du rythme de l'usure morale de ceux-ci), la diminution de la durñe d'entre le moment de la rñalisation des dñcouvertes scientifiques et celui de leur mise en valeur a l'echelle industrielle, le volume plus grand des connaissances scientifiques, techniques, ñconomiques existant et leur rapide pñrissabilitñ, l'augmentation de la compñtitivitñ sur le marchñ international, l'inflation et l'instabilitñ monñtaire.

Spñcifique au processus dñcisionnel est le fait que le dñcident doit ñtablir le futur a base des informations qui caractñrisent le passñ et le prñsent et qui ne sont pas suffisantes, et il dispose seulement des estimations et hypothñses qui incluent le risque et l'incertitude. Mais, tant que le manager accepte avec plus de courage l'ñtat d'incertitude, tant il rñduit de plus le degrñ d'incertitude et de risque par le fait qu'il ñprouve a identifier et connaotre peu a peu et consciemment les facteurs qui provoquent ces situations dñcisionnelles - "prendre les dñcisions dans les conditions d'incertitude et de s'assumer leur rñsponsabilitñ constituent un impñratif objectif et permanent pour chaque grande entreprise qui veut exister au futur" (Puiu, I., 1976, p. 228)

Par la dñcision managñriale on assure une corrñlation entre les missions, compñtences, responsabilitñs et il est dirigñe l'ñvolution des phñnomñnes sociaux et ñconomiques dans le cadre de l'entreprise. C'est pourquoi que dans le processus d'ñlaboration de la dñcision un probleme essentiel le constitue la connais-

sance par le dñcident des conditions objectives possibles dans le cadre desquelles la dñcision adoptñe se va rñaliser, de la dimension (la pñriode) de l'engagement par la dñcision respective, de la flexibilitñ des programmes qui se dñveloppent sur le fond de la dñcision, du degrñ de certitude d'atteindre les objectifs proposñs, de l'impacte humain et des qualitñs des ressources de ce domaine a l'exñcution de la dñcision dans des conditions optimales dans la pñriode ñtabliñ et des principales formes de risque qui affectent l'entreprise. Chaque processus dñcisionnel managñrial se dñroule sous l'action de certaines variables de nature technique, ñconomique, juridique, humaine, mais a cause de leur grand nombre et de leur complexitñ l'apparition des risques est inñvitable. Le risque se rñññre a la possibilitñ qu'un ñvñnement dñfavorable se produit et, ñvidement, modifie le rñsultat dñsirñ. Pour un manager le risque reprñsente la somme des rñsultats de son choix, la probabilitñ de rñussite/ñchec de l'action rñalisñe sur le fondement d'une n'importe quelle dñcision (Zamfir, C., 1990). Au niveau de l'entreprise industrielle, le risque peut ktre dñterminñ d'une multitude de causes objectives (le changement des conditions ñconomiques en temps, des changements technologiques rapides, la non-validation de l'expñrience antñrieure, de la connaissance imparfaite des variables exogñnes, l'attitude optimiste ou pessimiste de l'ñquipe d'analyse, des erreurs d'analyse technique ou ñconomique, des interventions de l'ñtat, l'influence du milieu, des changement des cours valutaires) qui peuvent dñterminer des transformations au cours de la rñalisation de l'objectif rñel avec des effets positifs ou nñgatifs sur les rñsultats sociaux-ñconomiques dñsirñs.

Dans les dernières quatre décennies la vulnérabilité de l'entreprise moderne s'est diminuée à cause de l'accentuation de la lutte de la concurrence, de la diversification et transformation rapides des technologies, de l'augmentation presque illimitée des systèmes informationnels, et comme réaction de réponse à cette situation des études sur le management des risques sont parus dans la littérature. Ce fait suppose une attitude généralisée face au risque, en se considérant que l'entreprise n'agit jamais dans un univers social et économique certain, mais dans un univers incertain, occasionnel ou hostile, et assure aux managers des informations plus riches et plus exactes, en étant en mesure d'assurer l'adoption des décisions efficaces avec risque et incertitude minimisée sur le fond de l'utilisation des instruments d'intervention adéquates. Les managers professionnels évaluent et ont en vue les catégories importantes de risques dans la fondation et l'application des décisions (Nicolescu, O., 1998):

- économiques – déterminés par les évolutions contextuelles de l'entreprise et de la qualité de l'activité économique de son cadre (le risque de l'augmentation de l'inflation, l'amplification de la mensualité de l'intérêt aux crédits, la modification du cours d'échange valulaire, d'exploitation économique relatif à l'intégration dans le seuil de rentabilité, investissement);

- financières – afférentes à obtenir et utiliser les capitaux d'emprunt et propres (le risque de rester sans liquidités, de ne pas pouvoir assurer la rentabilité à cause du faillite et de l'intensification très grande des frais, de l'obligance excessive et de la perte de la propriété);

- commerciaux – associés aux opérations d'approvisionnement et vente

de l'entreprise sur le marché intérieur et extérieur (le risque du prix, de transport, de vente);

- de fabrication – générés par les dysfonctionnalités technologiques et organisationnelles dans le cadre des activités de production effective des biens (le risque de ne pas réaliser la qualité programmée, de ne pas obtenir la quantité des produits établis, de ne pas s'intégrer dans les consommations spécifiques, normes, des rebuts, des accidents de travail, le risque technologique invisible – toxique, chimique, nucléaire);

- politiques – découlent des modifications de la stratégie, de la tactique et des actions quant aux facteurs politiques du propre pays (au niveau national, régional et local), des pays avec lesquels l'entreprise a des contacts directes et indirectes, et des grandes organisations internationales (le risque de réduire les importations et/ou les exportations, la limitation du transfert de devises, le refus d'admettre les produits de l'entreprise sur le territoire de tels états, le risque de pays qui reflète pas seulement des facteurs de nature politique, mais aussi social-économique);

- sociaux – visent les relations d'entre le personnel de l'entreprise et son comportement (le risque de la démotivation du personnel, des frais avec la force de travail, premièrement les salaires, insurmontables par l'entreprise, de la perte des positions managériales par les dirigeants, de la constitution d'une culture organisationnelle anti-économique);

- juridiques – sont la conséquence de l'action de la législation nationale et, plus rare, internationale sur l'activité de l'entreprise (le risque de perdre ou détruire les produits/biens, de ne pas toucher les sommes pour les opérations

îconomice efectuate, de perdre de la propriietă, du payement des impôts et taux supplémentaires ou majorés, de la pénalisation économique ou pénale des managers, du blocage de l'affaire);

· naturels – générés par les calamités naturelles ou par d'autres causes où les facteurs naturels ont le poids décisive (le risque d'incendies, tremblements de terre).

Dans les grands pays de l'Occident il existe un compartiment avec des attributions en ce qui concerne l'évaluation, l'analyse et la gestion des risques qui offre

une information plus complète pour les fondements des décisions par l'intermédiaire des spécialistes. La démarche d'une telle personne, nommée dans la littérature anglaise-saxonne "risque-manager", et dans celle-là française "auditeur des risques" est plus ou moins analogue à celui d'un réviseur comptable.

L'évaluation générale du risque comprend l'appréciation du milieu, l'étude d'organisation de l'entreprise, l'analyse de la situation financière et des résultats, finie par et dans un rapport pour le management de l'entreprise, spécialement pour le

directeur général et celui financier.

BIBLIOGRAPHIE

1. Boldur, G., *Fundamentarea complexa a procesului decizional economic*, Editura Stiintifica, Bucuresti, 1973.
2. Cojocaru, Gh. Maria, *Dimensiunea socio-psihologica a managementului industrial*, Editura Moldavia, Bacau, 1999.
3. Cornescu, V., Mihailescu, I., Stanciu, B., *Management*, Editura Academiei, Bucuresti, 1994.
4. Lange, O., *Decizii optime*, Editura Stiintifica, Bucuresti, 1970.
5. Moraru, I., Iosif, Gh., *Psihologia muncii industriale*, Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1997.
6. Nica, P. (coord.), *Managementul firmei*, Editura Condor, Chisinau, 1994.
7. Nicolescu, O., *Management comparat*, Editura Economica, Bucuresti, 1997.
8. Nicolescu, O., *Sistemul decizional managerial*, Editura Economica, Bucuresti, 1998.
9. Russu, C., *Management*, Editura Expert, Bucuresti, 1993.
10. Rusu, C., Voicu, M., *ABC-ul managerului*, Editura "Gh. Asachi", Iasi, 1995.
11. Simon, H., *The New Science of Management Decision*, Harper and Bross, New York, 1960.

Recenzent: Vladimir GUȚU, doctor habilitat, profesor universitar,

A nul comunităților rurale

SĂ NE CUNOAȘTEM ISTORIA LOCALITĂȚILOR DIN MOLDOVA

Andrei FURTUNĂ,
doctor on istorie

SUMMARY

In order to accomplish the national program “Moldavian Village” it is necessary to know the history of Moldavian localities; to study villages and cities through monographic survey method; to study the locality history by the didactical staff.

Programul Național “Satul Moldovenesc” reprezintă cadrul politic suprem pentru dezvoltarea rurală durabilă a Republicii Moldova pentru o perioadă ondelungată, care cuprinde anii 2005-2015, ceea ce corespunde cerinței de a “construi Europa” la noi acasă. Anul 2005, prin Decret prezidențial, este declarat Anul Comunităților Rurale, care se onscribe on tendința de a ne moderniza mentalitatea, relațiile social-economice, tehnologiile de producție, atitudinea față de mediul ambiant. La realizarea acestui scop va contribui și cunoașterea mai bună a istoriei localităților din Moldova.

1. Surse arheologice. Arheologii din Moldova au editat o serie de lucrări on care și-a găsit reflectare istoria “veche” a localităților noastre. Un imens material informativ conțin culegerile (on mai multe volume): “Cercetări arheologice on Moldova”, “Harta arheologică a Moldovei” etc. O valoare deosebită au

studiile de sinteză apărute pe parcursul a mai multor ani. Simpla lor enumerare ar necesita pagini numeroase. Cuvontul hotărator, on acest domeniu, aparține arheologilor.

2. Surse istorice. Un izvor nesecat pentru studierea istoriei localităților noastre au fost și rămone a fi fondurile arhivistice. Astfel, on Arhiva Națională din Chișinău se păstrează numeroase documente on care și-a găsit reflectare situația social-economică și culturală a satelor. Fondurile 208, 1217, 3046 etc. oferă celor interesați informații bogate și variate privind viața bisericească. Unele fonduri (2071, 2069, 339, 2073, 2067 etc.), conțin date referitoare la istoria mai multor localități (on special, anii 1941-1943): a) jud. Soroca: Soroca, Verejeni, Căinari-Vechi, Climăuți, Cotiușenii Mari, General Poetaș (Cureșnița), Cușmirca, Sănătăuca; b) jud. Orhei: Bronzenim Verejeni, Dereneu, Izbești, Izvoare, Cornova,

Crăsnășeni, Criuleni, Leușeni, Mașcăuți, Onițcani, Onișcani, Ordășei, Piatra, Scorțeni, Stețcani, Suhuluceni, Săseni, Ustia, Furceni, Hoginești, Țibirica; c) jud. Lăpușna: monografia jud. Lăpușna (2), monografia plasei Budești; Călărași, Băcioi, plasa Ialoveni, Bardar, Bahmut, Bronzeni, Văsieni, Vorniceni, Gălești, Costești, Costuleni, Cricova, Leușeni, Lozova, Mileștii Mari, Nemțeni, Pitușca, Ruseștii-Noi, Răciula, Seliște-Veche, Strășeni, Ciorești, Șapte-Sate, Iurceni etc.; d) jud. Hotin: Berlințo, Coteala, Trebisăuți, plasa Briceni; e) jud. Cahul: monografia jud. Cahul, plasa Leova, s. Beștemac, Hăsnășenii-de-Pădure, Duca, Zărnești, Cazangic, Calmățui, Capaclia, Carbalia, Covurlui, Cociulia, Corpești, Coșlița-Prut (3), Leova, Mingir, Sărata-Nouă, Sărăteni, Sărățica-Nouă, Tigheci, Tochile-Răducani, Tomai, Toceni, Filipeni, Țoganca, Cioara, Ciobalaccia, Iargara (2).

Datele respective (n-am cuprins toate județele) au fost adunate conform planului următor: populația, biserica (scurtă istorie), școli, torguri, mori, monumente, ocupații, boli, situația drumurilor, prestații în natură etc. În baza acestor informații au fost alcătuite, de regulă, mici monografii.

Monografiile mai ample au fost elaborate în cadrul Institutului Social Român din Basarabia (înființat în anul 1934). Pe data de 5 ianuarie 1940 I.S.R. din Basarabia a trimis I.S.R. din București un raport de activitate, unde se spune că Institutul și-a fixat următorul program de activitate: “Cunoașterea satelor și orașelor basarabene prin metoda anchetelor monografice; anchete sociologice în regiunile cu populație mixtă din nordul și sudul Basarabiei pentru a

cunoaște raportul de forțe etnice între moldoveni și neamurile conlocuitoare; organizarea unui muzeu sociologic al Basarabiei (...); organizarea unei biblioteci sociologice, cu o secție care să cuprindă toate cărțile privitoare la Basarabia; ontocmirea unui ondreptar bibliografic, care să cuprindă toate studiile monografice, folclorice, istorice și sociologice asupra Basarabiei, reprezentarea rezultatelor cercetărilor monografice în conferințe publice (...).

Până în prezent (e vorba de anul 1940 – A.F.) Institutul a cercetat, după metoda monografică, următoarele sate: Iurceni și Nișcani, jud. Lăpușna; Copanca, jud. Tighina; Popeștii de Sus, jud. Soroca; Voprova și Doșcova, jud. Orhei. Privitor la satele Iurceni și Nișcani s-au tipărit 14 studii în Buletinul Institutului, volumul I, 1937 (418 pag.). Privitor la satul Copanca, au apărut în același buletin, volumul II, 1938, 20 studii (660 pag.). Privitor la satul Popeștii de Sus, sunt în lucru o serie de studii, care ar apărea în curând în Buletinul Institutului, volumul III (...).

Se va cerceta documentar viața socială a satelor Horodiște și Ulmul, jud. Lăpușna. Celelalte sate din regiunea Codrului vor fi cercetate mai sumar (...). (T. Al. Știrbu, P. Ștefănuță, Institutul Social Român din Basarabia, în “Sociologie Românească”, 1942, nr. 7-12, p. 606-608). Programul de activitate al acestui Institut rămâne a fi actual până în prezent.

Istoria localităților a fost studiată și de către cadrele didactice angajate în școlile basarabene. Astfel, în Arhivele Naționale din București (Fondul Ministerul Instrucțiunii Publice) se păstrează valoroase lucrări despre

istoria unor sate, biserici, școli din Basarabia. Lucrările respective, scrise de onvățători (1940-1944), au la bază un bogat material inedit și n-au fost publicate ponă on ziua de astăzi.

Vom oferi pentru onceput lista incompletă a localităților, a căror istorie scrisă se păstrează on arhivele menționate: Cruzești, Bravicea, Vadul-Rașcov, Cetatea Albă, Șapte-Bani, Drepcăuți, suburbia Frumușica a municipiului Chișinău, Cot, Putinești, Romanesti, Șerpeni, Soroca, Romanca, Butuceni, Cotiujenii Mari, Poiana, Hrușova, Țopliștești, Vadul- lui-Vodă, Bardar, Lipceni, Olișcani, Teleșeu, Cristinești, Berești, Lopatnic, Lipnic, Porjota, Gașpar, Rădenii Vechi, Petroșani, Stănilești, Hădărăuți etc.

Majoritatea lucrărilor au fost scrise după un plan unic (al școlii sociologice fondate de D. Gusti): cadrul cosmologic, istoric, biologic, psihologic, cultural, economic etc. On rondurile de mai jos ne vom referi succint la unele informații referitoare la ontemeierea satelor, la obiceiurile calendaristice și familiale, la caracterul iluminist al bisericilor noastre.

Unele sate (Cruzești, Bravicea, Vadul-lui-Vodă), conform legendelor, au fost ontemeiate de Ștefan cel Mare. Celor care făceau minuni de vitejie domnitorul le dăruia moșii. Urmașii lui Ștefan cel Mare au păstrat cu sfințenie o mulțime de obiceiuri calendaristice și de familie, obiceiuri ce sunt descrise on lucrările vizate. Din obiceiurile calendaristice amintim: Crăciunul și Anul Nou, Semănatul, Boboteaza, Paștele (“se leagănă on scronciob ca să crească conepa”), sf. Gheorghe, Rusaliile (“sont niște fete zburătoare, nevăzute”), Foca,

Andreiul etc. Au fost cercetate și obiceiurile familiale: la naștere (“locul” sau placenta moașa o ongroapă sub laiță, la capătul dinspre ușă”), la nuntă; la onmormontare (“morții nu se duc pe umeri, ci cu sania cu boi, indiferent dacă este iarnă sau vară”).

O anumită atenție a fost acordată folclorului. S-au onregistrat: “Bradul”, “Conocăria”, “Iertăciunea”, “Onchinarea pocloanelor”, “Onchinarea colacilor”; hăituri, colinde, contece, ghicitori, strigături, descontece (de ursită, de golci, de orbalt, de năjit, de bubă neagră, de făcut, de cel pierit, de frigare, de răul copilului, de albeață, de udmă, de samcă etc.), numărători. Au fost fixate mai multe interdicții populare, superstiții, practici magice de invocare a ploii (“oamenii se udau, ongropau pui vii de găină și păpuși din corpe la al noulea hotar”) etc. Cercetate au fost și jocurile tradiționale de copii (de-a minge, baba oarba etc.), jocurile dramatizate. Un interes deosebit au suscitat ocupațiile, locuința și așezarea, portul, alimentația, țesăturile, vopsitul, viața bisericii.

On lucrările referitoare la istoria unor sate (Bardar, Cristinești) sont menționate informații prețioase despre oamenii de vază, băștinașii: Alexandru David (redactor la ziarul “Cuvont moldovenesc”), Episcopul Dionisie Erhan (Bardar), Hajdeii (Cristinești).

O contribuție deosebită on coordonarea cercetărilor etnofolclorice, adunării și sistematizării informației de teren etc. a avut Arhiva de Folclor din Cluj, onființată on 1930. On această arhivă am consultat prețioase materiale etnofolclorice basarabene, adunate atot cu ajutorul chestionarelor, cot și

on urma cercetărilor efectuate direct pe teren de către elevii școlilor normale din Soroca, Chișinău, Cetatea Albă etc. Iată doar o parte din satele cercetate: Hădărăuți, Româncăuți, Bogdănești, Seliștea (Hotin); Rudi, Iorjnița, Cureșnița, Timiliuți, Sauca, Izvoarele, Popeștii Noi, Bolbocii Vechi, Voloavele, Șestaci, Chirileni (Soroca); Zăicani, Mondreștii Vechi, Ciutulești, Petrunca, Cucioaia, Bușila (Bălți); Peresecina, Ciocolteni, Chipeșca, Bravicea, Ustia, Pripiceni-Curchi, Gordinești, Alcedar, Glijeni, Verejeni, Cruglic, Holercani, Țonțăreni (Orhei); Ruseștii Noi, Sipoteni, Costuleni (Lăpușna); Gura-Galbenei, Lipoveni, Valea-Perjii Nouă, Cioburciu (Tighina); Dumitrești, Ceamașir, Borisovca (Izmail); Cair, Moldova – plasa Palanca, Caplani, Purcari, Antonești, Slobozia, Răscăieți, Noul Caragaci, Satul Nou, Valea Perjei Vechi, Frumușica Veche (Cetatea Albă) etc.

De la locuitorii acestor sate au fost culese numeroase informații, ce se referă la multiple aspecte ale vieții materiale și spirituale, fapt ce denotă interesul sporit pentru studierea culturii populare. Grăitoare on acest sens este scrisoarea lui Gh. Corlan din 1931, elev la școala normală din Chișinău, scrisoare adresată lui Ion Mușlea (directorul Arhivei din Cluj). Iată fragmentul respectiv: “Onchei spunându-vă că se poate ca cu această ocazie să mai adun din satul numit (e vorba de Ruseștii Noi – A.F.) și alte obiceiuri cum ar fi de exemplu: la nunți și altele. Acestea vi le spun ca să știți că dacă cumva veți avea nevoie de astfel de culegeri, atunci cred că ne veți onștiința și pe noi ca să vă ajutăm la această mare și frumoasă operă națională”.

Și on Arhivele Naționale din Iași se păstrează numeroase documente despre satele basarabene. Deosebit de bogat, on această privință, este fondul “Paul Gore” care conține informații diverse referitoare la istoria localităților Peștera, Hortop, Trebujeni, Căbăiești, Văsieni, Budești, Pohrebieni, Telenești, Mașcăuți, torgul Soroca etc. Și fondul “Documente moldovenesti” din Arhivele Naționale (București) depozitează multe documente care oglindesc din plin istoria localităților din Basarabia.

On Arhiva Națională a Republicii Moldova sont fonduri (3, 88, 134, 211 etc.), care conțin documente referitoare la istoria unei sau altei familii sau persoane concrete. On baza documentelor respective, cei interesați, oși pot cunoaște strămoșii ponă on generația a șaptea și oși pot alcătui arbori genealogici. Spre exemplu, on fondul 134 sont depozitate catagrafiile (recensământurile) de la 1824, 1835 și 1858. Aici este indicată vârsta și starea socială a locuitorilor. Ei sont nominalizați. Recensământul de la 1930 nu face acest lucru. Un alt fond (211) conține cărțile metriceale. On cărțile respective găsim fixate date privind momentele cruciale din viața omului: nașterea, botezul, cununia, moartea și onmormontarea.

Recensământurile de la 1835, 1850, 1858 n-au fost publicate ponă on prezent. Au fost publicate de către regretatul P. Dmitriev doar recensămintele populației Moldovei din anii 1772-1773 și 1774. Recent cercetătorii Ion Chirtoagă și Mariana Palii au publicat un recensământ din 1824, destul de valoros. Iată ce scriu autorii nominalizați: “On primele decenii ale sec. al XIX-lea au fost efectuate mai multe catagrafii, on

care este indicat numărul contribuabililor din Moldova pe localități, unele fiind publicate. Onșă on aceste catagrafii nu sont menționate localitățile ținuturilor aflate sub dominația turco-tătară – Cetatea Albă, Izmail, Hotin etc. Cea din 1803, editată de T. Codrescu, conține informații despre populația ținuturilor Iași, Lăpușna – Orhei, Soroca, Greceni, Hotărniceni, Codru etc. Catagrafia din 1817 cuprinde date despre numărul contribuabililor și suprafețele moșiilor din stonga Prutului. On 1827 au fost adunate date despre localitățile din sudul Basarabiei. Aceste trei catagrafii au văzut lumina tiparului ponă la 1917 și au devenit rarități bibliografice. On perioada postbelică au fost publicate informații referitoare la populația din sudul Basarabiei on 1817 (1818), 1827 (1828) și la numărul locuitorilor din stonga Prutului la mijlocul sec. al XIX-lea.

On Arhiva Națională se păstrează unele catagrafii efectuate on sec. al XIX-lea, printre care se află și cea din 1824, care ponă on prezent n-a fost prețuită de specialiști la justa ei valoare, deși conține informații prețioase privind evoluția populației din Basarabia on perioada respectivă, schimbările on rețeaua localităților din regiune, toponimele etc. (I. Chirtoagă, M. Palii “O nouă sursă pentru elucidarea evoluției populației din Basarabia on sec. al XIX-lea, on Revista de istorie a Moldovei, 2004, nr. 3, p. 111).

Ponă aici ne-am referit, on special, doar la unele fonduri arhivistice. Onșă există numeroase culegeri de documente publicate pe parcursul anilor: L. Boga, Documente basarabene; Gh. Ghibănescu, Surete și izvoade; idem,

Ispisoace și zapise; Uricarul; N. Iorga, Studii și documente cu privire la istoria rombnilor; A. Sava, Documente privitoare la torgul și ținutul Orheiului; A. Sava, Documente din ținutul Lăpușna; Catalogul documentelor moldovenești din Arhivele Istorice Centrale; Catalog de documente din Arhivele statului, Iași; Documente privind istoria Rombniei. Documenta Romaniae Historica. A Moldova etc. O valoare deosebită pentru studierea istoriei localităților din Moldova au volumele de documente apărute on colecția “Moldova on epoca feudalismului”. Recent a apărut volumul IX: Documente privitoare la istoria Țării Moldovei on secolul al XVIII-lea, 1751-1774 (Cărți domnești și zapise). Volumul este realizat de Larisa Svetlicinoi, Demir Dragnev, Eugenia Bociarov; coordonator: Demir Dragnev, membru-corespondent al AȘM. On prezent se lucrează la volumul zece din colecția respectivă.

Mai mulți ani on urmă (anii '60, sec. XX) au văzut lumina tiparului mai multe culegeri de documente și materiale cu genericul: “Situația țăranilor și mișcarea țăărănească on Basarabia” (anii 1812-1917). Alcătuitori: I. A. Anțupov și C. P. Crojanovscaia. Aici pot fi găsite prețioase informații despre trecutul satelor noastre.

Documentele, la care ne-am referit alcătuiesc doar o picătură din imensul ocean de documente care sont depozi-tate on arhivele din Chișinău, Moscova, Sanct-Petersburg, Kiev, Odesa, Iași, București etc. Valorificarea lor vor ține de viitor.

3. Surse etnofolclorice. Interesante și variate creații folclorice au fost adunate și publicate, pe parcursul a

mai multor ani, de harnicii folcloriști de la Academia de Științe din Moldova. În seria "Creația populară moldovenească" au apărut: "Poezia populară a obiceiurilor calendaristice" (Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de N. M. Băieșu, Chișinău, 1975); "Legende, tradiții și povestiri

orale moldovenești" (Gr. Botezatu, 1975); "Poezia lirică populară" (I. D. Ciobanu, 1975); "Povești fantastice" (Gr. Botezatu, 1976), "Balada populară" (A. S. Honcu, 1976), "Contece populare de dragoste" (E. V. Junghietu, 1977); "Folclorul copiilor" (N. M. Băieșu, 1978); "Strigături, amintiri și scrisori

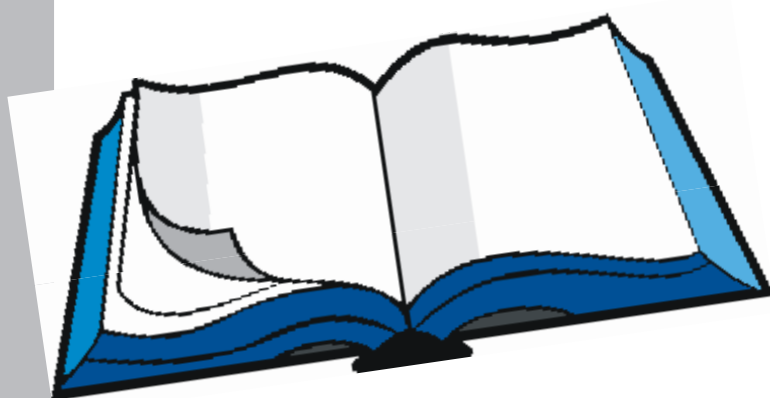
versificate" (E. V. Junghietu și S. G. Moraru, 1978); "Snoave și anecdote" (V. A. Cîrîmpei, 1979); "Folclorul obiceiurilor de familie" (A. S. Honcu, V. S. Zelenciuc, 1979); "Povești nuvelistice" (Gr. Botezatu, 1980); "Ghicitori" (S. G. Moraru, 1980); "Proverbe și zicători" (E. V. Junghietu, 1981); "Teatrul popular" (G. I. Spataru, Iu. Filip, 1981); "Eposul eroic" (V. M. Gatac, 1983). O valoare deosebită au și culegerile zonale de folclor: "Folclor din părțile codrilor" (1973); "Folclor din nordul Moldovei" (1983); "Folclor din stepa Bălților" (1986), "Folclor din compia Sorociei" (1989) etc.

În curând va vedea lumina tiparului o lucrare foarte bine documentată: "Folclor din Transnistria".

Materialele etnofolclorice incluse în culegerile nominalizate au fost culese până în anul 1990. După acest an, mai mult din cauze obiective, nu s-au mai făcut cercetări pe teren. Și e mare păcat, căci acele cărți de învătătură care sunt cuminții și înțelepții noștri bătrani ("cine n-are un bătrân să și-l cumpere") se duc tot mai des în lumea celor drepți, luând cu donșii comori irecuperabile.

Promovarea limbilor moderne
în Republica Moldova -
un pas spre Europa

ROLUL LIMBILOR DE CIRCULAȚIE INTERNAȚIONALĂ ÎN PROCESUL INTEGRĂRII EUROPENE

Ludmila ZDERCIUC,
audientă anul II, secția zi, Academia de Administrare Publică pe longă
Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The article shows the role of international languages in the process of European Integration. A Multilanguage Europe is accepted in the way to globalization.

Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană este una din problemele principale ce frământă clasa politică din Moldova. Noțiunea de integrare europeană a devenit un element constant al vocabularului politic, fie prin exprimarea adeziunii la valorile europene, fie prin perspectiva integrării europene.

În ultimii ani, conceptul de plurilingvism a căpătat o mai mare importanță în abordarea adoptată de Consiliul European în materie de învățare a limbilor. Plurilingvismul pune accentul pe faptul că experiența lingvistică a unui individ în contextul său cultural se extinde de la limba utilizată în sfera familiei la limba de comunicare a unui grup social, iar apoi a altor grupuri sociale. Individul nu clasează aceste limbi și culturi în compartimente separate, dar își dezvoltă mai degrabă o competență comunicativă, la structurarea căreia

contribuie diverse cunoștințe și oricare expert în lingvistică. O competență comunicativă de această natură limbile se află în corelație și interacțiune.

Participanții unui proces de comunicare sunt capabili să treacă de la o limbă la alta sau de la un dialect la altul, fiecare dintre ei, exploatând capacitatea unuia sau altuia de a se exprima într-o limbă și de a înțelege o altă limbă. Persoanele care cunosc cel puțin o anumită limbă, pot să-i ajute să comunice pe cei, care nu cunosc limba în cauză, asumându-și rolul de mediator între indivizi care nu vorbesc nici o limbă comună. În absența unui mediator, aceste persoane pot totuși reuși să comunice într-o anumită măsură, aplicând în regul lor arsenal de comunicație, încercând să utilizeze un șir de expresii posibile în diferite dialecte sau limbi sau exploatând mijloacele paralingvistice (mimica, gestică,

expresia feței), simplificând un mod considerabil utilizarea limbii.

Unul dintre instrumentele de promovare a plurilingvismului este Portofoliul european al limbilor, care propune un model de evidență în formă scrisă a celor mai diverse experiențe interculturale și de învățare a limbilor.

Plurilingvismul este un strânsă legătură cu pluriculturalismul. Limba nu constituie doar un element esențial al culturii, ea este de asemenea un mijloc de acces la manifestările culturii. Diferitele culturi (națională, regională, socială), la care a avut acces o anumită persoană, nu coexistă în mod izolat, sau una lângă alta, în competența sa culturală. Ele se compară, contrastează și interacționează în mod activ, pentru a produce o competență pluriculturală integrată și îmbogățită, una din părțile componente ale căreia este competența plurilingvă.

Este de la sine înțeles că competența plurilingvă nu apare de la sine, ea necesită timp, abilități de însușire și de asimilare, dar și de condiții de însușire a limbilor străine.

Una din preocupările Consiliului Europei este de a ameliora comunicarea între cetățenii Europei care vorbesc în diferite limbi și aparțin diferitor culturi, deoarece comunicarea facilitează mobilitatea și schimburile, contribuind pe această cale la înțelegere reciprocă și consolidarea cooperării. În ceea ce privește limbile moderne, activitatea Consiliului de Cooperare Culturală a Consiliului Europei a fost bazată pe aderarea la trei principii enunțate în preambulul la Recomandarea Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei, considerând că:

- patrimoniul bogat, pe care îl

reprezintă diversitatea lingvistică și culturală în Europa, constituie o resursă prețioasă comună, care trebuie protejată și dezvoltată și că eforturi considerabile se impun în domeniul educației, pentru ca această diversitate, în loc de a fi un obstacol în calea comunicării, să devină o sursă de îmbogățire și înțelegere reciprocă;

- doar prin o mai bună cunoaștere a limbilor moderne se va reuși a facilita comunicarea și schimburile între cetățenii Europei, limba maternă a căroră este diferită, contribuind pe această cale la extinderea mobilității, la înțelegere reciprocă și cooperarea în Europa, precum și la eliminarea prejudecăților și a discriminării;

- statele-membre, adoptând sau elaborând o politică națională în domeniul predării și învățării limbilor moderne, ar putea reuși să atingă un grad mai înalt de convergență la nivel european, grație dispozițiilor având drept scop o colaborare permanentă între ele și o coordonare constantă a politicilor lor.

În scopul realizării acestor principii, Comitetul Miniștrilor invită guvernele statelor-membre să facă tot ce este necesar pentru a aduce la bun sfârșit crearea unui sistem european eficient de schimb de informații, care înglobează toate aspectele procesului de învățare și predare a limbilor moderne și a cercetării științifice în acest domeniu, utilizând pe scară largă tehnologiile informaționale de vârf, de a face față situațiilor vieții cotidiene în timpul sejurului într-o altă țară, de a participa la schimburi de informații și de idei cu tineri și adulți, care vorbesc într-o altă limbă și de a le comunica propriile gânduri și sentimente.

Preambulul la Recomandarea Comitetului Miniştrilor reafirmă obiectivele politice ale acţiunilor on domeniul limbilor moderne şi anume: de a onzestra toţi cetăţenii Europei cu mijloacele necesare pentru a putea depăşi obstacolele on calea intensificării mobilităţii internaţionale şi a unei cooperări mai strânse ontre ei nu numai on domeniul educaţiei, culturii şi ştiinţei; de a promova onţelegerea şi toleranţa reciprocă, respectarea identităţilor şi a diversităţilor culturale prin intermediul unei comunicări internaţionale mai eficiente; de a păstra şi multiplica bogăţia şi diversitatea vieţii culturale on Europa prin intermediul unei cunoaşteri reciproce mai adnci a limbilor naţionale şi regionale; de a face faţă nevoilor unei Europe multilingve şi multiculturale prin dezvoltarea considerabilă a capacităţilor europenilor de a comunica ontre ei, depăşind frontierele lingvistice şi culturale, ceea ce necesită un efort de lungă durată.

On prezent, on Europa se discută tot mai mult despre o limbă europeană comună (cu toate că on art.12 al Statutului Consiliului Europei se stipulează că limbile oficiale ale Consiliului Europei sunt franceza şi engleza). Astfel, on Europa se manifestă următoarele tendinţe principale care privesc soarta limbii viitorului:

- neoatlanticii sprijină limba engleză ca instrument relaţional cu europenii;
- apărătorii limbilor naţionale sunt preocupaţi de limitele multilingvismului;
- regionalişti şi separatişti urmăresc ca toate limbile vorbite să aibă statut; promotorii tehnologiilor ultraperformante speră on obţinerea automatelor pentru traduceri instantanee, ceea ce ar

putea determina dispariţia motivaţiilor politice sau cultural-naţionale pentru perpetuarea unei limbi sau a alteia. Orice „minoritar” ar putea să aibă acces direct neongrădit, instantaneu la limba sa proprie prin procesarea a ceea ce preferă din limba oficială a zonei on care trăieşte.

On reţelele computerizate on-line, limba engleză oşi manifestă supremaţia. Sunt deja lansate subiecte care vizează stabilirea limbii engleze ca fiind hegemonică on contextul pluralismului lingvistic. Este acreditată ideea existenţei unui „Babilon al Europei”, ceea ce ar impune, pentru obiectivitate şi comunicare eficientă, ondreptarea către o singură limbă europeană.

On diplomaţie, limba este un termen discret de o importanţă covârşitoare, deoarece, on mod vizibil, naţiunile cu diplomaţii distincte folosesc limba proprie on propria existenţă, pentru a se diferenţia pe plan internaţional. Nu există tendinţa de a fi inventată şi impusă o limbă internaţional comună, nouă, ci mai degrabă un număr de limbi reprezentative (izvorbe din surse puternice) se instalează on mediul comunicativ internaţional (limbile engleză, franceză).

On drumul spre globalizare este acceptată construcţia unei Europe multilingve, onă pe un cyberspaţiu electronic dominat de limba engleză.

Cunoscând limbile de circulaţie internaţională, un cercetător, un savant, un om de afaceri la ontruniri, simpozioane şi conferinţe internaţionale va putea prezenta unui auditoriu; un subiect complex, bine construit va putea face faţă unei chestionări dificile; va putea completa formulare şi chestionare; va putea scrie articole pentru ziare şi re-

viste; va putea ontocmi rapoarte și dări de seamă; va scrie corect scrisori personale sau de afaceri; va putea produce un discurs limpede și fluent; va putea face o prezentare sau o descriere scurtă a unui eveniment sau activități.

Cunoașterea unei limbi onseamnă cunoașterea multor lucruri despre multe alte limbi.

Onvățarea altor limbi permite, de regulă, activarea acestor cunoștințe și de a le face mai conștiente.

Conform Anuarelor statistice ale anilor 2003 și 2004 s-a constatat că de la an la an on Republica Moldova crește numărul solicitanților de limbi străine. De exemplu, limba engleză on anul de onvățământ 1995-1996 o studiau 165,1 mii de elevi on 459 instituții preuniversitare, on anul 2002-2003 - 213 mii din 650 instituții de onvățământ preuniversitar, on anul 2003-2004, - 215,3 mii de elevi on 677 instituții de onvățământ preuniversitar.

On legătură cu migrația populației peste hotare pentru angajarea la muncă s-a mărit interesul pentru studierea limbilor străine și din partea populației on emigranți. Căruia s-a acordat on prestigiu on temeiilor lingvisticii ca știință a culturii, readucând on primul plan al domeniului raportul dintre om și limbă și funcția comunicativă a limbajului.

Asemenea exemple s-ar mai găsi foarte multe. Cert este faptul că cunoașterea limbilor de circulație internațională a devenit o necesitate a timpului, care nicidecum nu poate fi ignorată.

Factorii de decizie și liderii de opinie din Republica Moldova conștientizează faptul că integrarea țării on structurile europene ar accelera transformarea Moldovei ontr-un stat modern cu o economie de piață eficientă și instituții democratice stabile, oferind astfel o perspectivă clară pentru toți cetățenii țării de a-și edifica un viitor demn on familia popoarelor europene.

mature.

Meditând asupra rolului limbilor on procesul integrării europene și internaționale, mi-am dat seama că este necesar de adus un exemplu elocvent on acest context. Un exemplu foarte convingător este savantul care a revoluționat lingvistica modernă, unul dintre cei mai mari lingviști contemporani, cunoscut și apreciat on ontreağa lume – savantul moldovean Eugeniu Coșeriu.

Fiind originar din Mihăileni, Bălți, dând dovadă de inteligență, perseverență, intransigență, oși face studiile universitare la Iași, apoi la Roma și Padova. Cunoștea peste 10 limbi, fapt ce i-a permis să-și scrie lucrările on mai multe limbi (mai ales, on spaniolă, germană și franceză, dar și on engleză, portugheză). A fost un om extraordinar de dotat pentru cunoașterea limbilor, trecea liber de la o limbă la alta, opera liber cu exemple din limbile de circulație internațională. Eugen Coșeriu a fost un lingvist a multor limbi diferite, cunoștea structura internă a lor. Era solicitat on cursuri on universități din lume. El este considerat ontemeiilor lingvisticii ca știință a culturii, readucând on primul plan al domeniului raportul dintre om și limbă și funcția comunicativă a limbajului.

BIBLIOGRAFIE

1. Anuarul statistic al RM. Anii 2003, 2004.
 2. Cadrul european comun de referință pentru limbi: onvățare, predare, evaluare.
- Diviziunea Politici Lingvistice. Strasbourg. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, a. 2003.

Tribuna tonărilor cercetător

CONSIDERAȚII ASUPRA PRINCIPIULUI LIBERTĂȚII CONTRACTUALE ȘI AUTONOMIEI PĂRȚILOR

Ion CIOCHINĂ,
doctorand, Universitatea Piza, Italia

SUMMARY

The article reflects on the liberty of concluding agreements as a principle of modern civil law and the admissibility of state's interference in this process. The stated concepts are supported by samples of relevant regulations taken from different legislative systems.

110

Administrarea publică nr. 1, 2005

Principiul libertății contractuale este un principiu clasic consacrat în dreptul contractual al diverselor sisteme juridice naționale. Din însăși noțiunea de contract poate fi dedusă importanța acestui principiu, iar, conform unei idei din doctrină¹, „disciplina oncheierii contractului are sens doar în măsura în care există libertatea contractuală și are valoare doar până acolo unde aceasta ajunge.”

Esența principiului libertății contractuale constă în faptul că ea pune în prim-plan ideea libertății individuale a persoanei, care nu poate fi restrânsă decât prin propria-i voință, fără intervenția unei forțe exterioare.

Deoarece contractul reprezintă „un acord de voință realizat între două sau mai multe persoane”, libertatea contractuală se bazează pe prezumția că părțile sunt libere să oncheie con-

tractul, să-i determine în mod liber și integral conținutul, fără interferențe din partea legislatorului, judecătorului sau autorității administrative, justificate prin exigența de a regla interesele părții „mai slabe” sau a intereselor publice.

Dacă secolul de aur al contractului, care coincide cu perioada „laissez-faire, laissez-passer”, a fost unul în care libertatea contractuală era nelimitată, atunci astăzi aceasta și-a redus simțitor influența.

În dreptul Republicii Moldova, principiul libertății contractuale este consacrat de art. 667 al Codului Civil al Republicii Moldova: „Părțile contractante pot oncheia în mod liber, în limitele normelor imperative de drept, contracte și pot stabili conținutul lor. Dacă, în scopul protecției intereselor prioritare ale societății sau ale unui individ, efectele unui contract depind

de oncuviințarea autorităților statului, limitările și condiționările trebuie reglementate prin lege.” O referire similară este stipulată și on Codul Civil Italian, art.1322: „Le parti possono liberamente determinare il contenuto del contratto nei limiti imposti dalla legge e dalle norme corporative.”²

Codul Civil Francez și Codul Civil Român nu conțin, de altfel ca și Codul Civil German (Bürgerliches Gesetzbuch - BGB), stipulații exprese ale principiului libertății contractuale, acestea specificând doar limitele acestei libertăți.³ De remarcat că on Germania libertatea contractuală este garantată și de Constituție (art.2, p.1). Totuși chiar dacă beneficiază de protecție constituțională, acest fapt nu trebuie interpretat on sensul că dreptul german urmează un liberalism nelimitat on ce privește oncheierea contractelor, ci on sensul că această atribuție revine legislatorului, care din respect pentru libertatea persoanei urmează să accentueze on același timp și alte principii constituționale, cum ar fi cel al statutului social.

După cum se observă din reglementările legale, libertatea contractuală conține două elemente componente: libertatea de a oncheia contractul și libertatea de a-i determina conținutul. Prima se referă la posibilitatea de a oncheia sau nu contractul sau la posibilitatea de a-și alege partenerii contractuali. On acest sens, conform Codului Civil al Republicii Moldova, fiecare este liber de a oncheia contracte, cu anumite excepții, când obligația de a contracta este prevăzută de Cod, de lege, sau atunci când reiese dintr-o obligație asumată benevol. De asemenea, legisla-

torul prevede și libertatea părților de a oncheia contracte nenumite (art. 667, p.3, Codul Civil al Republicii Moldova). Unii autori germani, precum Schleswig și Ruthers, rețin, totuși existența unei obligații exprese de a contracta (on pofida libertății de a contracta) atunci când ne aflăm on prezența unor agenți economici care dețin monopolul pe piață (on dreptul nostru – art.669 Codul Civil al Republicii Moldova), caz on care agentul monopolist nu-și va putea exercita nici dreptul de alegere liberă a partenerului contractual, fiind obligat să contracteze cu oricine dorește. On mod similar, on dreptul italian, libertatea de a oncheia contracte atipice este, on anumite cazuri particulare, limitată de lege.⁴

On cazul contractelor atipice, ca și on cazul contractelor numite, problema care apare on fața interpretului constă on controlul cauzei sale concrete, care nu trebuie să contravină limitelor generale impuse autonomiei private și trebuie să fie socialmente demnă de tutelă.⁵

O situație aparte exista on Anglia, unde un timp ondelungat libertatea contractuală era limitată, fiind onțeleasă prin intervenția legislatorului, a justiției și a autorităților administrative: „There is today a growing recognition that, even when parties enter into a transaction as a result of some conduct, the resulting rights and duties of the parties are, in large part, a product of the law, and not of the parties real agreement.”(Astăzi se recunoaște tot mai mult că, chiar dacă părțile oncheie o tranzacție on rezultatul manifestării benevole de voință, drepturile și obligațiile care rezultă sunt, on mare parte, un produs al legii și nu al acordului real dintre

părți.).⁶ On ultimele două decenii onă se observă o tendință crescândă de revenire la principiul pieței libere și la teoria contractuală clasică. Cbt privește limitarea libertății părții de a oncheia sau nu un contract on dreptul englez, se face referire la legislația on domeniul muncii, cea a discriminării rasiale și sexuale.

Limitările legale on libertatea de a contracta, invocate atbt de doctrină cbt și de legislator, sunt ordinea publică și bunele moravuri. Dacă onă doctrina ne oferă o explicație a acestor termeni juridici complecși, atunci legislatorul evită să dea o definiție clară on acest sens. Departe de a efectua o analiză desfășurată a acestor noțiuni, merită totuși să menționăm opiniile dominante on materie. Astfel, concepția dominantă on sec.XIX era aceea, conform căreia se considera că restricțiile aduse libertății sunt justificate doar on măsura on care acestea sunt necesare pentru a menține libertatea: „La liberte impliquant le respect „de la liberte d'autrui”, implique, par consequent, l'ordre public.”⁷ (Libertatea, implicând respectul libertății altuia, implică, on consecință, ordinea publică). Astăzi noțiunea ordinii publice și-a dezvoltat considerabil conținutul. Aceasta constituie un ideal juridic pe cale de realizare, iar dozând părțile respective ale elementelor care ol compun, elemente morale, politice sau economice, se pot sesiza tendințele esențiale ale unui drept și scopurile de bază ale societății, a cărei interese sunt on joc.

Efectele ordinii publice on dreptul civil sunt multiple și diverse, efectul clasic constituind nulitatea contractului care contravine acesteia on mod direct; on mod egal, efectul ol poate constitui

privarea de dreptul la acțiune contra celui care a oncălcat ordinea publică; on fine, ordinea publică poate determina sancțiuni penale. Onă efectele pot fi și de natură inversă. Spre exemplu, on Anglia „undue influence” nu constituie un viciu de consimțământ dacă nulitatea contractului contravine ordinii publice. On mod similar, on Franța, viciile de consimțământ nu constituie decbt on mod excepțional cauza nulității on materie de căsătorie din motivul interesului pe care ordinea publică ol acordă acestei instituții.

Dacă ne referim la bunele moravuri, această noțiune reprezintă un aspect particular al ordinii publice. Limitele fiind destul de imprecise, ea cuprinde morala sexuală, dar și ideile morale asimilate ontr-o anumită etapă a vieții. On doctrină se ontblnește opinia conform căreia, pe măsură ce spațiul ordinii publice se lărgeste, cel al bunelor moravuri se restrânge. Ontr-adevăr, anumite convenții și operațiuni, interzise altădată, astăzi au devenit formalități de rutină. De exemplu, contractul de mariaj civil, contractul de asigurare a vieții etc., nu mai sunt considerate o oncălcare a normelor etice și morale, fiind pe deplin acceptate de societate și reglementate de legislator.

Libertatea părților de a determina conținutul contractului presupune libertatea părților de a-și regla raporturile contractuale după bunul lor plac, deci de a include on conținutul contractului acele clauze pe care ele le consideră necesare. Onă și această libertate se confruntă cu anumite limite și restricții din partea legislatorului, onțelese prin „norme imperative de drept”.

Aceste restricții au cel mai mare

impact on cazul contractelor normative, adică acele acte de autonomie colectivă care prescriu conținutul unei serii de contracte ce vor fi oncheiate de către persoane private on exercițiul autonomiei individuale. De menționat că doctrina consideră dreptul contractelor ca fiind aplicabil doar parțial la așa-numitele contracte normative, considerând noțiunea on cauză ca fiind străină definiției contractului dată de lege. Este cazul contractului de muncă, de exemplu, care on totalitatea sa este supus condițiilor stipulate de convențiile colective și de legislația on domeniu. Libertatea de a determina conținutul contractului este on acest caz restricționată părților de către legislator, normele imperative conținând clauze destinate a fi incluse on conținutul contractului on mod obligatoriu și contrar voinței libere a părților contractante. On acest sens, on Franța, spre exemplu, on domeniul protecției consumatorilor se prevede posibilitatea de a fi interzise, limitate

sau reglementate astfel de clauze, cum sunt cele referitoare la caracterul determinant al prețurilor.⁸ Un alt exemplu cu referire la dreptul german, deși mai rar ontblnit, este intervenția autorităților publice ontr-un contract concret. Astfel, clauzele privind garanția monetară constituie, on sensul art.3 al legii valutare, subiectul autorizării de către Banca Federală și băncile centrale ale regiunilor Lănder.

On cazul executării contractului poate fi menționată, de asemenea, teoria impreviziunii, care permite modificarea consecințelor contractului atunci cînd condițiile economice, imprevizibile la momentul formării, fac prea oneroasă obligația uneia din părți. Această teorie a fost apreciată pozitiv de către legislatorul din Franța, deși „tribunalele judiciare, din respect pentru cuvntul dat, au negat-o ontotdeauna.”⁹

On consecință, se poate afirma cu certitudine că, deși libertatea contractuală se confruntă cu numeroase restricții on cele mai diverse domenii, ea continuă

să-și păstreze importanța și rolul de „principiu” on cadrul formării și derulării contractelor. De subliniat că unele restricții ale libertății contractuale, spre exemplu, cele din domeniul relațiilor de muncă, nu pot fi on genere considerate drept adevărate restricții, deoarece dreptul muncii poate fi cu greu oncadrat on dreptul contractual: Ca urmare, on cazul on care acestea sunt oncadrate totuși on comerțul juridic, ele urmează a fi cu strictețe monitorizate.

On orice caz, legislatorul nu trebuie să considere decît cu titlu de excepție restricțiile pe care le impune libertății individului, legea urmînd să intervină pentru protejarea celui mai slab on fața celui mai puternic și nu pentru protecția unor interese sau categorii de cetățeni mai numeroase sau mai influente, deoarece dreptul , fiind tributarul necesităților sociale, trebuie să evite scopurile politice și cele electorale.

BIBLIOGRAFIE

1.Codul Civil al Republicii Moldova. Chișinău, 2003.

- 2.Code Civil Francais.
- 3.Codice Civile Italiano.
- 4.Codul Civil Român. București, 2000.
- 5.Legea României nr.78-23 din 10.01.1978 „Privind protecția și informarea consumatorilor de produse și servicii.”
- 6.Henri et Leon Mazeaud.Jean Mazeaud. Lecons de droit civil. Paris, 1969.
- 7.Codice Civile Ippertestuale, UTET, Torino.2000.
- 8.Guido Alpha, Rosella Delfino. Il contratto nel common law inglese. Cedam, Padova, 1997.
- 9.Philippe Malaurie. L'ordre public et le contrat. Tome I., Reims, 1953.
- 10.H.Jurgen Sonnenberger. La conclusione del contratto secondo il diritto tedesco. Cedam,Padova, 1991.

¹ H.Jurgen Sonnenberger. La conclusione del contratto secondo il diritto tedesco. Cedam,Padova, 1991, p.

² Părțile pot determina liber conținutul contractului în limitele impuse de lege și de normele corporative.

³ A se vedea în acest sens Codul Civil Român, art.5; Code Civil Francais, art.6; BGB, par.138,242.

⁴ De ex. art.2249 al Codului Civil Italian configurează tipurile și categoriile contractelor de societate; Legea 3.5.1992, Nr.203 în materie de contracte agrare exclude utilizabilitatea diferitelor tipuri de contracte de închiriere a fondurilor

CENTRUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ – O NOUĂ SUBDIVIZIUNE A ACADEMIEI DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

Elena COȘCODAN,
șef secție cooperare internațională,
Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

Actually, the Republic of Moldova is consolidating more strongly its independence and suzerainty as it goes through political and economic reforms by asserting its South-East European identity and making its option for European Union Integration. In order to accomplish the National Program of European Integration a substantial contribution is made by the Academy of Public Administration, which develops a huge activity regarding relation establishment with similar institutions from abroad, international organizations and foundations especially those from the European Union. A concrete taken step was the establishment of Center of European Integration within the Academy of Public Administration, which activates as an interdepartmental public Center that organizes the supplementary activities in order to study and to know more about the European integration phenomena and strategy.

Activitatea internațională și imaginea actuală a Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova sunt determinate de promovarea consecventă a misiunii și a obiectivelor instituției stipulate în Statutul Academiei aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova № 1379-III din 18 iulie 2003, regulamentele și actele normative în vigoare, acestea fiind în strânsă legătură cu concepția politicii externe și cu obiectivele strategice ale Republicii Moldova ce rezidă din obiective prioritare:

- integrarea europeană a Republicii Moldova;

- promovarea unei imagini politice și economice favorabile a Republicii Moldova pe plan extern, în scopul atragerii investițiilor de capital, creării unei economii competitive;

- asigurarea politico-diplomatică a promovării potențialului de export al Republicii Moldova.

Integrarea europeană este un obiectiv strategic prioritar pentru politica externă a Republicii Moldova, la procesul de cooperare internațională aducându-și aportul și Academia de Administrare Publică.

În condițiile în care noua ordine mondială se configurează în jurul

marilor centre de putere, este evident că Republica Moldova nu poate rămâne în afara lor, devenind vitală necesitatea orientării și integrării sale într-unul din aceste centre pentru a-și asigura perspectivele de dezvoltare și securitate națională. În acest context, centrul spre care trebuie să tindă Republica Moldova îl constituie Uniunea Europeană, a cărei pondere politică și economică în comparație cu cea a altor organizații regionale nu se pune la îndoială. În acest context Republica Moldova promovează ideea Europei Unite, a unei Europe comune fără linii de divizare.

La ora actuală relațiile RM cu UE și statele ei membre sunt reglementate de Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC) semnat la 28 noiembrie 1994 și intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Însă la 11 martie 2003 UE a propus spre aprobare o concepție de dezvoltare a relațiilor UE largite cu toți vecinii săi, inclusiv cu Republica Moldova. În 2007 Republica Moldova va deveni țară-vecină a Uniunii Europene odată cu accesarea României în această structură europeană. La 22 februarie, 2005, la Bruxelles, a fost semnat Planul de Acțiuni Uniunea Europeană și Republica Moldova. Președintele Republicii Moldova Vladimir Voronin, în cadrul unei întrevederi cu reprezentanței acestei instituții, a menționat că integrarea europeană constituie prioritatea absolută a politicii interne și externe a țării, numind printre pașii întreprinși în acest scop crearea Departamentului integrare europeană și decizia de a deschide o reprezentanță a Republicii Moldova pe lângă UE.

Președintele Parlamentului Repub-

licii Moldova Eugenia Ostapciuc, în alocuțiunea sa la deschiderea sesiunii de toamnă-iarnă 2004 a Parlamentului RM, a evidențiat obiectivul activității externe a Parlamentului - integrarea în UE drept o strategie națională prioritară în toate domeniile. "Acest proces, a menționat dna Eugenia Ostapciuc, necesită un volum mare de muncă, atât în vederea modernizării juridice a statutului, armonizării legislației, precum și a perfecționării economiei, îmbunătățirii condițiilor de trai ale populației, ridicării standardelor ce țin de stabilitatea în societate, comportamentul și cultura politică, de calitatea guvernării etc. Trebuie să ne dăm cu toții seama că acest volum de muncă urmează a fi înfăptuit nu numai de putere, dar de întreaga societate, de către fiecare cetățean în parte, căruia îi sunt aproape idealurile integrării în Europa reînnoită."

În conformitate cu cele menționate în fața Academiei de Administrare Publică se pune "sarcina de a elabora și a implementa standardele europene în domeniul pregătirii cadrelor pentru organele de conducere, cărora le revine sarcina de a pregăti republica noastră pentru a fi admisă și a funcționa ireproșabil în condițiile integrării. Moldova trebuie să creeze și să asigure condițiile necesare. A trecut deja suficient timp de la efectuarea reformei administrativ-teritoriale, de la constituirea conducerii raioanelor. Majoritatea absolută a președinților raioanelor a conștientizat misiunea deosebit de responsabilă ce le revine și desfășoară o activitate fructuoasă, pe când alți conducători nu sunt la fel de activi. Persoanele ajunse în fruntea

primăriilor constituie fundamentul statalității noastre. Dar cine sönť ei, cine sönť salariații primăriilor? De cele mai multe ori ei au o pregătire profesională și specială insuficientă. Datoria noastră este să-i onvătăm, să le sugerăm ce și cum trebuie să facă, căci majoritatea lor absolută au această dorință.”

Urmărind cu atenție politica externă a statului nostru, precum și declarațiile conducătorilor Republicii Moldova, Academia de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova a ontreprins pași concreți on vederea pro-movării obiectivului major și de perspectivă al politicii externe a Republicii Moldova. On acest context, este necesar de menționat faptul că on cadrul Academiei a fost creat Centrul de Integrare Europeană (CIE), la deschiderea căruia a participat onsuși Președintele țării. Acesta este un centru obștesc interdepartamental, ce organizează activități suplimentare ontru onsușirea fenomenului și strategiei de integrare europeană.

Scopul Centrului este asigurarea instruirii și perfecționării centralizate a audienților Academiei on probleme legate de procesul de integrare europeană prin organizarea și desfășurarea activităților de instruire suplimentară.

Direcțiile de activitate ale Centrului sönť:

- acumularea materialelor informative cu privire la aspectele actuale de integrare europeană;
- organizarea ontolnirilor cu reprezentanții structurilor de stat și internaționale, care aplică on practică problemele integrării europene precum și cu experți on domeniul studiilor

europene;

- elaborarea și desfășurarea seminarelor specializate atot on limba de stat, cot și on limbile străine on vederea studierii documentelor de bază ale Uniunii Europene și Consiliului European la care Republica Moldova este parte;

- organizarea și desfășurarea discuțiilor, „meselor rotunde”, conferințelor cu privire la aspectele actuale de integrare europeană.

Centrul de Integrare Europeană oși desfășoară activitatea on baza regulamentului, planurilor de lucru aprobate de rectorul Academiei. Centrul este amenajat on stil european și dispune de o bază de date ce cuprinde informații despre instituțiile Uniunii Europene, programele de lucru ale UE, documentele legislative (Constituția UE on 2 limbi, Acordul de Parteneriat și Cooperare, Planul de Acțiuni Uniunea Europeană și Republica Moldova etc.), informații cu privire la relațiile dintre UE și RM etc.

De asemenea, au fost stabilite legături de colaborare cu misiuni diplomatice acreditate on RM și cu structurile de profil din republică, unele arătöndu-se deschise față de activitatea Centrului și oferind mai multe materiale informative care au fost analizate și sistematizate. Astfel, on cadrul Centrului de Integrare Europeană fiecare doritor: student, audient, masterand, doctorand, profesor, specialist din cadrul Academiei sau din afara ei poate beneficia de informație atot on variantă electronică, cot și imprimată despre Uniunea Europeană (istoric, evoluție, mecanism de funcționare, structura organizațională etc.), despre relațiile Republicii Moldova cu Uniunea

Europeană (fișă retrospectivă, sinteze de studii, articole din mass-media etc.), totodată, ei pot participa la cursuri de perfecționare, “mese rotunde”, dezbateri, conferințe sub genericul integrării europene.

On acest context este necesar de menționat numărul vast de activități întreprinse de membrii CIE, la care au participat colaboratorii și audienții Academiei de Administrare Publică.

Pe parcursul ultimilor ani au fost stabilite și aprofundate relațiile de colaborare cu instituții de profil din România, Ucraina, Belarus, Polonia, Lituania: Institutul Național de Administrație din București; Academia Națională de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Ucraina; Academia de Administrare pe lângă Președintele Republicii Belarus; Institutul de Cercetări Social-Politice pe lângă Administrația Președintelui Republicii Belarus; Școala Națională de Administrare Publică din Polonia, Universitatea Adam Michiewicz din Poznań, Polonia; Institutul Lituanian de Administrare Publică. Cu marea majoritate a instituțiilor au fost deja oncheiate acorduri de colaborare, iar cu restul instituțiilor vor fi semnate on viitorul apropiat.

La stabilirea relațiilor de cooperare a Academiei de Administrare Publică cu instituțiile similare oși aduc aportul reprezentanții misiunilor diplomatice cu reședința permanentă la Chișinău. Astfel, la 29 septembrie 2004, Academia a fost vizitată de Excelența Sa dl Filip Teodorescu, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al României on Republica Moldova. On cadrul vizitei au fost discutate mai multe chestiuni ce țin de

perfecționarea cadrelor de conducere din Moldova on domeniul integrării europene, precum și aportul Ambasadei on vederea restabilirii relațiilor de colaborare cu Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București. Excelența Sa dl Filip Teodorescu a acceptat, de asemenea, să țină o prelegere on fața audienților și colaboratorilor Academiei on primăvara anului 2005.

La 10 noiembrie 2004, a avut loc vizita Ambasadorului Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Polonia on Republica Moldova, dl Piotr Marciniak care a fost onsoțit de domnul Igor Bugai, referent on probleme de știință al Ambasadei Polonia on Republica Moldova, precum și de domnul Krzysztof Pietkiewicz - directorul Institutului de Est al Universității Adam Michiewicz din Poznań, care a ținut on fața profesorilor, audienților și studenților Academiei o prelegere la tema “Polonia on contextul Uniunii Europene”.

On urma acestei vizite a fost oncheiat acordul de colaborare ontre instituția noastră și Universitatea Adam Michiewicz din Poznań. Ambele părți au convenit asupra următoarelor:

- să efectueze schimburi de experiență prin ținerea prelegerilor, consultațiilor și organizarea vizitelor;
- să faciliteze tinerelor cadre didactice din ambele instituții participarea la conferințe și simpozioane;
- să acorde tinerelor cadre didactice din ambele instituții posibilitatea de a efectua cercetări științifice;
- să efectueze schimburi de cadre didactice și studenți;
- să efectueze schimburi de publicații metodice și materiale științifice.

On ultimii doi ani, cu concursul

Excelenței Sale dlui Vasile Sakovici, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Belarus în Republica Moldova, Academia a stabilit relații de colaborare cu Institutul de Cercetări Social-Politice pe lângă Administrația Președintelui Republicii Belarus.

La 13–20 decembrie 2004, rectorul Academiei dna Ala Mironic împreună cu directorul Departamentului Management public, dl Nicolae Fedoreț și șeful catedrei Științe politice și sociale, dl Orest Tăroță au efectuat o vizită de documentare în Republica Belarus. Vizita a avut drept scop familiarizarea cu activitatea, programele de studii, structura instituțiilor similare din Republica Belarus, precum și semnarea Acordurilor de colaborare cu instituțiile date. Acordul cu Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Belarus presupune:

• dezvoltarea relațiilor dintre Republica Moldova și Republica Belarus în domeniul pregătirii, perfecționării și calificării cadrelor din organele administrației publice centrale și locale;

• cooperarea reciprocă în scopul perfecționării sistemelor naționale de pregătire a cadrelor de funcționari publici prin elaborarea și publicarea lucrărilor științifice, manualelor, materialelor didactice, publicațiilor metodico-științifice și materialelor analitico-informaționale;

• crearea condițiilor necesare pentru efectuarea stagerilor reciproce a profesorilor, ridicării nivelului lor științific, măiestriei pedagogice și contribuirea la realizarea schimbului în domeniul pregătirii doctoranzilor, audienților și

studenților;

• elaborarea în comun a programelor de cercetări științifice în domeniul teoriei și practicii administrării publice;

• efectuarea schimbului de planuri de învățământ și de materiale metodico-didactice, folosirea în comun a rezultatelor cercetărilor științifice, literaturii științifice și pedagogice;

• organizarea conferințelor științifice, a simpozioanelor și diverselor întruniri;

• contribuirea la dezvoltarea mijloacelor de comunicare electronică și a tehnologiilor computerizate în procesul de studii.

Acordul cu Institutul de Cercetări Social-Politice pe lângă Administrația Președintelui Republicii Belarus stipulează următoarele activități:

• elaborarea și coordonarea în comun a proiectelor de cercetare științifică;

• schimb de publicații editoriale și publicații rezultate în urma cercetărilor colaboratorilor Institutului și Academiei;

• schimb de materiale informaționale, cărți, articole din presa periodică pe problemele din sfera de cercetare științifică a Institutului și Academiei;

• organizarea forumurilor științifice comune: simpozioane, conferințe, seminare;

• schimb de specialiști în baza unei înțelegeri mutuale cu referire la deplasări sau stagii conform planului elaborat și coordonat de ambele Părți;

• atragerea în cercul de colaborare a experților și specialiștilor din alte instituții științifice și organizații cu

scopul consolidării dialogului științific mutual.

La moment, on proces de elaborare se află acordurile de cooperare cu Institutul Național de Administrație din România, Școala Națională de Administrare Publică din Polonia, Institutul Național de Administrare Publică din Lituania.

O altă vizită importantă la Academia de Administrare Publică a fost ontreprinsă de Ambasadorul Extraordinar al S.U.A., Excelența Sa HEATHER M. HODGES la 5 noiembrie 2004, care a avut drept scop ontolnirea cu rectoratul, profesorii și audienții instituției, unde au fost puse on discuție mai multe chestiuni ce țin de relațiile moldo-americe. Academia conlucrează, de asemenea, cu reprezentanții Programului Fulbright pe longă Ambasada SUA. Astfel, on cadrul săptămonii limbilor, la 9 februarie 2005, on Centrul de Integrare Europeană a fost desfășurată o prelegere cu participarea activă a colectivului profesoral didactic și audienții Academiei, cunoscători de limbă engleză, invitați fiind dna Melinda G. Hickman și doctorul Michael H. McBride, bursieri ai Programului Fulbright care oși desfășoară activitatea didactică on cadrul instituțiilor superioare de onvățământ din Republica Moldova.

O importanță deosebită prezintă cooperarea Academiei cu Agenția Interguvernamentală a Francofoniei (AIF) și Antena Agenției Universitare a Francofoniei (AUF). Pe parcursul lunilor noiembrie, 2004 – ianuarie, 2005 domnul Eric Normand Thibeould, reprezentantul AIF a ontreprins o serie de vizite la Academie. On cadrul primei

ontrevederi cu rectoratul Academiei a fost discutată posibilitatea ontreținerii unei relații fructuoase cu Agenția. La propunerea conducerii au fost organizate lecții – seminare cu tematica: “Rolul Franței și limbii franceze on cadrul Uniunii Europene” pentru audienții Academiei cunoscători de limba franceză, seminarele desfășurându-se on cadrul Centrului de Integrare Europeană.

La 8 februarie anul curent, on cadrul programului Săptămăna Limbilor, consacrată promovării valorilor și tezaurului lingvistic european, la Academia de Administrare Publică a fost on vizită dl Neil Martin, viceșef al Misiunii Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, care s-a ontolnit atât cu administrația Academiei, cot și cu studenții, audienții instituției noastre. Lecția ținută on fața studenților, audienților și corpului profesoral didactic - vorbitori de limba engleză, a avut ca temă “Locul și rolul Marii Britanii și limbii engleze on contextul procesului de integrare europeană”. Discursul dlui Neil Martin a interesat participanții și a fost urmat de o serie de ontrebări on limba engleză. Lecția s-a desfășurat on cadrul Centrului de Integrare Europeană, fiind organizată de specialiștii Secției cooperare internațională și Catedra comunicare și limbi moderne.

Membrii Centrului sunt bine informați despre activitățile ontreprinse on domeniul integrării europene on cadrul Republicii Moldova, participand activ la seminarele tematice desfășurate atot on țară, cot și peste hotarele ei. On acest context este necesar de menționat faptul că Cristina Pantea,

specialist principal Secția cooperare internațională, membrul CIE, on toamna anului trecut, a efectuat o vizită de studiu on Polonia, on cadrul căreia, ompreună cu alți 11 cetățeni moldoveni, a participat la programul “Rețeaua Europeană”. Acest program a oferit participanților posibilitatea de a face cunoștință cu experiența Poloniei on procesul său de integrare europeană, precum și de a cunoaște mai detaliat structura instituțiilor, procesele de luare a deciziilor, politicile Uniunii Europene oferite on cadrul proiectului “Rețeaua Europeană”, organizat de Comitetul Helsenki.

O altă activitate ontreprinsă on vederea perfecționării colaboratorilor CIE este participarea dnei Tatiana Mlecico, coordonator responsabil al Centrului, și domnișoarei Cristina Pantea la conferința internațională “2005 – Anul European al Cetățeniei prin Educație”, care a avut loc on decembrie 2004, la Chișinău.

On primăvara anului curent urmează să se desfășoare un șir de seminare, lecții, stagieri on domeniul integrării europene, cu participarea specialiștilor, corpului profesoral didactic, audienților Academiei, organizate cu sprijinul Institutului Lituanian de Administrare

Publică și Ambasadei Poloniei.

On concluzie aş dori să relievez că actualmente, Republica Moldova oși consolidează tot mai sigur independența și suveranitatea pe măsură ce progresează pe calea reformelor politice și economice, afirmondu-se identitatea sud-est europeană și optondu pentru aderarea sa la Uniunea Europeană. La realizarea Programului național de integrare europeană un aport substanțial ol aduce și Academia de Administrare Publică. Pe parcursul ultimului an de studii Academia a desfășurat o activitate amplă privind stabilirea relațiilor bilaterale cu instituțiile similare din străinătate, cu organizațiile și fondurile internaționale, on special, din cadrul Uniunii Europene. Activitatea Centrului de Integrare Europeană a fost ondreptată, on special, spre aprofundarea și valorificarea relațiilor existente, trasarea noilor direcții de activitate, orientate spre stabilirea și realizarea unor contacte cu diverse organizații și structuri internaționale, inclusiv cele cu reședința la Chișinău on domeniul integrării europene.

Din punct de vedere strategic, consolidarea relațiilor internaționale este un instrument important on atingerea obiectivelor de bază ale Academiei.

Considerăm oportună extinderea on viitorul apropiat a relațiilor de colaborare cu diverse organizații și instituții internaționale, similare Academiei. Printre priorități ar fi de menționat crearea unei rețele transnaționale de cooperare pentru studierea standardelor europene de instruire, care poate fi realizată prin:

- analiza posibilităților de schimb informațional (studenți – profesori);
- definirea inițiativelor paneuropene;
- elaborarea și adoptarea proiectelor comune de colaborare cu instituțiile similare din cadrul UE.

Un alt punct de reper este individualizarea oportunității europene pentru dezvoltarea inițiativelor integrate de instruire on colaborare cu instituțiile similare ale statelor membre ale UE, on special, realizarea seminarelor cu următoarele teme:

- cunoștințe generale despre UE;
- instituțiile și politicile UE;
- experiența statelor europene în procesul de integrare în UE;
- programele educaționale ale UE;
- politica regională și fondurile structurale ale UE;
- aspectele juridice ale UE;
- managementul programelor de finanțare ale UE;
- impactul UE asupra administrației publice etc.

Consider că membrii Centrului de Integrare Europeană și în viitor vor contribui cu competență la realizarea obiectivelor principale ale Academiei: modernizarea și diversificarea metodelor de instruire a cadrelor, căutarea permanentă a căilor de sporire a eficienței instruirii și pregătirii unor specialiști de o înaltă calificare în conformitate cu standardele europene, crearea unei imagini favorabile a

LIBERTATEA ACCESULUI LA INFORMAȚIE ȘI STAREA CONFIDENȚIALITĂȚII ON REPUBLICA MOLDOVA

Eugenia CEBOTARU,
lector superior, Catedra tehnologii și sisteme informaționale,
Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

An obstacle to freedom of information in the Republic of Moldova is non-recognition of the legislation in the field and the incorrectness of its functioning.

On one hand very few citizens know about this legislation, and even fewer know its provisions and only some of people referred to it, on the other hand, the public servants say they don't have resources in order to satisfy efficiently the demands on information in conditions of law.

It's quite obvious, that in the conditions of law, everybody has the right to search, to get and to make known the official information, but there are a lot of cases where the access to information is hampered.

In conclusion, we can mention that the nowadays legislation in the Republic of Moldova concerning the access to information and the protection of the private information needs a perfection. Besides this some measures are necessary, which would make these laws to work for citizens.

Un mare obstacol al libertății de informare on Republica Moldova este necunoașterea legislației on domeniu și incorectitudinea funcționării ei.

Pe de o parte, prea puțini cetățeni cunosc despre existența legilor on domeniu, onșă și mai puțini cunosc prevederile lor și doar unități au făcut referințe sau au apelat la ele, pe de altă parte, funcționarii publici afirmă că nu au resurse pentru a satisface operativ și eficient, on condițiile legii, solicitările de prezentare a informațiilor.

Este evident că oricine, on condițiile legii, are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscută informația oficială, dar există un șir de cazuri on care accesul la informație este ongrădit.

On articolul 34 al Constituției Republicii Moldova se prevede dreptul cetățenilor de acces la informații și obligația puterii de a oferi această informație.

Legea privind accesul la informație adoptată on mai 2000 apreciată de către Consiliul European drept

corespunzătoare standardelor internaționale a fost discutată atot la nivel național, cot și internațional.

Prezenta lege reglementează raporturile dintre furnizorul de informații și persoana fizică și/sau juridică on procesul de asigurare și realizare a dreptului constituțional de acces la informație; principiile, condițiile, căile și modul de realizare a accesului la informațiile oficiale, aflate on posesia furnizorilor de informații; aspectele accesibilității informației cu caracter personal și protecției acesteia on cadrul soluționării problemei accesului; drepturile solicitanților informației, inclusiv a informației cu caracter personal; obligațiile furnizorilor de informații on procesul asigurării accesului la informațiile oficiale; modalitatea apărării dreptului de acces la informație.

Articolul 10 stipulează că solicitantul informației este absolvit de obligația de ași justifica “interesul pentru informația solicitată”.

Conform articolului 11 furnizorul de informații este obligat să asigure informarea activă, corectă și la timp a cetățenilor asupra chestiunilor de interes public și asupra problemelor de interes personal și vor publica cel puțin o dată pe an ondumări ce vor conține liste ale dispozițiilor, hotărârilor, altor documente oficiale, emise de instituția respectivă.

On articolele 21-23 se menționează că refuzul de a furniza o informație va conține on mod obligatoriu trimiterea la actul normativ, pe care se bazează refuzul, precum și procedura de recurs a refuzului. Refuzul poate fi atacat on organul ierarhic superior, iar on cazul on

care solicitantul consideră că i s-a lezat dreptul la informație, și on judecată.

Legea cu privire la secretul de stat, adoptată on mai anul 1994 stabilește baza restricțiilor de acces la informații.

On articolul 2 al acestei Legi secretul de stat este definit după cum urmează: “...se protejează de către stat on domeniul militar, politicii externe, contrainformării și anchetării operative și difuzarea, divulgarea, pierderea, obținerea nelegitimă sau nimicirea căreia poate prezenta pericol securității Republicii Moldova”. Această definiție se tratează prea extensiv. Problema se acutizează de spectrul larg al organelor de stat, omputernicite să clasifice informația ca secretă: Parlament, Președinte, Guvern, organele de stat și administrative locale, organele legislative, conform articolului 4. On să articolul 28 acordă omputernicirile de control și supravegherea comisiei permanente a Parlamentului. Anume acestei comisii organele administrative sont obligate să prezinte datele necesare. Se pare că cele mai protejate de lege sont secretele comerciale, care sont stipulate și on art.34.4 al Codului penal.

On Declarația Drepturilor Omului (1948) se promovează protecția confidențialității personale, teritoriale și a comunicațiilor. On articolul 12 al acestei Declarații se spune: “Nimeni nu poate fi supus amestecului neontemeiat on viața personală și familială, atentatelor arbitrar la inviolabilitatea locuinței sale, secretele corespondenței sale, onoarea și reputația sa.”

Aproape toate țările lumii recunosc on constituțiile sale dreptul la confidențialitate. După cum rezultă din sondaje, actualmente, oamenii sont

dominați de frică de violarea informației private mai mult decot oricond. Grupuri de cetățeni din diferite țări oși exprimă ongrijorarea on legătură cu pătrunderea on viața lor personală și aceasta impune tot mai multe țări să adopte legi orientate on mod special la protecția intimității și confidențialității. Organizații de apărare a drepturilor menționează, că tehnologiile noi adesea sunt exportate on țările on curs de dezvoltare, care nu au o legislație capabilă să apere cetățenii. Tehnologiile moderne de urmărire creează anumite obstacole on calea dezvoltării comerțului electronic.

Posibilitatea utilizării calculatoarelor performante on scopuri de urmărire și control au condus la necesitatea adoptării unor reguli speciale on ceea ce privește reglementarea colectării și prelucrării datelor personale.

Directivele au amplificat coteva principii de protecție a datelor și anume, dreptul de a cunoaște sursa datelor, dreptul de a corecta datele incorecte, dreptul de a apela pentru ajutor on cazul utilizării ilegale a datelor, precum și dreptul de a interzice folosirea datelor on anumite circumstanțe. De exemplu, cetățenii au dreptul, fără a invoca motivul, să interzică folosirea informației despre sine on scopuri de marketing. Directiva despre protecția datelor conține norme riguroase de protecție a datelor personale sensibile, care se referă, spre exemplu, la sănătate sau finanțe. On viitor, utilizarea acestei informații de către stat sau on scopuri comerciale va necesita, de regulă, o permisiune clară din partea cetățenilor.

Protecția datelor poate fi realizată teoretic prin metode de autoreglare.

Astfel, companiile comerciale oși stabilesc propriile reguli. Onsă observațiile demonstrează că această practică nu-și atinge scopul, deoarece regulile stabilite nu se execută.

On ultimii ani suntem martori ai ascensiunii vertiginoase a tehnologiilor, care pot găsi aplicații on activitatea comercială. On acest context, protecția confidențialității beneficiază interesele cetățenilor. Utilizatorii Internet au acces la o serie de programe și sisteme, care oferă diverse niveluri de protecție a confidențialității și a comunicațiilor. Aspectele ce țin de securitatea și fiabilitatea acestor sisteme rămon discutabile.

Unele tehnologii prezintă un pericol din punct de vedere al asigurării confidențialității. Multe din ele sunt implementate și utilizate on lipsa oricăror restricții legislative.

Cardurile personale sau dosarele ontr-o măsură sau alta există on toate țările lumii. Tipurile de carduri, destinația lor, precum și volumul de informație sunt diferite. On majoritatea țărilor sunt utilizate carduri oficiale obligatorii, care sunt perfectate pentru toți cetățenii ontr-un format unic național și care sunt utilizate on diverse scopuri. Onsă o serie de țări dezvoltate nu au un astfel de sistem de carduri.

On ultimii ani, cardurile mai mult sunt un atribut al sistemului național de onregistrare, care, la rondul său, constituie baza administrării de stat. On astfel de sisteme cardul servește doar ca un element vizibil al sistemului cu mult mai complicat. Odată cu inventarea benzilor magnetice și aplicarea tehnologiei microprocesoarelor, cardurile au devenit un mijloc de acces la serviciile de stat

și mijloc de identificare a persoanei. On unele țări „sistemele de carduri” s-au modificat substanțial on legătură cu introducerea normelor constituționale de protecție a confidențialității.

Practic, on toate țările există posibilitatea controlului asupra comunicațiilor – telefon, telex, telefaxuri, Internet. On majoritatea cazurilor acest control se exercită din inițiativa și cu participarea organelor de drept. Accesul nesancționat la comunicații are loc on majoritatea țărilor, iar volumul informației obținute on așa mod atinge dimensiuni enorme.

On ultimul timp, Internetul a devenit un mijloc important de comunicații și cercetări. Deoarece rețelele de calculatoare sunt un fenomen relativ nou, oncă nu sunt elaborate reglementări legislative, similare celor ce se aplică on telefonie. On toată lumea organele de drept și serviciile de securitate națională lucrează intens asupra elaborării sistemelor de interceptare și analiză a poștei electronice și a altei informații ce se transmite prin Internet.

Onregistrarea informației despre persoanele private de către poliție și organele judiciare, precum și on procesul sondajelor, are tradiții mai vechi. Onsă, on ultimul timp, dezvoltarea tehnologiilor computerizate a atins astfel de onălțimi, oncot a devenit posibilă stocarea a tot mai multă informație cu caracter privat on bazele de date ale statului și ale instituțiilor particulare. On majoritatea cazurilor utilizarea acestei informații nu e supusă controlului din partea persoanelor private, chiar și on cazul cond datele respective au fost oferite benevol de ei onșiși. On acest context, devine reală posibilitatea

de amestec on viața privată. Trebuie de menționat că utilizarea informației personale on scopuri ce diferă de cel stabilit inițial la colectarea lor oi poate cauza persoanei daune imense. Dacă ne referim la situația confidențialității on Moldova, atunci vom analiza din punct de vedere al accesului la informație și garanția confidențialității informației private.

On articolul 1 al Legii privind accesul la informație este stabilit obiectul de reglementare al acestei legi. On sec.1, p.1 este specificat că prezenta lege reglementează „raporturile dintre furnizorul de informații și persoana fizică și/ sau juridică on procesul de asigurare și realizare a dreptului constituțional de acces la informație”.

Totodată on sec. 2, art.1 se menționează că “nu constituie obiect al prezentei Legi raporturile care au legătură tangențială cu raporturile enumerate on alineatul (1) al prezentului articol și se referă la: a) colectarea, prelucrarea, depozitarea și garantarea integrității informațiilor; c) accesul autorităților publice, instituțiilor publice, persoanelor fizice și/sau juridice, abilitate cu gestionarea unor servicii publice, la informațiile aflate on posesia altor asemenea autorități publice, instituții publice, persoane fizice și/sau juridice;”

Prin urmare, rămon on afara reglementării legale schimbul de date (inclusiv ale celor ce conțin informații confidențiale despre cetățeni) ontre organele administrației publice.

On sec. 1 a art.8 se definește informația cu caracter privat: “Informația cu caracter personal constituie datele ce se referă la o persoană privată identificată

sau identificabilă, a cărei dezvăluire ar constitui o violare a intimității persoanei, face parte din categoria informației confidențiale despre persoane”. On sensul prezentei legi, nu constituie informație confidențială datele ce țin exclusiv de identificarea persoanelor (date ce se conțin on buletinele de identitate). Prin urmare, oricine e ondreptătit să solicite datele din buletinul unei persoane și ele oi vor fi oferite, deoarece această informație nu este confidențială.

On sec.2 e indicat că “furnizorii de informații, posesori de informație cu caracter personal, sont obligați să protejeze confidențialitatea vieții private a persoanei.”

Care onsă sunt garanțiile că această informație este cu adevărat protejată?

On sec. 5 e stabilit că: “Oricărei persoane i se va asigura accesul la informațiile cu caracter personal despre sine” și că oricine e on drept “d) să afle cine și on ce scop a utilizat, utilizează sau intenționează să utilizeze aceste informații;”

On acest sens, on Legea privind accesul la informație sec.8 prevede: “on cazul on care persoana la care se referă informațiile cu caracter personal nu consimte divulgarea lor, accesul la aceste informații poate fi permis doar prin hotărœrea instanței de judecată, care a stabilit că divulgarea va fi on interesul public, adică se va referi la ocrotirea sănătății populației, la securitatea publică, la protecția mediului onconjurător.”

On art. 12 “Solicitarea accesului la informațiile oficiale” sont indicate criteriile on baza cărora se pot obține informațiile oficiale

(1) Informațiile oficiale vor fi puse la dispoziția solicitanților on baza unei cereri scrise sau verbale.

(2) Cererea scrisă va conține: c) date de identificare ale solicitantului.

(3) Cu excepția cazurilor solicitării informațiilor cu caracter personal, solicitantul poate să nu indice on cerere datele sale de identificare.

Deci, la solicitarea informației cu caracter privat trebuie să fie prezentate datele de identificare a persoanei, care a solicitat aceste informații.

On articolul 15 “Examinarea cererilor privind accesul la informație” se afirmă că:

“(4) On cadrul satisfacerii cererii privind accesul la informație, furnizorii vor lua toate măsurile necesare pentru nedivulgarea informațiilor cu acces limitat, pentru protecția integrității informațiilor și excluderea accesului nesancționat la ele.”

Care sont onsă on realitate aceste “măsuri necesare pentru nedivulgarea informațiilor cu acces limitat?”

On ultimii zece (sau mai mulți) ani on baza dezvoltării tehnologiilor informaționale tot mai multe țări aplică metode de colectare și prelucrare automatizată a datelor on procesul de documentare a populației și onregistrare a actelor stării civile. Prin Hotărœrea Guvernului din 18 martie 2002 on Moldova a fost aprobată Concepția sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al populației”. Prin această Hotărœre se stabilește că “Registrul de stat al populației reprezintă unica sursă de date personale pentru toate sistemele informaționale ale autorităților administrației publice care utilizează informațiile despre persoanele

fizice.

Organizarea constituirii și utilizării Registrului de stat al populației, precum și acordarea unui număr de identificare de stat pentru fiecare persoană fizică de pe teritoriul țării sunt atribuțiile Departamentului Tehnologii Informaționale al Republicii Moldova.”

On această Concepție se definește că “Registrul de stat al populației” (R.S.P.) este sistemul unic integrat de evidență automatizată a cetățenilor Republicii Moldova, cetățenilor străini și apatrizilor, care domiciliază permanent sau temporar pe teritoriul Republicii Moldova...”

On lista principiilor de bază ale stabilirii R.S.P. sunt proclamate și următoarele (sec.1, p.4):

- principiul legitimității, care prevede realizarea și exploatarea R.S.P. on conformitate cu legislația națională on vigoare;

- principiul respectării drepturilor omului prevede exploatarea sistemului on strictă corespundere cu actele normative naționale, on limitele tratatelor și convențiilor internaționale cu privire la drepturile omului, la care Republica Moldova este parte;

Este declarată, de asemenea, protecția informației confidențiale, dar nu e specificat mecanismul realizării ei.

On scopul creării unui sistem de omputerniciri și responsabilități on limitele spațiului informațional al Republicii Moldova, neadmiterii pierderii de către stat a dreptului de control asupra resurselor informaționale, este necesară soluționarea următoarelor sarcini: adoptarea unei legi cu privire la datele personale și a unei hotărâri

guvernamentale privind organizarea administrării procesului de constituire și utilizare a resurselor informaționale de stat.”

Deci crearea și funcționarea eficientă a R.S.P. necesită adoptarea acestor acte legislative. Cum putem atunci aprecia starea actuală de funcționare a R.S.P.? Drept una ineficientă, care, totuși, funcționează?

On capitolul IV, p.13 este indicat că „Deținătorul Registrului de stat al populației și Proprietarul resurselor informaționale de stat despre populație este Departamentul Tehnologii Informaționale.”

Este clar, de ce D.T.I. e “deținător”, dar de ce e și “proprietar”? Oare acestea nu sunt resurse de stat ale căror proprietar trebuie să fie statul?

On art.36 al capitolului VI se indică: “Sistemele informaționale automatizate componente ale platformei informaționale a registrului populației se caracterizează on felul următor:

Registrul onvățământului trebuie să efectueze monitorizarea procesului de căpătare a studiilor de către persoana fizică concretă. Evidența oncepe cu instituțiile preșcolare și continuă pe toată perioada vieții, inclusiv studiile on școală, gimnaziu, liceu și instituțiile de onvățământ superior, obținerea gradelor științifice și perfecționarea profesională.

Totodată, este necesar să se asigure colectarea și actualizarea unui volum maxim posibil de informații, inclusiv datele cu privire la onmatricularea și absolvirea instituției de onvățământ, nivelul de instruire, documentele eliberate, specializarea obținută etc.

Registrul sănătății (analogic cu

registru onvățămontului) va asigura monitorizarea stării de sănătate a persoanei fizice și evidența actelor cu caracter medical eliberate.

Cu alte cuvinte, on registru va fi

introdus practic fiecare pas făcut de o persoană - de la momentul nașterii ca onceput de relații cu statul ponă la finalizarea acestor relații după deces sau plecarea din țară.

On același articol se menționează că „Deținătorii registrelor menționate sont autoritățile administrației publice, desemnate prin hotărorile guvernamentale corespunzătoare.

Utilizarea identificatorului unic al persoanei fizice (IDNP) on toate registrele menționate și prezentarea uniformă a datelor personale oferă posibilitatea de a obține, on caz de necesitate, datele integrate referitoare la orice persoană fizică sau datele statistice generalizate on orice profil al informației de importanță socială. Totodată, existența unor baze de date separate asigură protecția informațiilor contra accesului nesancționat și garantează respectarea drepturilor omului.

Desigur, utilizarea IDNP oferă posibilitatea de a obține, on caz de necesitate, datele integrate. Dar existența unor baze de date separate nu asigură protecția informațiilor contra accesului nesancționat și nu garantează respectarea drepturilor omului.

PERFECTIONAREA FUNCTIONARILOR PUBLICI: STUDIU COMPARAT

Aurelia ȚEPORDEI,
doctorandă, Academia de Administrare Publică
pe longă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

By this study I proposed to emphasise some specific features of the training structure of public administration civil servants from the European Union countries with the purpose of pointing out their advantages and disadvantages in order to propose the solutions of organisation and developing the professional training of the civil servants from the Republic of Moldova.

Recently, the most representative countries have created the training systems for the personnel who activate in the public administration sphere. Their study and analyse pointed out a huge diversity of professional training systems, but, at the same time, many common problems. Evidently, these systems differ from one country to another, which creation is influenced by the specific historical, social, economical, cultural and political conditions of each country. There are also the specific features of professional training system: juridical frame, purpose, objectives, the component parts of training system, and the finance of training process.

Prin prezentul studiu ne propunem să identificăm unele particularități ale sistemelor de perfecționare a funcționarilor din administrația publică din unele țări ale Uniunii Europene și aflate on curs de aderare cu scopul de a evidenția avantajele și dezavantajele lor on vederea propunerii unor soluții de organizare și desfășurare a perfecționării profesionale a funcționarilor publici on Republica Moldova.

Cele mai reprezentative țări europene au creat, on ultimul timp, sisteme de perfecționare pentru personalul

angajat on administrația publică. Studiarea și analiza lor a scos on evidență o mare diversitate a sistemelor de perfecționare profesională, dar, on același timp, multe tangențe și probleme comune. Evident, aceste sisteme diferă de la o țară la alta, onființarea lor fiind influențată de condițiile istorice, sociale, economice, culturale și politice specifice fiecărei țări. La acestea se mai adaugă și anumiți factori specifici sistemului de perfecționare profesională: cadrul juridic, scopul, obiectivele, componentele sistemului de perfecționare, finanțarea

procesului de perfecționare.

Evidențiind și conștientizând necesitatea de a îmbunătăți calitatea administrației publice, profesionalismul funcționarilor angajați în serviciul public, precum și prestigiul instituțiilor publice, marea majoritate a țărilor din Europa au reglementat juridic organizarea și funcționarea sistemului de perfecționare profesională a funcționarilor publici. Astfel, instruirea și perfecționarea funcționarilor publici este recunoscută ca un drept și o obligație și este reglementată în Constituție, Codul muncii, statutul funcționarului public, alte acte legislative și normative referitor la formarea funcționarilor publici.

În Republica Cehă, în Lituania reglementări generale privind funcția publică conțin Constituția și Codul muncii.

Dreptul la perfecționare și, în același timp, o obligație este recunoscut ca un drept la formare permanentă în Letonia, acesta fiind stipulat în Legea funcției publice.

În Germania și Italia există formule de negocieri colective stabilite de comun acord între reprezentanții aleși și funcționarii publici. Totuși aceste acorduri sunt recunoscute prin actele normative.

În Franța și Spania, cadrul juridic face o referire explicită la perfecționarea atât a funcționarilor din administrația publică centrală, cât și a celor din administrația publică locală, astfel recunoscând prin legislație că perfecționarea este un drept personal al angajaților și o datorie corelativă a angajatorilor. Fiecare funcționar beneficiază anual de 5-6 zile de instru-

ire. Condițiile și conținutul formării sunt stabilite în acorduri anuale dintre guvern și sindicate.

Obiectivele perfecționării profesionale a personalului angajat în administrația publică din țările Uniunii Europene pornesc de la necesitatea modernizării administrației publice și, în mare parte, constau în îmbunătățirea competențelor și calificăției profesionale ale funcționarilor publici menite să conducă la creșterea eficienței serviciului public, precum și a eficacității performanțelor administrației publice. Perfecționarea profesională a funcționarilor publici este organizată și desfășurată în țările europene de instituții și organizații publice sau private, abilitate cu dreptul de a presta servicii de instruire pentru funcționarii din administrația publică.

În Germania, există un sistem centralizat de perfecționare a personalului. Rolul principal în organizarea și desfășurarea perfecționării generale centralizate îi revine Academiei de Administrare Publică. La nivel local există structuri de instruire: asociații locale și instituții sau centre de perfecționare.

Componentele sistemului de perfecționare din Grecia sunt în relații de colaborare. Institutul pentru formarea continuă asigură instruirea continuă a funcționarilor publici și, în același timp, organizează cursuri pentru noii angajați în serviciul public. Funcționarii din administrația publică locală își perfecționează calificarea în cadrul unui Departament, subdiviziune a Centrului Național pentru Administrația Publică.

În Italia, Guvernul, în comun cu alți parteneri publici, a creat în anul 1965

Școala pentru perfecționarea cadrelor, care prestează servicii de consultanță, precum și cursuri specializate pentru funcționarii din administrația publică centrală și locală. Seminare de instruire de la trei la șase luni sunt organizate de către Școala Superioară de Administrație Publică, precum și de alte universități, organizații private.

On Republica Cehă, instruirea continuă este desfășurată on cadrul instituțiilor de pregătire care au fost onființate on cadrul ministerelor, avond drept scop formarea personalului pentru serviciul public și sunt conduse de către serviciul personal. Activitatea lor este finanțată, on mare parte, de la bugetul de stat, dar se organizează și activități cu caracter de instruire contra plată. On anul 1994 a fost creat Fondul Național de Instruire, dar care nu asigură pregătirea personalului pentru administrația publică.

Funcționarii publici din Ungaria participă la cursuri de perfecționare organizate de către Institutul Ungar de Administrație Publică, Școala de Administrație Publică, precum și alte instituții superioare de instruire. Cursurile de scurtă durată sunt axate pe o problemă specifică și sunt organizate on scopul actualizării cunoștințelor on domeniul respectiv.

Un interes deosebit prezintă organizarea instruirii pentru serviciul public on Franța. Astfel, Centrul Național al Funcției Publice Teritoriale este o instituție de perfecționare complet independentă, dar, on același timp, este o structură centralizată, impusă de către stat autorităților locale. Sistemul de perfecționare are o structură desconcentrată și se constituie din școli

de formare inițială, centru de pregătire pentru experți on management on parteneriat cu universități, instituții private. Finanțarea perfecționării este o condiție obligatorie ce ține de competența autorităților administrației publice.

On Portugalia cursurile de perfecționare sunt prestate de către Institutul Național de Administrație Publică, Centrul de studii și formare pentru funcționarii publici, Institutul de gestiune on administrația publică, precum și de un șir de centre regionale publice sau private. Menționăm că on cadrul acestor instituții se desfășoară instruirea funcționarilor on exercițiu, dar și pregătirea cadrelor pentru angajarea inițială on serviciul public.

On Suedia, perfecționarea pentru administrația publică locală se realizează descentralizat, autonom on cadrul instituțiilor de instruire ale autorităților locale. Pentru autoritățile de stat există un Consiliu de dezvoltare, on cadrul căruia sunt antrenați on programe de perfecționare funcționarii din administrația publică centrală.

On România, țară aflată on curs de aderare la Uniunea Europeană, perfecționarea profesională a personalului din administrația publică este reglementată printr-un șir de acte legislative și normative. Astfel, Codul muncii stipulează că perfecționarea profesională are o natură complexă, de drept și de obligație on același timp, on raport cu care se realizează oncadrarea și promovarea on funcțiile corespunzătoare.

Formele de instruire, precum și modalitățile prin care se realizează ea sunt reglementate de Legea onvățământului.

Instruirea angajaților din administrația publică este reglementată de Legea privind angajarea salariaților on funcție de competență, precum și de o serie de Hotărâri de Guvern, care prevăd formarea profesională continuă.

Perfecționarea profesională reprezintă un drept și o obligație ale fiecărui funcționar, fapt care este luat on considerare la angajarea și promovarea on funcția publică. On România, perfecționarea funcționarilor din administrația publică se face prin intermediul a 7 centre specializate: Centrul Național de Perfecționare pentru Administrația Publică din București, on cadrul căruia sunt instruiți funcționarii din administrația publică centrală; precum și 6 Centre Teritoriale de Formare Continuă pentru Administrația Publică Locală cu sediile on București, Călărași, Craiova, Iași, Sibiu, Cluj - Napoca. Toate aceste centre se află on relații de colaborare ontre ele, nu există relații de subordonare.

Centrul de Pregătire pentru Administrația Publică (C.P.A.P.) este o instituție publică, extrabugetară din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative care prestează servicii de instruire profesională pentru personalul din administrația publică centrală.

C.P.A.P., a cărei existență se onscrie on strategia de dezvoltare a sistemului de pregătire, perfecționare și specializare a resurselor umane, organizează programe naționale și internaționale de pregătire și consultanță.

De la crearea sa și ponă on prezent, la ciclurile de pregătire au participat peste 500 de manageri, specialiști din domeniul economic și al administrației

publice.

C.P.A.P. organizează cursuri de instruire pentru sistemul administrației publice, manageri și specialiști din sectorul de stat și privat, implicați on dezvoltarea social-economică. Aceste cursuri sunt structurate on trei categorii majore :

- management public;
- economie și finanțe;
- parteneriatul dezvoltării ; dezvoltarea capacităților instituționale.

Totodată, Centrul de Pregătire pentru Administrația Publică organizează seminare de două zile, la cererea beneficiarilor. Cursurile sunt intensive, au un caracter concret, interactiv și utilizează metode pedagogice moderne : casete video, jocuri de rol, exerciții și studii de caz, inspirate din realitatea economică, simulări.

De regulă, durata cursurilor este de 2- 5 zile on funcție de cursul predat și doleanțele beneficiarilor. Tematica programelor răspunde cerințelor și priorităților reformelor on România, pregătirea realizându-se la nivelul standardelor internaționale. On cadrul Centrului se derulează proiecte internaționale, care se onscriu on strategia de dezvoltare a relațiilor și schimburilor economico-științifice dintre România și țările Uniunii Europene.

Centrul este implicat ontr-un program TEMPUS, on consorțiu cu universități din Franța și Grecia, program sponsorizat de Comisia Comunității Europene. Ompreună cu instituții din Japonia (Forumul Japonez de Relații Internaționale și Fundația Japoneză), Centrul derulează un proiect de cercetare on domeniul administrației publice.

Toate cursurile se finalizează cu un examen care permite obținerea unei Diplome, a unui Certificat on funcție de natura cursului de pregătire.

Centrul Teritorial de Formare Continuă pentru Administrația Publică Locală din București (C.T.F.C.A.P.L.) prestează servicii de perfecționare a personalului din administrația publică locală. Aici cursurile de perfecționare a funcționarilor publici se desfășoară on 4 forme :

- cursuri formare;
- cursuri perfecționare;
- cursuri de informare;
- cursuri diverse.

Cursurile de formare sunt prevăzute pentru funcționarii din administrația publică locală, numiți și aleși (primari, secretari, specialiști, agenți agricoli, agenți dezvoltare locală, șefi cabinet etc.) și au durata de 1-2 săptămâni. Programele sunt elaborate de către Centrul respectiv on baza a trei module principale :

- bazele legislative ale administrației publice;
- managementul on administrația publică;
- comunicarea on administrația publică.

Tematica cursurilor este alcătuită on conformitate cu atribuțiile de serviciu ale funcționarilor care urmează să vină la cursuri, precum și on conformitate cu legislația on vigoare. Programele de instruire pot fi prezentate cursanților on prealabil pentru ca ei să aibă posibilitatea de a face cunoștință cu ele, de a efectua, eventual, unele modificări.

Cursuri perfecționare. Acestea, de regulă, au o durată de ponă la 5 zile și sunt destinate personalului de con-

ducere a Consiliilor județene și Consiliilor locale, precum și aleșilor locali, funcționarilor din administrația publică locală. Cursurile de perfecționare nu se desfășoară pe module ca cele de formare, ci țin de o tematică anumită, spre exemplu : “Managementul general și administrativ”, “Managementul financiar”, “Administrarea domeniului public și privat”, “Urbanism și amenajarea teritoriului” etc.

Aceste cursuri sunt realizate atunci cond apare o necesitate de instruire. (Spre exemplu, a apărut o lege nouă - sunt invitați la cursuri de perfecționare cei care sunt implicați nemijlocit on realizarea acestei legi, aici făcându-li-se o instruire referitoare la mecanismul de implementare a acestei legi).

Cursuri de informare. Cursurile de informare, după cum ne sugerează onsuși titlul, au drept scop informarea funcționarilor publici asupra unor teme de ordin general cum ar fi “Cum să ne prezentăm on mass-media”, “Integrarea europeană la nivelul colectivităților locale” ș.a. Din păcate, aceste cursuri, la fel ca și cele diverse, nu se bucură de o mare popularitate, astfel că și cererea lor este mică.

Cursuri diverse. Aceste cursuri au o durată de 1 –2 săptămâni și au drept obiectiv recalificarea specialiștilor. Spre exemplu, “Gestiune bugetară și control bugetar”, “Contabilitate financiară pentru manageri”, “Prelucrarea textelor cu Word 6.0” ș.a. On cadrul acestor cursuri sunt implicați specialiști din regii autonome și societăți comerciale de interes local, precum și specialiști din Consiliile județene și locale.

Pentru toate cursurile oferite există tematici detaliate, care sunt trans-

mise beneficiarilor la cerere. Cursurile sunt susținute de experți proprii sau colaboratori externi (cadre didactice și experți din cadrul Academiei Române, S.N.S.P.A., ASE, M.F., formatori formați în cadrul programului P.H.A.R.E. pentru administrația locală), cei mai buni specialiști în fiecare domeniu de perfecționare.

Cursurile organizate cu caracter intensiv beneficiază de un variat material didactic. Cursanții primesc suporturi de curs, material documentar și o listă bibliografică bogată.

În cadrul cursurilor sunt utilizate tehnici pedagogice diverse, adaptate tematicii și/sau cursanților (tehnici demonstrative, de descoperire, aplicative sau mixte), utilizând un instrumentar pedagogic modern. Programele se organizează atât la sediul Centrului, cât și la sediile instituțiilor care le solicită, pentru minimum 20 de persoane, maximum – 25 de persoane. Orarul de desfășurare este flexibil, în funcție de cerințele beneficiarilor. De asemenea, Centrul organizează și o serie de consfătuiri, mese rotunde, simpozioane pe teme prioritare ale administrației publice locale, precum și instructaje de o zi pentru clarificarea unor noutăți legislative, în colaborare cu ministerele de resort.

Menționăm în continuare faptul că perfecționarea profesională a funcționarilor publici se desfășoară și prin intermediul altor instituții publice și private care oferă servicii de instruire.

Astfel, fiecare minister, alte organe centrale au în subordine centre sau instituții pentru instruirea și perfecționarea profesională a persona-

lului. Rețeaua centrelor de perfecționare este aprobată prin Hotărâre de Guvern.

Studiile comparate pot da unele idei sau soluții de îmbunătățire a cadrului legislativ și organizatoric existent pentru perfecționarea continuă a funcționarilor angajați în serviciul public. Studiarea și analiza sistemelor de perfecționare în unele state ale Uniunii Europene sau candidate la aderare ne permit, de asemenea, să identificăm interdependența dintre perfecționarea funcționarilor angajați în serviciul public și modernizarea administrației publice în contextul integrării europene, evidențierea unor propuneri de eficientizare a perfecționării funcționarilor publici în Republica Moldova.

Un rol deosebit în modernizarea administrației publice îl are personalul angajat în serviciul public, nivelul lui profesional de pregătire.

În acest context, perfecționarea funcționarilor angajați în serviciul public din Republica Moldova are un suport legal necesar pentru organizarea și desfășurarea ei eficientă. Astfel, pregătirea specialiștilor pentru serviciul public și perfecționarea profesională sunt reglementate prin Legea serviciului public și Regulamentul cu privire la perfecționarea profesională, precum și alte acte normative. În același timp considerăm oportună elaborarea mecanismelor de implementare a prevederilor cadrului normativ actual.

În aspect instituțional, menționăm faptul că instruirea și perfecționarea funcționarilor publici trebuie să se efectueze într-un sistem bine organizat, cu caracter sistematic și continuu. În acest context se impune crearea unui sistem

național de perfecționare profesională a funcționarilor publici ajustat la standardele europene.

On Regulamentul cu privire la perfecționarea profesională este stipulat faptul că rețeaua prestatorilor serviciilor de instruire se formează din

Academia de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova, din alte instituții de învățământ, centre de instruire etc. On cadrul sistemului național de perfecționare profesională a funcționarilor publici, considerăm că Academia de Administrare Publică

trebuie să dețină locul important de Centru național de perfecționare a funcționarilor publici. Considerăm oportună crearea Centrelor teritoriale de perfecționare a funcționarilor din administrația publică locală, activitatea cărora urmează a fi coordonată de către Academie..

On plan metodologic experiența studiată demonstrează faptul că activitățile de perfecționare trebuie să fie corelate cu necesitățile de instruire a celor care participă la ele. On acest sens este necesar de elaborat un sistem bine gândit de studiere și analiză a necesităților de instruire a diferitelor categorii de funcționari publici. La etapa actuală funcționarii publici sunt impuși de situație să activeze asupra perspectivelor și influențelor europene, neavând pentru aceasta cunoștințele necesare. On acest context se resimte necesitatea de a introduce on programele tematice nu numai subiecte ce vizează nemijlocit exercitarea obligațiilor funcționale, dar și subiecte din domeniul managementului comportamental, al eticii, comunicării, negocierilor etc. on context european.

Evaluarea activităților de perfecționare, care la moment se axează mai mult pe aprecierea organizării și desfășurării cursurilor de perfecționare, trebuie să constituie un instrument important pentru stabilirea impactului perfecționării asupra activității lui de zi cu zi.

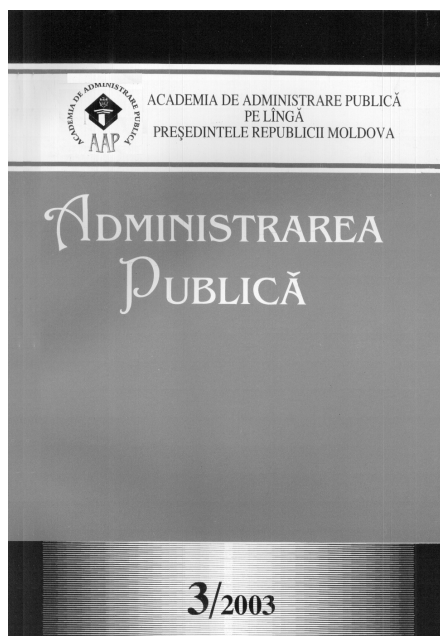
BIBLIOGRAFIE

1. Legea Serviciului public nr. 443-XII din 4 mai 1995.
2. Concepția cu privire la politica de personal on serviciul public, aprobată

A V I Z

Continuă abonarea la ziarul “Funcționarul public” și la revista metodico-științifică “Administrarea Publică” pentru prima jumătate a anului 2005, editate de Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova.

Revista

**“Administrarea Publică”
apare trimestrial.**

Costul unui abonament:

**6 luni – 52 lei 96 bani;
3 luni – 26 lei 48 bani.**

Ziarul

**“Funcționarul public”
apare de 2 ori pe lună.**

Costul unui abonament:

**6 luni – 38 lei 52 bani;
3 luni – 19 lei 26 bani.
Index poștal – 67919**

Secția editare

Tudor CHIFIAC
Galina MARDARE
Valentina ȚIRIGAN
Elena BALMUȘ
Ana SPATARENCU
Pavel COVANȚEV

- șef secție
- șef-adjunct secție
- secretar responsabil
- specialist
- procesare computerizată
- tehnician coordonator

INDICE POȘTAL: 76957
ADRESA REDACȚIEI:
MD 2070, or. Chișinău,
str. Ialoveni, 100
Tel.: 28. 48. 42.
Fax: 72. 38. 66.

Copertare la Tipografia
Editurii “Universul”
Tiraj 390 ex. Hortie offset.
Preț contractual.